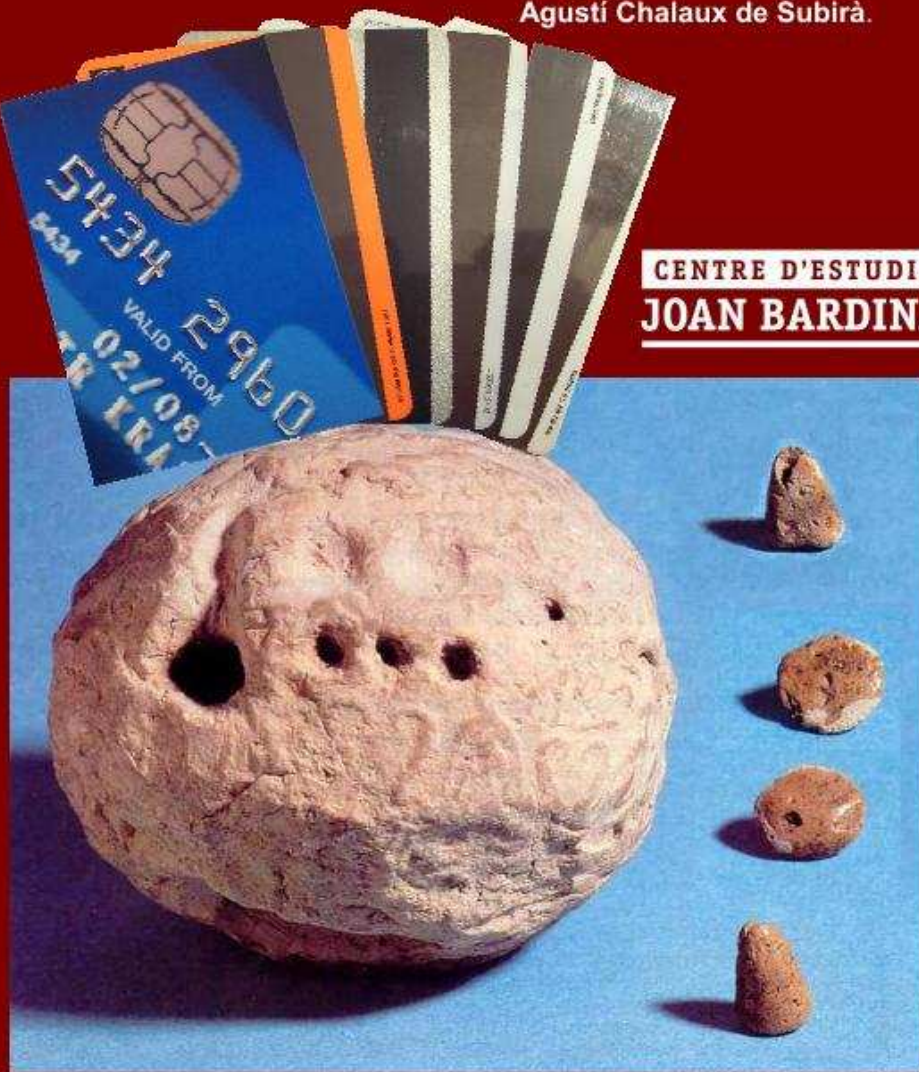

Moneda telemàtica i estratègia de mercat

Magdalena Grau Figueras
Agustí Chalaux de Subirà.

**CENTRE D'ESTUDIS
JOAN BARDINA**

La informació és, i serà cada cop més, un dels elements bàsics en qualsevol afer humà. Podríem fins i tot afirmar que és el més fonamental, ja que sense informació adequada no pot desenvolupar-se amb un mínim d'eficàcia cap activitat.

Malgrat els progressos en les tecnologies de transmissió i tractament de la informació, avui dia, en referència a qualsevol fenomen de **mercat**, és molt difícil d'arribar a saber res de precís i exacte sobre les preguntes clàssiques: QUI ha comprat o venut una mercaderia determinada?. COM, sota quines condicions s'ha realitzat l'acte compra-venda?...

L'home ha inventat un sistema d'informació molt especialitzat per a captar tots els fenòmens que s'hi produeixen. Els fenòmens elementals del mercat són els intercanvis de mercaderies, i el sistema d'informació que hi funciona és el sistema monetari.

Els efectes socials de la desinformació sobre el mercat són enormement negatius a tots nivells: econòmic, polític, justicial, científic,... Un sistema monetari desinformatiu no només permet tota mena de jocs bruts encoberts sota l'anonimat de la moneda, sinó que impossibilita una presa de decisions i una elaboració d'estratègies racionals als agents del mercat i, finalment, dificulta una real comprensió **científica** del funcionament mercantil.

En resposta a aquesta situació, es plantejarà en aquest assaig una possible i viable solució tecnològica. La descripció d'un nou instrument monetari, en substitució dels actualment vigents, serà l'objecte central. Aquesta proposta, però, s'emmarca en la formulació d'una teoria monetària global !no original, però si posada al dia! i es prolonga amb la reflexió a l'entorn de les múltiples conseqüències i possibilitats socials obertes pels nous plantejaments.

www.bardina.org

Moneda telemàtica i estratègia de mercat.

Magdalena Grau Figueras. Agustí Chalaux de Subirà

Pròleg: Lluís Maria Xirinacs.

Cos de redacció:

Roser Albó, Àngels Baldó, Agustí Chalaux, Miquel Chicano, Laura Fusté, Magdalena Grau, Joan Parés, Enric Suárez, Jordi Via, Lluís M. Xirinacs.

1a edició: *Barcelona 1984.*

© **Centre d'Estudis Joan Bardina.**

2a edició: *Barcelona, 19 de maig de 1995.*

3a edició: *Barcelona, 19 de juliol de 1997.*

4a edició: *Barcelona, 5 desembre de 2010*

© **Magdalena Grau Figueras.**

© **Agustí Chalaux de Subirà.**

<http://chalaux.org/> - <http://bardina.org>

ISBN: 84-404-3421-9.

Dipòsit legal: B-15340-1995.

Disseny: Llorenç Martos

«Cal que **el polític** tingui suficient creativitat humana per a dir clarament, a tots els membres -individuals, familiars, col·lectius, ètnics i inter-ètnics- de la seva comunitat lliure de nacions, quin serà -en un futur immediat- el sistema de distribució de les rendes equivalents als béns utilitaris i culturals, realment produïts per l'entera societat civil».

ÍNDIX

Introducció.....	8
Pròleg a la primera edició.....	9
Pròleg a la segona edició.....	10
Presentació.....	12
1. La informació, element indispensable a qualsevol activitat	12
2. Desinformació actual sobre el mercat.....	13
3. La circulació monetària en l'actualitat.	14
4. Objectius i temàtica del present assaig.....	15
A. Els sistemes monetaris fins avui.	
Capítol 1. Delimitació de l'objecte de l'estudi	18
1. Objectius d'aquest capítol.....	18
2. Context històric.....	18
3. Context geo-polític	20
4. Conclusions.....	22
Capítol 2. Els sistemes monetaris: elements, naturalesa i funcions.....	23
1. Objectius i mètode d'aquest capítol.....	23
2. Elements dels sistemes monetaris	24
3. Persones i mercaderies	24
4. Les unitats monetàries.....	25
5. Els valors mercantils.....	26
6. Els instruments monetaris	27
7. Síntesi sobre els elements dels sistemes monetaris	30
8. Naturalesa dels sistemes monetaris	30
9. Funcions dels sistemes monetaris.....	31
10. Sistema monetari i estratègia de mercat.....	33
Capítol 3. La realitat monetària a través de la història	35
1. Objectius d'aquest capítol	35

2. El troc no-monetari	36
3. La realitat monetària entre els pobles primitius	36
4. Els sistemes monetaris de les civilitzacions naixents	39
5. Aparició de la moneda metàl·lica concreta	44
6. De la moneda metàl·lica al paper-moneda	46
7. El bitllet de banc inconvertible	51
8. Referències bibliogràfiques d'aquest capítol.....	53
Capítol 4. El sistema monetari actual.....	55
1. Objectius d'aquest capítol	55
2. Les formes del sistema monetari actual	55
3. Invenció de diner en el sistema monetari actual.....	56
4. La mundialització de les relacions utilitàries	61
5. Les funcions del sistema monetari, avui	65
B. Cap a un sistema monetari racional.	
Capítol 5. Premisses per a un instrument monetari racional	68
1. Objectius d'aquest capítol	68
2. Els sistemes mètrics-documentaris.....	68
3. Les unitats de mesura	69
4. Els procediments de mesura.....	70
5. Els documents de mesura	71
6. Conclusions.....	73
Capítol 6. La factura-xec telemàtica	75
1. Objectius d'aquest capítol	75
2. Què és la factura-xec.....	75
3. Actualització telemàtica de la factura-xec.....	76
4. Característiques mètriques-documentàries de la factura-xec ...	79
5. El mercat telemàtic	80
Capítol 7. Condicions polítiques mínimes per a la implantació de la factura-xec telemàtica.....	84
1. Objectius d'aquest capítol	84
La disjuntiva actual.....	84
3. Una Justícia independent, protectora de l'arxiu monetari	86

4. Socialització de la informació analític-estadística.....	88
5. Suggestions legislatives sobre la transició monetària	92
6. Equips i equipsaments telemàtics.....	94
7. Simplificació fiscal.....	95

C. Sistema monetari racional i mesura de mercat.

Capítol 8. Mercometria i mercològica 98

1. Objectius d'aquest capítol.....	98
2. És l'actual economia una ciència experimental?	98
3. Conceptualització i delimitació de l'objecte d'estudi.....	99
4. Contrastació experimental	101
5. Estadística i estadístiques	102

Capítol 9. Comptabilitat global del mercat 104

1. Objectius d'aquest capítol.....	104
2. La factura-xec telemàtica com a multicaptor automàtic dels fenòmens elementals del mercat	104
3. L'omni-comptabilitat analítica-estadística del mercat	104
4. Nivells de centralització comptable.....	105
5. Dinàmica mercantil i estructura de l'omni-comptabilitat	106

Annex I. Anàlisi de la comptabilitat global..... 109

D. Sistema monetari racional i estratègies de mercat.

Capítol 10. Una hipòtesi sobre estratègia de mercat interior... 128

1. Objectius d'aquest capítol.....	128
2. Enunciat general de la hipòtesi	129
3. Aproximació a una formulació algebraica de la hipòtesi i estratègia conseqüent.....	131
4. Estratègia real del mercat interior.....	134
5. Socialització del bé comú mercantil	136

Capítol 11. Estratègia fiscal..... 139

1. Objectius d'aquest capítol.....	139
2. Un impost únic per a constituir la massa monetària de solidaritat social	140

3. Avantatges per a la recaptació.....	140
4. Avantatges per al contribuent	141
5. Impost progressiu sobre el consum i de major simplicitat que l'I.V.A	142
6. Transitorietat de les mesures impositives	143

Capítol 12. Repartició solidària de la massa monetària

comunitària	145
1. Objectiu d'aquest capítol.....	145
2. Els Crèdits a la inversió.....	145
3. Les finances al consum.....	148

Capítol 13. Estratègia d'equilibri en el comerç exterior 153

1. Objectius d'aquest capítol	153
2. L'equilibri de les balances de pagament	153
3. La qüestió de les «divises».....	155
4. Invenció de diner exterior.....	157

Capítol 14. Unes noves regles de mercat..... 159

1. Objectius d'aquest capítol	159
2. Llibertat i llibertinatge en el mercat.....	160
3. Lleis mínimes per a la protecció de les llibertats mercantils ..	162

Annex II. Dades sobre la implantació actual de la monètica.. 165

Introducció.

La informació és, i serà cada cop més, un dels elements bàsics en qualsevol afer humà. Podríem fins i tot afirmar que és el més fonamental, ja que sense informació adequada no pot desenvolupar-se amb un mínim d'eficàcia cap activitat.

Malgrat els progressos en les tecnologies de transmissió i tractament de la informació, avui dia, en referència a qualsevol fenomen de **mercat**, és molt difícil d'arribar a saber res de precís i exacte sobre les preguntes clàssiques: QUI ha comprat o venut una mercaderia determinada?. COM, sota quines condicions s'ha realitzat l'acte compra-venda?...

L'home ha inventat un sistema d'informació molt especialitzat per a captar tots els fenòmens que s'hi produeixen. Els fenòmens elementals del mercat són els intercanvis de mercaderies, i el sistema d'informació que hi funciona és el sistema monetari.

Els efectes socials de la desinformació sobre el mercat són enormement negatius a tots nivells: econòmic, polític, justicial, científic,... Un sistema monetari desinformatiu no només permet tota mena de jocs bruts encoberts sota l'anonimat de la moneda, sinó que impossibilita una presa de decisions i una elaboració d'estratègies racionals als agents del mercat i, finalment, dificulta una real comprensió **científica** del funcionament mercantil.

En resposta a aquesta situació, es plantejarà en aquest assaig una possible i viable solució tecnològica. La descripció d'un nou instrument monetari, en substitució dels actualment vigents, serà l'objecte central. Aquesta proposta, però, s'emmarca en la formulació d'una teoria monetària global !no original, però sí posada al dia! i es prolonga amb la reflexió a l'entorn de les múltiples conseqüències i possibilitats socials obertes pels nous plantejaments.

Publicacions del Centre d'Estudis Joan Bardina.

Pròleg a la primera edició.

Aquest assaig s'adreça a les persones que, descontentes de la realitat social, cerquen i investiguen nous camins.

Està dirigit, principalment, als qui es dediquen a la recerca d'alternatives noves al carrerons sense sortida de sempre.

Tanmateix, cal advertir, que aquest assaig no té cap pretensió de tractat complet ni d'obra científica; pot ser, això sí, l'embrió d'una possible recerca científica més extensa i especialitzada.

Efectivament, no es tracta d'un assaig pròpiament científic sobre economia, sinó, més aviat, d'una reflexió sobre l'economia com a ciència i sobre les possibilitats socials d'una «tecnologia econòmica» viable avui instrumentalment.

Les idees i propostes que s'exposen les oferim com instrument d'estudi i de diàleg. Més enllà de considerar-les com un cos doctrinal complet i tancat, es plantegen per a suscitar la crítica, el debat, la col.laboració i la recerca.

En altres volums de la col·lecció *Bullae* es desenvolupen les possibles repercussions socials de les propostes aquí presentades.

Aquest assaig és, simplement, la part tècnica-instrumental d'un conjunt molt més ampli i complex de estudis i propostes sobre les perspectives de la humanitat a les darreries del segle XX.

1a edició. Barcelona, 23 d'abril del 1985.

Pròleg a la segona edició (1987).

En aquest dos anys, molts fets continuen repetint-se: les crisis mercantils insolubles, la corrupció, la inseguretat ciutadana, el formalisme democràtic, la dependència d'una Justícia desprestigiada...

La majoria d'opinions que ens han arribat sobre aquest estudi expressen, inicialment, un cert grau de perplexitat i un regust d'utopia; una segona lectura ha convertit, en alguns d'ells, la perplexitat en reflexió suggerent i el regust d'utopia en projecte anticipatiu.

Dues crítiques s'han repetit sovint. La primera, referent a la viabilitat tècnica d'un sistema de pagament basat en fer «factures-xec». La segona, sobre els perills del diner electrònic proposat per a resoldre pràcticament la utilització de les «factures-xec».

Com a resposta, creiem molt important adonar-nos dels canvis que s'estan produint en la implantació generalitzada de sistemes de pagament electrònics. Descobrir els greus perills de la seva utilització actual, sense un marc coherent ni democràtic, és tan important com aprofitar les possibilitats que ofereix, per a afavorir les llibertats ciutadanes i les solidaritats concretes a favor dels individus, les ètnies i les col·lectivitats.

La monètica (moneda electrònica) no és cap utopia. Solament en aquests dos anys s'han produït nombrosos canvis. Per exemple, la Banca francesa ja està repartint 15 milions de targetes monetàries actives, amb microprocessador, molt més segures i pràctiques que les targetes amb banda magnètica (vegeu l'annex II sobre monètica). Tècnicament, aquestes targetes poden resoldre la viabilitat pràctica d'un nou sistema monetari personalitzat i informatiu. El perill de la seva aplicació actual és que esdevingui un subtil instrument de poder contra la majoria de la població, indefensa per a protegir la seva vida privada contra els poders oficials i fàctics. El problema s'agreuja mentre continuem afrontant la realitat política i

econòmica des d'òptiques anclades en ideologies del segle passat, desfassades del vertiginós canvi tecnològic que remou les estructures convencionals.

Presentació.

1. La informació, element indispensable a qualsevol activitat.
2. Desinformació actual sobre el mercat.
3. La circulació monetària en l'actualitat.
4. Objectius i temàtica del present assaig.

1. La informació, element indispensable a qualsevol activitat.

La informació és, i serà cada cop més, un dels elements bàsics en qualsevol afer humà. Podríem fins i tot afirmar que és el més fonamental, ja que sense informació adequada no pot desenvolupar-se amb un mínim d'eficàcia cap activitat.

Darrerament, alguns biòlegs han assimilat el codi genètic a un sistema que acumula, conserva i transmet informació: de manera que la informació és element indispensable, no ja del desenvolupament d'activitats, sinó de la vida mateixa.

Però, a més de la informació continguda en els seus cromosomes, cada espècie vivent compta amb els seus propis sistemes innats per a captar i elaborar la informació del seu medi, i així poder-hi actuar.

L'home és un ésser original: entre altres coses, ha sabut anarse construint, a poc a poc, nous sistemes d'informació, no ja naturals, innats, sinó creats culturalment i socialment. Aquest sistemes, cada cop més sofisticats i complexos, han culminat amb l'aparició del llenguatge, primer exclusivament parlat i, més endavant i des de fa només uns 5.000 anys! també escrit.

L'escriptura no és, però, un nou sistema de comunicació i informació diferent del llenguatge parlat; sinó que és, simplement, un recurs tècnic que facilita la conservació i transmissió del llenguatge, i en potencia i multiplica l'abast. Avui dia, una nova tecnologia pot acomplir de manera molt més ràpida, precisa i potent, aquesta mateixa funció: ens referim a les telecomunicacions, amb totes les seves diverses formes.

A més a més, comptem també actualment amb la informàtica, que permet no només la captació, conservació i transmissió d'informacions, sinó també el seu **tractament artificial-lògic**, segons programes preestablerts, sempre i quan, però, dites informacions siguin rigorosament codificades i sotmetibles a **anàlisi lògica**.

2. Desinformació actual sobre el mercat.

Malgrat els progressos en les tecnologies de transmissió i tractament de la informació, avui dia, en referència a qualsevol fenomen de **mercat**, és molt difícil d'arribar a saber res de precís i exacte sobre les preguntes clàssiques: QUI ha comprat o venut una mercaderia determinada? COM, sota quines condicions s'ha realitzat l'acte compra-venda? QUAN s'ha realitzat l'acte esmentat? PER QUÈ?, amb quines motivacions s'ha dut a terme?

En aquesta situació, ni el polític, ni el jutge..., ni l'empresari, ni el responsable d'una institució..., ni l'economista, ni el sociòleg..., ni qualsevol modest ciutadà, no tenen prou elements d'informació per a poder preveure i realitzar una estratègia d'actuació racional i eficaç.

Mentre no es puguin contestar amb exactitud aquestes preguntes, i molt especialment la de «QUI», l'actuació judicial no podrà arribar a establir documentàriament les responsabilitats personals davant la llei. El mercat no podrà conèixer un desenvolupament ple i real mentre no generi espontàniament una informació analítica i sintètica detallada i exhaustiva de tots els processos que en ell es desenvolupen, i mentre aquesta informació no sigui posada al servei gratuït i fàcilment accessible de tota la població. També es pot afirmar que el coneixement teòric i pràctic del mercat no progressarà, ni podrà fer-se experimental, mentre no existeixi un **sistema** racional per a la documentació de tots els fenòmens elementals que hi tenen lloc.

I, no obstant, també en el si del mercat l'home ha inventat un sistema d'informació molt especialitzat per a captar tots els

fenòmens que s'hi produeixen. Els fenòmens elementals del mercat són els intercanvis de mercaderies, i el sistema d'informació que hi funciona és el sistema monetari.

La idea de «la moneda com a informació circulant» i del «sistema monetari com a sistema d'informació» no és cap novetat, sinó que és correntment admesa per tots els especialistes en el tema. Però sí que podem dir que no se li ha prestat prou atenció i, sobretot, que les conseqüències teòriques i pràctiques d'aquest plantejament no s'han dut encara fins al final.

La revisió d'aquest tema, segons la mentalitat i les possibilitats tècniques en matèria d'informació dels nostres dies, serà l'objectiu del present assaig.

3. La circulació monetària en l'actualitat.

La **circulació monetària** -això és: la circulació d'informació sobre els canvis de mercaderies realitzats en el si del mercat- revesteix actualment dues formes principals:

1. La circulació de *bitllets de banc* de mà en mà: els bitllets de banc són títols al portador, això és, anònims. No deixen cap rastre sobre QUI ha realitzat l'intercanvi. Tampoc no analitzen les mercaderies intercanviades, ni cap altra de les circumstàncies de lloc o de mode de la transacció. Són, doncs, per la seva mateixa naturalesa, completament desinformatius.
2. La circulació d'*inscripcions en compte corrent*, de compte a compte, operada pels anomenats «xecs», que no són sinó ordres de compensació. Aquesta segona circulació és parcialment personalitzada, però no és exhaustivament analítica i, sobretot, pot convertir-se, sempre que convingui a l'interessat, en circulació de bitllets de banc. Ja que, de fet, i malgrat la seva enorme importància actual, la circulació monetària mitjançant comptes corrents és legalment auxiliar i derivada de la circulació de bitllets de banc.

Aquesta és la visió, molt simplificada, de la realitat monetària actual, molt més complexa. Però és suficient per a fer-nos adonar que avui no existeix informació exhaustiva, precisa, exacta i pública sobre els fenòmens elementals del mercat. L'horitzó visual que ens proporciona el sistema monetari actual és molt limitat i restringit, i està molt per sota del que avui permetria la informàtica i, encara més, la «teleinformàtica o informàtica a distància», anomenada, per contracció, **telemàtica**.

4. Objectius i temàtica del present assaig.

Com ja hem comentat anteriorment, els efectes socials de la desinformació sobre el mercat són enormement negatius a tots nivells: econòmic, polític, justicial, científic,... Un sistema monetari desinformatiu no només permet tota mena de jocs bruts encoberts sota l'anonimat de la moneda, sinó que impossibilita una presa de decisions i una elaboració d'estratègies racionals als agents del mercat i, finalment, dificulta una real comprensió **científica** del funcionament mercantil.

En resposta a aquesta situació, es plantejarà en aquest assaig una possible i viable solució tecnològica. La descripció d'un nou instrument monetari, en substitució dels actualment vigents, serà l'objecte central. Aquesta proposta, però, s'emmarca en la formulació d'una teoria monetària global !no original, però sí posada al dia! i es prolonga amb la reflexió a l'entorn de les múltiples conseqüències i possibilitats socials obertes pels nous plantejaments.

En primer lloc, doncs, es procedirà a una anàlisi i reflexió sobre la naturalesa i les funcions dels **sistemes monetaris**, tant des del punt de vista històric com actual. La teoria monetària que s'en desprendreà és el punt de partida per a la formulació d'un nou sistema monetari més racional, més adaptat a les possibilitats tecnològiques actuals, i plenament informatiu.

En segon lloc, es procedirà a la descripció del nou sistema monetari proposat, centrat en el que anomenarem **factura-xec telemàtica**.

Aquest és un instrument monetari plenament personalitzat, de pervivència limitada a un únic acte mercantil elemental, i exhaustivament informador de les característiques d'aquest. La seva circulació com a únic **instrument monetari** legal permetria de clarificar completament el mercat, i d'aportar la informació que li és tan vitalment necessària. Es farà referència també a les condicions polítiques mínimes que s'han de complir perquè tal sistema monetari representi un progrés social real, i no una regressió com la que suposaria el monopoli de tota la informació mercantil disponible per part d'un poder qualsevol.

En tercer lloc s'examinaran les possibilitats que ofereix el fet de disposar d'una informació precisa i exhaustiva sobre el mercat. Els avantatges són múltiples, però els més immediats se centren al voltant d'una única idea: la racionalització dels processos mercantils i de tots els processos socials que tinguin algun contacte, sigui del tipus que sigui, amb el mercat. Molt particularment interessa de ressaltar el fet que, amb la implantació de la factura-xec com a únic instrument monetari legal, serà possible de convertir l'estudi del mercat en una disciplina d'autèntic rigor científic-experimental.

Es presentarà una hipòtesi de treball sobre el mercat, la qual -de la mateixa manera que qualsevol altra hipòtesi que hom vulgui mantenir sobre aquest subjecte- només podrà ser experimentalment contrastada un cop la factura-xec telemàtica sigui en vigor. Aquesta hipòtesi fa referència a la possibilitat de constituir una **massa monetària comunitària** sense recórrer necessàriament a l'acció impositiva sobre els ciutadans, i, doncs, està íntimament lligada al tema de la **invenció de diner**. En cas de confirmació experimental, el polític disposaria d'una arma de gran potència per a la consecució d'un mercat equilibrat i d'una repartició equitativa de la **riquesa comunitària**.

Aquesta és una de les motivacions que han tingut més importància a l'hora de redactar aquest assaig: la recerca de solucions eficaces, no ja sols per al bon funcionament i coneixement del mercat, sinó per

als múltiples problemes socials que es plantegen en els nostres temps.

A. Els sistemes monetaris fins avui.

Capítol 1. Delimitació de l'objecte de l'estudi.

1. [Objectius d'aquest capítol.](#)
2. [Context històric.](#)
3. [Context geo-polític.](#)
4. [Conclusions.](#)

1. Objectius d'aquest capítol.

La reflexió crítica a l'entorn dels **sistemes monetaris** és el nucli principal d'aquest assaig. Però abans d'entrar en matèria, es dedicarà aquest capítol a situar els sistemes monetaris dintre del context global en què seran considerats inclosos, i a delimitar-los amb precisió.

Aquesta tasca servirà, alhora, per a donar les definicions dels termes tècnics més bàsics que seran utilitzats al llarg de tot l'assaig. El més especialitzats s'aniran definint a mesura que sigui necessari.

2. Context històric.

Els sistemes monetaris sorgeixen en determinades condicions històriques que cal tenir presents. Per aquest motiu, se'ls considerarà com a fruit d'una llarga evolució, més concretament: d'una **evolució utilitària de l'espècie humana**.

Tots els ésser vius, i entre ells l'home, necessiten disposar d'una sèrie de béns per a poder prosseguir i realitzar millor la seva existència. Anomenarem aquests béns, **béns utilitaris**, per a indicar que són útils per a satisfer les necessitats materials dels éssers. Tot bé utilitari té, per definició, un **valor d'ús** que és subjectiu, és a dir, relatiu al subjecte que n'és l'utilitzador.

Per **utilitarisme** entendrem qualsevol sistema de producció i distribució de béns utilitaris en el si de cada comunitat considerada.

En l'espècie humana s'han anat succeint històricament diferents tipus d'utilitarisme, que descriurem breument:

1. **Utilitarisme ante-canviari:** és el sistema utilitari més primitiu, i es caracteritza pel fet que la producció de béns utilitaris del grup humà considerat és enterament distribuïda en el si d'aquest mateix grup, sense que hi hagi intercanvi, sinó únicament repartició. El subjecte productor -que no acostuma a ser un sol individu sinó tota una comunitat- és el mateix subjecte utilitzador del producte.
2. **Utilitarisme canviari:** a partir d'un cert moment de desenvolupament històric, la comunitat humana intercanvia, en el seu si o amb d'altres comunitats, els béns utilitaris produïts. Així, aquests adquireixen un nou valor: el **valor de canvi**, que és bi-subjectiu, perquè depèn de la valoració subjectiva dels dos agents de l'intercanvi. Com a sinònim d'«utilitarisme canviari» s'utilitzarà el terme **mercat**, i com a sinònim de «bé utilitari canviari» s'emprarà, correntment, el de **mercaderia**.
 - o 2.1. **Utilitarisme canviari ante-monetari** o **mercat no monetari:** primerament, els intercanvis de mercaderies són realitzats de forma intuïtiva, d'acord amb les conveniències dels agents de l'intercanvi, però sense referència a cap patró objectiu del valor de canvi, és a dir, sense referència a cap classe d'**unitats monetàries**.
 - o 2.2. **Utilitarisme canviari monetari** o **mercat monetari:** a partir d'un cert moment històric -que podem situar, probablement, als inicis del que s'anomena «transformació neolítica»- l'intercanvi de mercaderies es realitza amb la mediació d'unes convencions reguladores, patrons del valor de canvi de les mercaderies, que anomenem unitats monetàries. La referència a un patró de valor converteix l'intercanvi en un acte, finalment, objectiu.

Les conclusions d'aquest apartat poden formular-se com segueix:

Primera: Es considerarà que els sistemes monetaris sorgeixen en el context d'un intercanvi de mercaderies suficientment avançat - probablement de tipus neolític-.

Segona: Es definirà els sistemes monetaris com a instrumentacions que tenen per finalitat d'objectivar el valor de canvi de les mercaderies intercanviades. Per tant, es considerarà que les unitats monetàries, com a patrons objectius per a mesura dels valors, són l'element bàsic que caracteritza qualsevol sistema monetari.

3. Context geo-polític.

Fixat l'àmbit utilitari-històric en què se situa l'objecte d'aquest estudi, cal ara considerar els seus condicionaments en el present. Parlarem, així, de **context geo-polític**, marc on es desenvolupa qualsevol sistema monetari.

Avui dia, s'utilitzen correntment els termes d'«Estat» i «nació» per a designar les societats en tant que organitzades geo-estratègicament. No obstant, si s'analitzen les arrels etimològiques d'aquests dos mots, resulta evident, no només que el seu ús és equívoc, sinó fins i tot que és totalment inadequat.

Estat és només una petita part de la col·lectivitat total: aquella en la qual la Constitució, consuetudinària o escrita, ha delegat el comandament polític.

Nació vol dir simplement, segons l'etimologia llatina, «grup de naixement, grup on neixen els éssers». La nació és un fet natural, comú als homes i als animals, que no té res a veure amb l'organització política, la qual és, no sols específicament humana, sinó també d'aparició molt tardana, i d'un ordre vital completament diferent.

Per a substituir aquests termes, s'utilitzarà aquí l'expressió, molt més precisa, de **societat geo-política**, definida com «una persona col·lectiva, fixada per la història en un territori donat, que

evoluciona en funció de les canviants circumstàncies estratègiques i tècniques, i que està dotada d'uns òrgans de comandament polític - l'**Estat**, en les societats històricament més evolucionades- i de comandament justicial -la **Justícia**-».

Tot mercat està inscrit al si d'una societat geo-política determinada, o bé es desenvolupa entre diferents societats geo-polítiques.

En qualsevol societat geo-política podem, analíticament, aïllar la dimensió utilitària i parlar així de **societat utilitària**. En aquesta societat utilitària podem distingir dos subconjunts:

1. La **societat utilitària productora**: és una part - proporcionalment més o menys important, segons el grau de desenvolupament utilitari i cultural de cada societat- que s'ha especialitzat, multimil lenàriament, en l'activitat de producció de béns utilitaris.
2. La **societat utilitària consumidora**: engloba tots els membres de la societat, ja que sense consum de béns utilitaris ningú no pot sobreviure.

Quan ens trobem davant d'un utilitarisme canviari, podem anomenar també la societat utilitària, **mercat**; i, quan en un mercat s'introdueixen les unitats monetàries, llavors parlarem de **mercat monetari**¹.

És aquest mercat monetari, entès com a societat especialitzada en la producció i el consum de béns utilitaris per l'intermedi d'un sistema monetari, el que constituirà el context social i polític dels sistemes monetaris.

El mercat interior, que té lloc dins una única societat geo-política, és prolongat, en el concert mundial de les societats geo-polítiques, per l'anomenat **comerç exterior**. Aquest pot ésser bilateral o multilateral, segons *modus vivendi* més o menys precari o tractats més permanents.

Sobre el mercat interior recauen els condicionaments de totes les legítimes autoritats que tenen jurisdicció sobre ell, segons usos i costums, Constitució i lleis vigents: l'Estat, la Justícia, les comunitats ètniques-territorials autònomes..., els gremis, sindicats..., finalment les empreses.

En el cas del mercat exterior, és evident que aquests condicionaments provenen de la jurisdicció compartida de les dues o més parts contractants.

4. Conclusions.

Al llarg d'aquest assaig, doncs, s'examinarà el paper que els sistemes monetaris han jugat, històricament en el si dels utilitarismes canviaris que s'han anat succeint, i actualment en el si del mercat interior i del comerç exterior de cada societat geo-política.

Notes:

¹Cal deixar ben clar que entenem per **mercat monetari** aquell mercat en el qual hi ha, com a mínim, definida una unitat monetària. Aquesta expressió, doncs, no té res a veure amb el que avui sol significar, i la usarem com a terme tècnic en l'únic i precís sentit que acabem d'esmentar.

Capítol 2. Els sistemes monetaris: elements, naturalesa i funcions.

1. Objectius i mètode d'aquest capítol.
2. Elements dels sistemes monetaris.
3. Persones i mercaderies.
4. Les unitats monetàries.
5. Els valors mercantils.
6. Els instruments monetaris.
7. Síntesi sobre els elements dels sistemes monetaris.
8. Naturalesa dels sistemes monetaris.
9. Funcions dels sistemes monetaris.
10. Sistema monetari i estratègia de mercat.

1. Objectius i mètode d'aquest capítol.

En què consisteixen, com funcionen i per a què serveixen els **sistemes monetaris**?

En aquest capítol intentarem respondre aquests interrogants. Cal advertir, però, que la concepció que exposarem no coincideix amb les que difonen la majoria dels llibres de text o especialitzats en el tema. A més a més, tampoc la concepció aquí defensada no serveix per a explicar, si més no directament, les formes que pren actualment la realitat monetària.

No es descriurà, doncs, el funcionament dels sistemes monetaris vigents en l'actualitat, sinó que s'intentarà de cercar aquells trets definitoris i essencials de qualsevol sistema monetari, encara que aquests no hagin de coincidir necessàriament amb les seves versions actuals.

Pel que fa al mètode d'exposició, hem optat per un procediment genètic, encara que no precisament històric. Efectivament, es presentarà una seqüència temporal d'etapes, però no es farà cap referència a esdeveniments històrics concrets. Cal reconèixer, però, que la successió d'etapes que es donarà és abstreta d'una sèrie de

fets històrics reals presos prèviament en consideració. Essent així, potser semblaria més adequat de començar per la història i continuar amb la interpretació de la mateixa. Hem optat, malgrat tot, per seguir el camí invers, en un pur artifici de presentació: l'única raó és que així es podrà comptar, quan s'iniciï l'apropament històric en el proper capítol, amb tot un instrumental interpretatiu teòric que ens serà de gran utilitat per a la comprensió dels fets concrets.

2. Elements dels sistemes monetaris.

Per tal de donar al tema el màxim de claretat i de precisió, es distingirà, en el si de qualsevol sistema monetari ben desenvolupat, una sèrie d'elements que el conformen, i que corresponen a diferents nivells de realitats que cal separar netament, per a no caure en confusionisme.

1. Un primer conjunt de realitats és el format per totes les **persones** que intervenen en un mercat i per totes les **mercaderies** intercanviades en aquest mercat. Es tracta, ben evidentment, d'un nivell de **realitats concretes**.
2. El segon element a considerar són les **unitats monetàries**, pertanyents aquestes a un nivell de **realitats** completament **abstractes**.
3. En tercer lloc, cal considerar els **valors mercantils**, **realitats** de nivell mixt, **concret-abstracte**.
4. I, finalment, hom pot distingir allò que anomenarem **instruments monetaris**: es tracta d'un nivell de realitats també mixtes, però molt més complexes que les anteriors.

Tots aquests elements s'aniran definint al llarg dels propers apartats; un cop realitzada la seva anàlisi, serà possible de contestar les preguntes inicialment plantejades: què són els sistemes monetaris?. Quines funcions aconsegueixen?.

3. Persones i mercaderies.

Com ja ha estat dit, el mercat es l'intercanvi de béns utilitaris; en tant que intercanviats, aquests béns reben el nom de **mercaderies**.

En el mercat actuen unes **persones concretes**, les quals intercanvien unes **mercaderies concretes**. Només en el context d'aquest intercanvi concret, tant pel que fa als seus subjectes com pel que fa als seus objectes, podem parlar de sistema monetari.

Els sistemes monetaris són, com veurem tot seguit, construccions totalment abstractes; però només poden néixer del mercat com a fet concret i vivent: han estat inventats per persones concretes per tal de facilitar els seus intercanvis de mercaderies concretes. Insistim en aquest punt, malgrat la seva obvietat: persones i mercaderies no són, pròpiament, parts del sistema monetari; però en són la condició sine qua non. El mercat és, doncs, el marc que cal tenir sempre present quan es tracti de sistemes monetaris.

4. Les unitats monetàries.

L'intercanvi de mercaderies pot realitzar-se perfectament sense necessitat d'un sistema monetari. En aquest supòsit, cada **troc** o intercanvi elemental d'una mercaderia concreta «A» contra una mercaderia concreta «B» es realitza, simplement, en funció de les necessitats particulars i subjectives dels dos **agents del canvi**. Si aquestes necessitats queden satisfetes mitjançant un troc determinat, aquest troc es concerta i es realitza.

Però, en aquests casos, la percepció de la satisfacció dels agents és sempre d'ordre qualitatiu, perquè no existeix cap patró quantitatiu del valor de les mercaderies al qual referir-se per tal de calcular l'equivalència exacta entre els **valors de canvi** de dues mercaderies qualssevol.

Per a les societats que compten amb un mercat de gran abast i complexitat, aquest troc subjectiu-qualitatiu és insuficient. En aquestes societats, la inventiva humana crea les **unitats monetàries**

com a unitats de mesura quantitativa del valor de canvi de totes i cada una de les mercaderies concretes existents en un mercat donat.

Les unitats monetàries permeten de realitzar intercanvis quantitativament equivalents, que anomenarem **troc monetaris**.

De la mateixa manera com per a mesurar distàncies concretes utilitzem el metre, -que és una unitat de longitud convencional i abstracta-, per a mesurar el valor de canvi de les mercaderies concretes utilitzem unitats monetàries. Les unitats monetàries, doncs, no són sinó unitats de mesura totalment convencionals, abstractes i, per tant, universals.

Diem que les unitats monetàries són abstractes, perquè són pures convencions formals, buides de contingut concret.

I diem que són **universals**¹, perquè constitueixen un comú denominador comptable abstracte, homogeneïtzador de totes les concretes i heterogènies mercaderies existents al mercat considerat.

Al mercat monetari, doncs, cada concreta mercaderia és senyalitzada per un cert nombre d'unitats monetàries abstractes: gràcies a aquesta homogeneïtzació monetària de les mercaderies concretes, naturalment heterogènies, és molt fàcil de calcular equivalències numèriques entre diferents mercaderies.

Fixem-nos que la introducció d'unitats monetàries en un mercat no implica la desaparició del troc elemental, és a dir, de l'intercanvi concret de mercaderies concretes. Les unitats monetàries únicament permeten de facilitar i perfeccionar numèricament el troc, que esdevé així, com hem dit, troc monetari.

5. Els valors mercantils.

La conseqüència immediata de la introducció d'unitats monetàries en un mercat, és la determinació de **valors mercantils**, que són entitats mixtes, concretes-abstractes, resultants de la comparació

homogeneïtzadora entre mercaderies concretes heterogènies i unitats monetàries abstractes homogènies.

Els **valors mercantils directes** són els que s'obtenen de la comparació mercaderies concretes/unitats monetàries abstractes, és a dir, de la senyalització de cada mercaderia concreta per un nombre determinat d'unitats monetàries.

Podem distingir dos tipus de valors mercantils directes. Si es tracta de **mercaderies produïdes**, tenim **valors precio-mercantils** o, senzillament, **preus de venda**. Per exemple: «1 K de patates val 30 unitats monetàries». Si es tracta de **mercaderies productores**², tenim **valors salario-mercantils** o, senzillament, **salaris**. Per exemple, «1 jornal d'obrer agrícola val 2.000 unitats monetàries».

Exiteix també un **valor mercantil invers**, obtingut de la comparació unitats monetàries/mercaderies concretes, i que anomenarem **diner**. Diner serà definit, doncs, com «el poder de compra, en mercaderies concretes, de la unitat monetària, dintre d'un mercat donat». Per exemple, «amb 1 unitat monetària es poden comprar 1/30 K de patates, o 1/2.000 jornals d'obrer agrícola».

6. Els instruments monetaris.

En les societats mercantilment poc dinàmiques i socialment conservadores, preus, salaris i diner acostumen a ser determinats, gairebé exclusivament, per tradició, i evolucionen molt lentament. En aquestes condicions, el troc monetari anteriorment esmentat continua consevant la seva utilitat al llarg dels temps.

Però en societats més obertes pot desenvolupar-se un mercat més dinàmic, i preus, salaris i diner poden arribar a establir-se bastant lliurement, variant i fluctuant de manera contínua, no només en funció del desig que cada part contractant del canvi tingui de posseir la mercaderia que l'altra ofereix, sinó també en funció de les circumstàncies ambientals: guerra o pau, escassetat o abundància, dificultats o facilitats de transport, emmagatzematge, etc.

En aquest supòsit, la realitat mercantil esdevé tan rica i complexa, que el troc monetari es fa insuficient, i cal trobar noves modalitats d'intercanvi que permetin transaccions més ràpides i còmodes, més àgils. Sorgeixen així els **instruments monetaris**.

Gràcies als instruments monetaris, hom podrà substituir el troc conjunt o intercanvi directe de mercaderies pel canvi monetari elemental, que és un intercanvi de mercaderies diferit en l'espai i en el temps. No cal ja esperar a trobar la persona a la qual interessa la meva mercaderia, i que a més a més té la mercaderia que a mi m'interessa. Ara és possible d'obtenir la mercaderia desitjada sense entregar cap altra mercaderia a canvi, servint-se dels instruments monetaris i gràcies a la **comptabilitat**, íntimament lligada amb aquests.

Podem definir l'instrument monetari com «un document comptable, **intra-compensable** en un sistema de comptabilitat». Es tracta d'un document que hom emet a cada lliure acte mercantil elemental realitzat, per tal d'enregistrar-ne totes les dimensions d'interès comptable. Amb l'existència d'aquests documents, és possible de construir un sistema d'intra-compensació en comptes corrents personals que permetrà de prescindir definitivament del troc, tant amb moneda com sense ella.

Imaginem-nos una possible relació comercial (mercantil) entre dos mercaders: el mercader A acostuma a proveir de gra el mercader B, però aquest no té cap mercaderia que interessi al primer, de manera que no és possible d'establir entre els dos una relació de troc. Gràcies als instruments monetaris, però, podran arribar a un acord.

El mercader A, que anomenarem **proveïdor**, forneix el gra a l'altre, que anomenarem **client**; el proveïdor no rebrà en canvi cap mercaderia, però redactarà un document en el qual es detallarà la quantitat i preu del gra entregat, així com la data de la transacció i el nom de tots dos (i el dels possibles testimonis de l'acte). Tots dos mercaders segellaran el document, i així aquest es convertirà en un reconeixement de deute, per part del client i envers el proveïdor, de

la quantitat d'unitats monetàries consignades. Només cal, llavors, que el proveïdor acudeixi a l'establiment on tots dos comerciants tenen un compte corrent (avui en diríem «banc»): allà, amb el document com a prova, es realitzarà la «passació d'escriptures», és a dir, el pas de les unitats monetàries consignades des del compte corrent del client al del proveïdor.

Per aquest procediment, el diner o poder de compra corresponent a la quantitat d'unitats monetàries implicades en la transacció, passa a disposició del proveïdor, el qual podrà usar-lo ara com a client, completant així el cicle del troc. Però les compres que faci podran ser amb altres mercaders, en altres ciutats, en altres períodes de temps,... És per això que parlem de troc diferit. El troc de mercaderies concretes original ha estat trencat en dos o més **canvis monetaris elementals**, que impliquen el moviment de mercaderies en una única direcció, mitjançant un instrument monetari.

A partir d'aquí, però, l'equilibri que s'assolia en cada troc, degut a l'equivalència dels valors de canvi de les mercaderies intercanviades, ja només podrà assolir-se a nivell de tot el mercat conjunt global, perquè els diferents canvis monetaris elementals en què s'ha dissociat el troc no són necessàriament equilibrats entre ells.

Per a acabar, i resumint, direm que un **instrument monetari** és, simplement, «un reconeixement de deute, documentat amb precisió i intra-compensable a través d'un sistema de comptes corrents personals». Al llarg d'aquest assaig, parlarem indistintament d'instruments monetaris o de **documents monetaris**, segons que ens interressi ressaltar la seva qualitat d'instrument tècnic, d'expedient comptable que possibilita de realitzar un nou tipus de canvi mercantil, o que vulguem ressaltar el seu aspecte de document que registra amb precisió completa cada canvi mercantil elemental efectuat.

Com és ben evident, el canvi monetari és molt més àgil, i permet molta més dinamicitat, que el troc monetari conjunt. I, de fet, a partir d'aquí ja no cal inventar res de nou en matèria de sistema

monetari, perquè existeixen tots els elements fonamentals. L'instrument monetari que hem descrit és prou flexible per a adaptar-se a qualsevol situació, de la complexitat mercantil que sigui. Únicament cal posar-lo al dia, en funció de les realitats mercantils i les possibilitats tecnològiques actuals.

7. Síntesi sobre els elements dels sistemes monetaris.

Com a síntesi final de tot el que s'ha dit fins aquí, es pot establir que els sistemes monetaris són realitats complexes, en les quals es distingiran els següents elements:

1. Les persones concretes, **agents de mercat** intercanviadores de mercaderies concretes en un mercat donat: sense aquest mercat, no té sentit parlar de sistemes monetaris.
2. Les unitats monetàries: són unitats de mesura radicalment convencionals-abstractes, inventades per a respondre a la necessitat de quantificar amb exactitud el valor de canvi de cada una i de totes les mercaderies concretes intercanviades en un mercat.
3. Els valors mercantils (preus, salaris i diner): són entitats mixtes, concretes-abstractes, resultants de la comparació entre les mercaderies concretes i les unitats monetàries abstractes. Els tres elements anteriors són suficients per a un mercat poc desenvolupat. Però en les societats mercantilment més dinàmiques apareix un nou element:
4. Els instruments monetaris. Aquests són una invenció de caràcter purament instrumental-auxiliar, que serveixen per a facilitar un nou tipus de transacció i, alhora, per a documentar amb precisió totes i cada una de les transaccions efectuades.

8. naturalesa dels sistemes monetaris.

La conclusió fonamental que es desprèn de tot el que s'ha anat dient fins aquí, és que els sistemes monetaris són de naturalesa exclusivament instrumental, convencional i abstracta.

En un mercat qualsevol, l'element bàsic, objecte de tots els interessos utilitaris, està constituït per les mercaderies concretes. Elles tenen un valor intrínsec pel qual són desitjades, i seran considerades, doncs com a realitats primeres de qualsevol **utilitarisme mercant**.

El sistema monetari, en canvi, no és sinó una construcció artificial que se sobreposa a aquestes realitats concretes i primeres, amb l'única finalitat instrumental de poder-les manejar amb més comoditat i amb major profit. Les mercaderies concretes i les persones concretes que les intercanvien són el fonament de l'existència del sistema monetari: per això considerarem aquest com a realitat segona, derivada de la primera. I la realitat monetària, segona i derivada, no té cap valor intrínsec, sinó un valor purament instrumental, basat en la seva estructura abstracta de sistema mètric.

Si històricament, algunes formes d'instruments monetaris han estat dotades d'un valor intrínsec molt cocret -ens referim, evidentment, a la **moneda metàl·lica**, així com a qualsevol altra forma de moneda-mercaderia- això no vol dir que la intrinsicitat sigui la nota definitiva i essencial dels sistemes monetaris. Al contrari, l'essencialitat i la utilitat dels sistemes monetaris rau, justament, en la seva abstracció, convencionalitat i instrumentalitat. Aquesta és la postura que ha vingut defensant, ja des de Plató, l'anomenada «**teoria nominalista**».

9. Funcions dels sistemes monetaris.

Una senzilla metàfora pot servir per a aclarir el funcionament d'un sistema monetari com el descrit. Podem imaginar el sistema monetari com un mirall especial, que proporciona imatges quadriculades (realitats segones i abstractes) de les mercaderies concretes i dels seus moviments en el mercat (realitats primeres). Cada cop que dos agents de mercat realitzen una transacció, la mercaderia que n'és l'objecte passa per davant del mirall, on es projecta la seva imatge quadriculada: aquesta imatge és el seu valor mercantil (preu o salari, i diner corresponent). Si, a més a més, el

mirall està dotat d'un dispositiu fotogràfic que pren una instantània del moviment de la mercaderia i dels dos agents implicats en ell, llavors la fotografia obtinguda és l'instrument-document monetari. La imatge projectada en el mirall és fugaç, desapareix en acabar-se la transacció; però la imatge fotogràfica queda, consignant totes les característiques de la transacció efectuada. Pel que fa a les unitats monetàries, elles són la quadrícula del mirall, l'esquema abstracte-nomèric de totes les imatges anteriors.

Un sistema monetari d'aquestes característiques -independentment de si actualment existeix o no, en realitat, un tal sistema- aconsegueix les següents funcions mercantils i socials:

1. Funció mètrica: les unitats monetàries són, abans que tot, unitats de mesura. Exactament, són unitats convencionals-abstractes per a la mesura del valor de canvi de les mercaderies concretes intercanviades en el mercat. El **sistema monetari** és, doncs, un **sistema mètric**.
2. Funció instrumental: la referència a una unitat monetària abstracta, convencional i universal, homogeneïtzadora de les mercaderies concretes, naturalment heterogènies, fa que aquestes mercaderies esdevinguin fàcilment comparables. Per aquest motiu, el sistema monetari esdevé l'instrument que dota al mercat d'una major i millor agilitat i dinamicitat: és com l'oli que fa lliscar els engranatges. Aquesta funció es potencia encara més amb la invenció de l'instrument monetari comptable, el qual, esdevingut mitjà de pagament, possibilita un nou tipus de canvi, el canvi monetari elemental.
3. Funció documentària-informativa: si les dues primeres funcions són pròpiament mercantils, aquesta, a més a més, té una gran importància social. L'**instrument-document monetari**, en deixar constància precisa i completa de cada un dels actes mercantils elementals realitzats, es converteix en un instrument eficacíssim d'informació sobre el mercat. Aquesta funció és la que s'analitzarà i estudiarà aquí prioritàriament. Les importants conseqüències que es deriven del seu no-accompliment actual, i

del seu possible acompliment futur, gràcies a una viable reforma monetària, les anirem analitzant al llarg de l'assaig.

10. Sistema monetari i estratègia de mercat.

Després de veure els elements, la naturalesa i les funcions dels sistemes monetaris, queda per fer una darrera consideració, per tal d'aclarir per complet el paper que aquests sistemes juguen en el si de la societat. Perquè hi ha encara una altra funció fonamental, que els sistemes monetaris no compleixen directament, però de la qual són l'únic instrument possible fins ara. Es tracta de la funció que podríem anomenar **estratègica**.

Els mercats no es troben, per ells mateixos, en estat d'equilibri. L'equilibri cal cercar-lo des de l'exterior, per una acció voluntarista que anomenarem acció estratègica.

Un dels equilibris que cal aconseguir prioritàriament en el mercat, és l'equilibri entre **poder de venda i poder de compra**: el poder de compra existent en el mercat tendeix per regla general -com veurem més endavant- a ser inferior al poder de venda en oferta. Aquesta desigualtat, si és pronunciada, rep el nom de **deflació monetària**. I si la deflació es perllonga i pren dimensions considerables, pot desembocar en greus crisis de contractació dels mercats i de recessió productiva.

L'estratègia indicada en aquests casos d'insuficiència de poder de compra, és l'anomenada **invenció de diner**: hom pot inventar poder de compra suplementari mitjançant certes tècniques monetàries especials. Aquesta estratègia és essencial per a qualsevol mercat i per a qualsevol societat, perquè d'ella en depèn el benestar de tots els seus membres.

Si el sistema monetari vigent és informatiu, i documenta amb precisió i exactitud completes cada lliure canvi monetari elemental efectuat, llavors el mercat és ben conegut en totes les seves dimensions monetàries, i en cada un dels seus sectors i subsector.

Se'n segueix la possibilitat d'una invenció de diner adaptada a les necessitats reals d'aquest mercat, en una quantitat i direcció adequades. Aquesta serà una bona estratègia d'invenció de diner.

Històricament, però, la invenció de diner ha estat una activitat duta a terme per uns professionals molt especialitzats, els banquers, els quals han actuat sempre més aviat per **empirisme** i intuïció que no pas per un coneixement complet i científic del mercat. Com a conseqüència, l'acció estratègica no ha obtingut resultats efectivament equilibradors, sinó que moltes vegades ha dut a situacions molt pitjors, de signe contrari: ens referim a la **inflació monetària**, és a dir, a l'excés alarmant de poder de compra.

En la actualitat, les aberracions estratègiques són tan enormes, que s'ha arribat a la coexistència d'una ferotge inflació amb una profunda recessió, situació límit que hom anomena **stagflació**. La crisi es planteja amb major cruesa que mai, i és urgent de formular estratègies innovadores i de trobar solucions tecnològiques -és a dir: de base científica-.

És fàcil de comprendre, aleshores, la importància que té la reconsideració de la naturalesa i les funcions del sistema monetari. Si podem fer del sistema monetari un instrument abstracte i plenament informatiu, es farà també possible una estratègia racional per el mercat, una estratègia realment equilibradora.

A la recerca d'aquesta estratègia dedicarem els darrers capítols d'aquest assaig.

Notes:

¹Entenem la paraula «universal» en la seva acepció etimològica: «que vessa o aboca les diferents i heterogènies realitats en un únic sistema d'intercomparació».

²Vegeu **l'annex I**.

Capítol 3. La realitat monetària a través de la història.

1. Objectius d'aquest capítol.
2. El troc no-monetari.
3. La realitat monetària entre els pobles primitius.
4. Els sistemes monetaris de les civilitzacions naixents.
5. Aparició de la moneda metàl·lica concreta.
6. De la moneda metàl·lica al paper-monedra.
7. El bitllet de banc inconvertible.
8. Referències bibliogràfiques d'aquest capítol.

1. Objectius d'aquest capítol.

En el capítol precedent, en parlar dels elements dels sistemes monetaris, s'ha utilitzat un tipus d'exposició que suggeria, d'alguna manera, una certa successió d'etapes en l'evolució del mercat i dels sistemes monetaris dintre d'ell.

Aquesta successió d'etapes es podria resumir així:

1. En un primer moment, el mercat funciona sense sistema monetari, per simple troc no-monetari.
2. En un segon moment, apareixem les unitats monetàries, amb els conseqüents valors mercantils, i comença així el troc monetari.
3. Finalment, en certs mercats dinàmics i evolucionats, s'inicia l'ús dels instruments monetaris, els quals possibiliten el canvi monetari elemental.

Com ja s'ha advertit, aquesta interpretació no pretén de ser històrica; per aquest motiu, s'ha evitat de donar cap mena de referència pròpiament històrica al llarg de tot el capítol anterior, mentre que s'ha posat l'accent en els aspectes més teòrics dels sistemes monetaris.

Però també s'ha dit que la interpretació teòrica havia estat abstreta a partir de fets històrics reals. Per tal de no quedar-nos, doncs, amb la interpretació teòrica, la qual és sempre excessivament simplificadora

de la complexitat dels fets reals, i que a més a més podria ser considerada totalment arbitrària, donarem en aquest capítol les referències concretes als fets subjacents a la nostra interpretació, i que li confereixen una base empírica més o menys ferma.

Cal advertir, també que la reconstrucció del desenvolupament històric de la realitat monetària, tant entre els pobles prehistòrics o antics com entre els pobles primitius actuals, presenta serioses dificultats: els documents existents són pocs i parcials, i la seva interpretació és una tasca molt delicada.

Amb aquestes limitacions, doncs, encetem el tema.

2. El troc no-monetari.

Dels estudis realitzats sobre l'intercanvi utilitari entre els pobles primitius existents en l'actualitat, es dedueix que entre aquestes societats, el **troc** no té un caràcter únicament utilitari, sinó que a compleix sobretot una funció social. Potser, per paral·lelisme etnogràfic, es podria dir el mateix respecte de les poblacions prehistòriques.

De fet, en les poblacions humanes d'organització social més senzilla -les anomenades de «caçadors-recol·lectors»- el sosteniment individual i familiar està sempre assegurat en l'interior de la comunitat; per tant, l'intercanvi utilitari no és vitalment necessari. Sí que és, en canvi, socialment necessari, ja que serveix per a establir llaços d'amistats o aliances amb altres grups, o bé per a afermar les relacions socials existents en l'interior del propi grup.

Degut a la gran importància d'aquest component social del troc primitiu, aquest està moltes vegades revestit de formalitats, de rituals complexos lligats a la **màgia**, és a dir, a la concepció sacral de la vida de l'home. Tot acte d'intercanvi és considerat **sagrat**, com tota relació social.

3. La realitat monetària entre els pobles primitius.

Entre els pobles primitius existents en l'actualitat, el coneixement i la utilització d'alguna mena de sistema monetari destaca en tres parts del món: l'Àfrica occidental i central; la Melanèsia i Micronèsia; l'oest de Nordamèrica.

Cal fer ressaltar el fet que tots els pobles d'aquestes zones practiquen unes relacions utilitàries avançades, de tipus neolític, sigui agrícola o pastoral. Però aquest **utilitarisme neolític** és encara poc especialitzat: cada petita unitat social productora pot, en gran mesura, autoabastir-se, i per aixó el troc conserva encara un caràcter fortament social.

Aquests pobles tampoc no coneixen cap sistema d'escriptura. Però tenen uns sistemes monetaris constituïts pel que hem anomenat unitats monetàries i valors mercantils.

Efectivament, entre les poblacions primitives de les zones esmentades -no únicament d'aquestes, però si principalment-, certs objectes (que varien, evidentment, segons la població de què es tracti) estan revestits d'una gran importància social: són símbols de riquesa i confereixen, a qui els posseeix, un gran prestigi.

Pel fet que aquests objectes són sovint intercanviats cerimonialment en ocasió de certs esdeveniments socials, molts etnòlegs els han equiparat a una forma «disminuïda», o primitiva, de la moneda metàl·lica que estava en vigor entre tots els pobles **civilitzats** actuals fins que fou substituïda definitivament pel billets de banc de curs forçós entre 1914 i 1936.

Ara bé, és possible una interpretació molt diferent. Aquests objectes semblen tenir dues funcions molt ben diferenciades. La primera, fonamentalment social, de creació i manteniment de llaços d'amistat i de relació, és la que es desenvolupa a través de l'intercanvi real, concrets, d'aquests objectes, en certes ocasions de gran importància social, molt ben especificades. Una segona funció, estrictament utilitària, és també duta a terme pels mateixos objectes, i és la de

servir de **patrons de mesura del valor** en l'intercanvi dels béns utilitaris corrents.

En aquest segons cas, dits objectes no són mai realment intercanviats, sinó que són únicament una referència abstracta per a calcular equivalències entre altres mercaderies, valorades en ells. Això és, precisament, el que hem anomenat unitat monetària. Els valors assignats en unitats monetàries a cada mercaderia són els valors mercantils de dites mercaderies.

La majoria de les vegades, la documentació etnogràfica que posseïm és insuficient per a poder **confirmar** o **infirmar** amb suficient base empírica aquesta interpretació. Això és degut, sobretot, als prejudicis de certs etnògrafs, que encaminen la seva observació cap a unes realitats determinades, descurant-ne unes altres més significatives per a un estudi global de l'utilitarisme primitiu.

Malgrat aquestes dificultats, hem seleccionat un parell d'exemples que semblen anar en la direcció indicada.

Primer exemple: a les illes de l'Almirantall (Papua / Nova Guinea), els nadius poden avaluar tots els seus béns en petxines i dents de gos. En els intercanvis corrents, però, les petxines i les dents de gos no s'utilitzen gairebé mai, mentre que el seu ús és obligatori en els intercanvis rituals.

Segons exemple: entre els Lele de Kasai (Zaire), la tela de ràfia constitueix el patrimoni nupcial que tot home que es vulgui casar ha de posseir. Però, a la vegada, els béns que són objecte d'intercanvi no ritual poden tots avaluar-se en unitats de la tela de ràfia. En aquests intercanvis, doncs, la tela de ràfia no intervé com a mercaderia concreta, sinó únicament com a patró de valor.

Ens inclinem doncs a parlar, en aquests pobles, de l'existència d'**unitats monetàries abstractes**, i no d'**objectes monetaris concrets**. Per a poder generalitzar aquesta interpretació a tots els pobles neolítics que coneixen alguna mena de realitat monetària,

caldria realitzar estudis exhaustius que estan reservats a especialistes en etnografia.

4. Els sistemes monetaris de les civilitzacions naixents.

L'arqueologia ens ha descobert, en els darrers decennis, com nasqueren les primeres civilitzacions a l'Àsia Sudoccidental (Mesopotàmia, Elam, Proper Orient,...) a la vall de l'Indus, a l'Egipte, més tard a l'Egeu i a la vall del Danubi, etc.

Aquestes civilitzacions o «cultures de ciutat» estaven fonamentades en un utilitarisme neolític avançat, de conreu extensiu de cereals i amb una divisió del treball cada cop més ben establerta.

En elles apareix per primer cop **l'escriptura**; però l'escriptura no és sinó la conseqüència d'una altra pràctica social anterior, que aquí interessa molt de recollir, ja que no és altra que l'utilització corrent d'instruments monetaris com els descrits en el capítol precedent.

Des dels inicis mateixos de la seva neolitització, aquestes societats comptaven, probablement, amb unitats monetàries definides, gairebé sempre abstractades a partir de les mercaderies prototípiques o més importants de cadascuna. A Mesopotàmia, per exemple, s'utilitzà una mesura d'ordi i, posteriorment, un pes determinat de plata. A Egipte, la comuna mesura dels valors mercantils era l'«uten», una espiral de coure d'un pes més o menys fix. A la Grècia homèrica, la unitat monetària abstractada era el «bou». Ni l'ordi o la plata a Mesopotàmia, ni el coure a Egipte, ni els bous a Grècia, no eren realment intercanviats en cada transacció del mercat. Com ja s'ha dit, el fet que considerem aquestes mercaderies com a unitats monetàries significa senzillament que eren preses com a mesura abstractada comuna del valor de totes les altres mercaderies: és a dir, que totes les altres mercaderies podien avaluar-se en termes de tals unitats.

Per altra banda, i també des dels inicis del neolític (mil·lenari VIII a.d.C), es coneix a tota l'Àsia occidental el desenvolupament d'un

sistema de comptabilitat a base de fitxes de fang¹. Considerat en la seva totalitat, aquest sistema comptava amb unes 15 classes principals de fitxes, distingides per la seva forma, i dividides en unes 200 subclasses basades en diferències de mida, marcatge o variació fraccional. Sembla evident que cada format específic posseïa un significat propi. Algunes fitxes potser representen valors numèrics, mentre que altres representen objectes específics, en particular gèneres mercantils.

La funció exacta d'aquest sistema de fitxes en el si de les comunitats neolítiques més primitives de l'Àsia occidental, no la podem conèixer amb exactitud: però sembla possible que es tracti d'un sistema de registre de les diferents operacions i intercanvis efectuats amb els productes de les collites i els ramats. La noció de registre, de recollida i fixació de la informació en un document², és l'embrió del posterior desenvolupament dels instrument monetaris.

Efectivament, aquestes comunitats primitives van evolucionant lentament, durant uns 5.000 anys, amb el seu sistema de comptabilitat i registre gairebé invariats. En arribar a l'Edat del Bronze, durant la segona meitat del mil·lenni IV a.d.C (c -3.500 a -3.000), coneixen un avenç econòmic notable: es dona un dràstic augment de la població als actuals Iran i Iraq; apareix l'especialització artesana i els inicis del comerç en gran escala. Aquesta mena d'explosió econòmica va aparellada amb canvis significatius en el sistema de fitxes, degut a la pressió que sobre ell exerceix el gran desenvolupament comercial. Cal ara portar registres, no només de la producció, sinó també dels inventaris, **nòlits**, pagaments de salaris i, sobretot, els mercaders necessiten guardar constància de les seves transaccions.

L'aparició de noves formes de fitxes i de nous subtipus és significativa; però molt més ho és encara l'aparició de noves modalitats d'utilització del sistema. Aquestes noves modalitats esdevingudes en el darrer segle del mil·lenni IV a.d.C. són les dues que s'expliquen a continuació.

En primer lloc, aproximadament un 30% de les fitxes trobades estan perforades. Aquest fet pot interpretar-se mitjançant la hipòtesi que algunes fitxes, representatives d'una transacció específica, eren enfilades juntes, a mode de registre.

Però molt més interessant encara és l'aparició, centrada a Mesopotàmia, de les bullae. Les bullae o butlles són una mena d'esferes o sobres de fang, a l'interior buit de les quals es troba tancat un cert nombre de fitxes. Això representa un testimoni directe, perfectament definit, del desig de separar les fitxes que representen una transacció determinada.

A judici de l'autora d'aquestes investigacions, no hi ha dubte que les butlles varen ser inventades per a proporcionar a les parts d'una transacció una superfície llisa d'argila que podia ser marcada amb els segells personals dels individus implicats, segons el costum sumeri, a manera de validació de l'acte comercial. El fet que la majoria de les 350 butlles descobertes fins al moment portin impressions de dos segells diferents recolza aquesta hipòtesi.

Ens trobem, així, amb un veritable **document monetari**, que registra totes les característiques específiques de cada intercanvi concret, així com els segells (equivalents a les signatures) dels seus agents.

Hom podria també -i no seguim ja D. Schmandt-Besserat- avançar una hipòtesi complementària: la hipòtesi que aquests documents monetaris podrien, a més a més, haver funcionat com els **instruments monetaris** que hem descrit en el capítol anterior. A més de deixar constància documentària, les butlles podrien haver estat susceptibles d'**intra-compensació comptable**.

Aquesta segona hipòtesi és més arriscada que la primera, ja que no hi ha fets concrets per a recolzar-la empíricament. No obstant, una sèrie de raons la fan, indirectament, plausible. Hom pot fer les dues constatacions següents:

Primera constatació: en tota la plana mesopotàmica es desenvolupà, ja des de finals del mil·lenari VI a.d.C, el que s'ha anomenat **economia del temple**. Sembla que el temple funcionava com una institució no només de caràcter sacral, sinó també amb importants dimensions socials i utilitàries. En el si i a l'empar del temple es desenvolupaven tota mena d'activitats agrícoles, artesanals i de manufactura. Sembla que el temple utilitzava els excedents agrícoles per a mantenir les activitats artesanals, artístiques i culturals, funcionant com a un sistema de redistribució. Aquestes complexes activitats dugueren els temples, a poc a poc, a desenvolupar també sistemes de comptabilitat complexos per al control de tots els moviments de mercaderies, personal i salaris.

Segona constatació: en època d'Hammurabi (c -1.800), quan ja la moneda metàl·lica s'havia començat a introduir, se sap que els comerciants assiris establerts a l'Àsia Menor per a obtenir el coure d'aquesta terra, practicaven un sistema de saldo de deutes entre comptes.

Si bé aquestes dues constatacions no ens diuen res, directament, sobre l'existència d'instruments-documents monetaris, sí que ens permeten de dir que els elements tècnics indispensables per a l'existència de tals instruments eren ja presents. Sistemes complexos de comptabilitat i de compensació entre comptes estaven ja desenvolupats. Per tant, és possible que durant la segona meitat del mil·lenari IV a.d.C. i, sobretot, a partir del tercer mil·lenari, s'hagués desenvolupat a Mesopotàmia un sistema monetari basat en els instruments-documents monetaris, si més no a nivell de grans mercaders i de relacions amb el temple. En aquest sistema, el temple hauria jugat un paper pròpiament bancari.

Es clar que cal trobar proves més directes per a la hipòtesi proposada. Però també és cert que nombrosos prejudicis s'han oposat, des de fa temps, tant a la formulació d'aquesta hipòtesi com, sobretot, a la recerca de les dades empíriques que podrien suscitarla. I, molt especialment, el prejudici metal·lista -és a dir, la creença acrítica que les primeres formes monetàries foren les **formes**

metàl liques-concretes- ha encaminat les recerques en direccions predeterminades, i ha impedit de fixar l'atenció en els punts centrals per a la nova interpretació. D'entre els milers i milers de pàgines escrites fins a la data sobre les primeres civilitzacions, ben poques són les referències a la forma concreta com es realitzaven els intercanvis monetaris, i encara més escasses són les interpretacions donades a les poques dates existents en relació a aquest tema.

Cal dir, finalment, que les butlles no trigaren gaire a convertir-se en les famoses tauletes d'escriptura cuneiforme. Efectivament, les fitxes que eren tancades a l'interior de la butlla passaren a representar-se gràficament a través d'unes marques a l'exterior; fins que hom s'adonà que n'hi havia prou amb aquestes marques, i que les fitxes ja no eren necessàries. Havia nascut l'escriptura.

Amb l'aparició dels primers instruments-documents monetaris desapareix per primera vegada el troc elemental, és a dir, l'intercanvi directe de mercaderia contra mercaderia, per a donar lloc a l'intercanvi deferit que hem anomenat canvi monetari elemental. Probablement, aquests instruments-documents només eren utilitzats a nivell dels grans comerciants; però, malgrat això, la sola introducció, en el mercat, de canvis monetaris elementals, té com a efecte immediat que es plantegi per primera vegada el tema de l'equilibri del mercat global.

Efectivament, quan tot el mercat és compost de trocs elementals, dit mercat està necessàriament en equilibri, perquè cada troc elemental és auto-equilibrat. Però quan s'introdueixen canvis monetaris elementals, ni que sigui només en una petita proporció, l'equilibri global del mercat desapareix, perquè els canvis monetaris elementals no representen un equilibri real entre dues mercaderies concretes, sinó únicament un equilibri artificial, intra-comptable, entre una mercaderia concreta i unes unitats monetàries que arbitràriament se li han assignat.

Per tal de restablir l'equilibri real del mercat global, caldrà recórrer a una estratègia: l'estratègia d'adequació entre el valor total del poder

de venda existent i el valor total del poder de compra disponible. Aquesta estratègia rep el nom d'**invenció** (o, en el seu cas, **exvenció**) de **diner** o poder de compra.

Probablement, els antics sacerdots mesopotàmics s'adonaren d'aquest problema, i saberen resoldre'l: ja que a ells es remonten les primeres experiències de préstec i crèdit, és a dir, de professionalització bancària.

5. Aparició de la moneda metàl·lica concreta.

Els instruments-documentos monetaris sorgiren com a simple instrumentació, simple expedient comptable per a evitar les molèsties del troc. Eren, doncs, de naturalesa radicalment abstracta-auxiliar, estaven desprovistos de valor intrínsec. El seu funcionament no implicava l'intercanvi de cap objecte concret, sinó únicament la referència a una unitat monetària abstracta. Encara que la unitat monetària estigués simbolitzada per una mercaderia concreta (un sac d'ordi, un bou...), aquesta mercaderia no intervenia mai realment en les transaccions. El que interessava era que fes de referència abstracta del valor de les mercaderies intercanviades i no pas que s'empres per intercanviar altres béns per ella.

A Mesopotàmia, però, i probablement ja des de mitjants del IIIer mil·lenari a.d.C., apareix un nou tipus d'instrument monetari: la **moneda metàl·lica**.

Paral·lelament als progressos realitzats en la valoració dels metalls (pes, qualitat...), s'anà introduint el costum de realitzar els pagaments en metàl·lic. Recordem que una de les unitats monetàries mesopotàmiques era el sicle (amb els seus múltiples i submúltiples), és a dir, un pes de metal preciós. Insensiblement, s'anà passant del pagament per instrument-document monetari valorat en unitats monetàries abstractes, al pagament en espècie, en metàl·lic, en plata.

Si bé al principi el costum de documentar cada transacció elemental -mitjantçant la presència de testimonis i la redacció d'un document

monetari- es manté viva, a poc a poc es va perdent, i els pagaments en metàl·lic esdevenen completament indocumentats, completament **anònims**.

Els motius per a aquest canvi de direcció en la història monetària no són fàcils d'explicar. Dos motius significatius podrien ser:

1. La major rapidesa i comoditat en les transaccions, en una època en què escriure era un art complicat a l'abast de molt pocs;
2. Les possibilitats d'ocultació i, doncs, de corrupció, obertes pel nou sistema monetari.

El resultat final d'aquest procés és prou conegut de tothom: es tracta, efectivament, de la instauració d'un nou sistema monetari: el **sistema monetari metal·lista**. En aquest sistema, els instruments-documentos monetaris, auxiliars-abstractes desprovistos de valor intrínsec, passen a ser instruments monetaris concrets, amb valor intrínsec i sense valor documentari. Una mercaderia concreta, un metall preciós (or, coure, plata...) és escollida i privilegiada d'entre totes les altres per a fer de mitjà de pagament en qualsevol intercanvi de qualsevol altra mercaderia. Per això, la unitat monetària és també anomenada, en aquest sistema, **moneda-mercaderia**.

Durant el regne d'Hammurabi (1792-1750 a.d.C.) està ja plenament atestat a Babilònia l'ús de lingots d'or, plata o bronze. Però no només la civilització mesopotàmica realitzà aquest canvi decisiu. Totes les civilitzacions històriques anaren entrant, més tard o més d'hora, en el nou sistema monetari. A la vall de l'Indus s'utilitzaren barres de coure; entre els hitites, lingots de ferro; a Micenes, plaques de bronze que imitaven pells de bèsties; i a Xina, també plaques de bronze, però en forma de vestits.

Els primers instruments monetaris metàl·lics eren, fins i tot a l'interior de cada civilització i de cada **ciutat-imperi**, de formes molt diverses i de qualitats de metall molt variables. Per aquest motiu, en cada transacció calia pesar i provar el metall utilitzat.

Més endavant, per a solventar aquest inconvenient, es generalitzà l'ús de peces de metall normalitzades, garantides per un pes i una qualitat determinats. La garantia era donada pel segell de la persona que encunyava les peces: aquestes peces són les monedes propiament dites, i les primeres de què es té notícia documentada remunten al segle VII a.d.C, a l'Àsia Menor.

Si en un principi qualsevol persona amb suficient autoritat i riquesa podia encunyar la seva pròpia moneda, amb el transcurs dels temps aquesta funció arribà a ser monopolitzada pels poders oficials.

Com és fàcil de comprendre, amb la generalització de l'ús de la moneda metàl·lica es perd una de les característiques fonamentals dels primitius instruments monetaris: la **documentarietat**.

En cada transacció mercantil, l'única funció que acompleix la moneda metàl·lica és la de ser un **mitjà de pagament**, és a dir, un instrument que permet de resoldre, concloure, tancar, la transacció de mercaderies. Amb l'entrega d'unes peces de moneda, hom pot donar per pagada, per saldada, per resolta, qualsevol situació d'intercanvi mercantil.

6. De la moneda metàl·lica al paper-moneda.

La moneda metàl·lica s'expandí ràpidament i gaudí de gran acceptació entre tots els pobles civilitzats de l'antiguitat. Però duia en ella mateixa el gèrmen de la seva desaparició.

Efectivament, els sistemes metal·listes tenen un límit molt precís per al seu desenvolupament, que és la quantitat de metall encunyable existent en cada **societat geo-política** en un moment donat. Aquesta limitació és tan taxativa, que ha calgut renunciar als sistemes de moneda metàl·lica i concreta per a anar retornant, a poc a poc, a sistemes monetaris caracteritzats per una radical abstracció.

Com ja s'ha dit diverses vegades, els sistemes monetaris no són sinó construccions abstractes que tenen per funció de facilitar, per la

quantificació que permeten, els intercanvis de mercaderies concretes. Aquestes construccions abstractes són simples imatges de les mercaderies concretes intercanviades, i, doncs, corren paral·lelament a elles, evolucionant amb elles i adaptant-s'hi. Quan aquesta adaptació no es produeix espontàniament, cal introduir una estratègia monetària adequada, que és la invenció de diners.

Ara bé, en règim de moneda metàl·lica aquesta estratègia esdevé impossible. En efecte, la pedra filosofal que permet de transformar qualsevol matèria en or encara no s'ha descobert, i, doncs, és impossible d'augmentar a voluntat les existències de metall monetari quan aquestes són insuficients per a la quantitat de mercaderies realment existents.

Cada cop que un mercat esdevé excessivament dinàmic i fecund, l'escassetat de metall encunyat provoca l'aparició de noves modalitats d'instruments monetaris, menys limitats pel que fa a la seva capacitat d'expansió.

Històricament, els banquers han estat els promotors -i principals beneficiats, encara que no únics- d'aquestes noves formes monetàries, cada cop més abstractes, més allunyades de la concreció i el valor intrínsec de la moneda metàl·lica.

Recorrerem ara, molt breument, la història d'aquest retorn a la necessària abstracció del sistema monetari, -abstracció que no s'assolí de forma definitiva fins a l'any 1914 -.

Ja en l'Edat Mitjana europea, l'escassetat de metalls preciosos portava els monarques o altres autoritats encunyadores a practicar manipulacions monetàries, inconfessades o públiques. Com que l'emissió i el curs legal de la moneda estaven en les seves mans, aquestes autoritats podien fer que el valor nominal i legal de les peces de moneda no correspongués al seu valor real en metall. Això podia obtenir-se per dos procediments: encunyant nova moneda amb el mateix valor nominal, però amb un contingut inferior de metall; o bé augmentant oficialment i artificialment el valor nominal

de les peces en circulació. Així, l'autoritat encunyadora podia realitzar els seus pagaments utilitzant una quantitat menor de metall. Aquestes pràctiques foren corrents durant tota la Baixa Edat Mitjana, en què els Tresors reials s'endeutaven quasi permanentment, i trobaven en aquest artífici monetari una solució als seus problemes.

Però aquesta solució només era momentània, ja que la conseqüència inevitable de les manipulacions monetàries era l'alça dels preus i dels salaris, alça que agreujava novament la situació del Tresor, que havia de procedir així a noves manipulacions, iniciant un cicle infernal. Però els més perjudicats eren sempre els membres de les classes populars, que no tenien suficient poder de compra per a fer front a les alces de preus, i que tampoc no tenien la capacitat de manipular la moneda que els era imposada.

Amb les manipulacions monetàries de l'Edat Mitjana, doncs, s'obre la bretxa que començarà a separar el valor real de la moneda metàl·lica concreta, del valor monetari que hom li atribueix, artificialment, en funció de les necessitats del mercat.

Quan es produeix el descobriment d'Amèrica, amb els seus magnífics tresors per a saquejar i les seves importants mines de metalls preciosos, sembla que la penúria de metalls s'hauria d'acabar. Però aquest període d'abundància només és relatiu, ja que la fi de l'Edat Mitjana ha vist un enorme desenvolupament de les relacions comercials i, en conseqüència, de les necessitats de moneda. Així, els banquers d'aquesta època han inventat una nova pràctica per a suplir l'escassetat de metall: la **lletra de canvi**.

En un principi, la lletra de canvi és únicament un mitjà de saldament de deutes a distància, per a evitar els perills del transport de metall. Però més endavant, a la lletra de canvi s'afegeix la noció de **crèdit**, és a dir, de pagament diferit en el temps. Cal assenyalar que aquesta nova modalitat d'instrument monetari, que podríem anomenar **paper-crèdit**, era ja coneguda a Mesopotàmia des dels mateixos inicis del règim de moneda metàl·lica concreta.

La lletra de crèdit, en totes les seves múltiples formes i variants històriques i actuals, té com a característica definitòria el fet que crea una nova **circulació monetària** que s'afegeix, se suma, a la circulació de moneda metàl·lica.

Quan una lletra de canvi circula de mà en mà, servint com a mitjà de pagament acceptat per costum, el que circula és simplement una promesa de pagament en metàl·lic a un termini donat; però aquest metàl·lic encara no existeix. Per tant, la lletra de canvi no substitueix la moneda metàl·lica, sinó que s'hi afegeix, és un nou instrument monetari, el qual, a més a més, no té cap valor intrínsec, perquè l'únic element que el constitueix és la confiança, ben immaterial per cert, que un cop el termini acomplert el pagament en metàl·lic serà realment efectuat.

Quan un banc descompta una lletra, pagant-la en metàl·lic, també aquest pagament representa una creació monetària, perquè en avançar aquest diner, el banc, com sempre, està treballant amb els dipòsits dels seus clients. De manera que una única quantitat de moneda metàl·lica figura en dues bandes: en el compte corrent dels dipositant, i en mans del qui ha cobrat la lletra. Aquesta «irregularitat» només pot desaparèixer un cop la lletra ha estat feta efectiva, al final del termini. Aquest és el risc que corre el banc sempre que descompta una lletra i sempre que, en general, fa crèdit, és a dir, crea nova circulació monetària. Aquest risc, però, no és excessiu, sempre que es mantingui en uns límits prudents la relació entre el total de dipòsits realment efectuats i el total de crèdits concedits.

La limitació evident del paper-crèdit és la seva circumscripció, en un període de temps donat ben precís, a la moneda metàl·lica. La lletra de canvi no és de durada il·limitada, sinó que el poder de compra que representa desapareix un cop escolat el termini i reintegrat el seu import en metàl·lic.

Aquesta limitació desapareix amb la invenció del **bitllet de banc**. El bitllet de banc va ser inventat el 1656 per Palmstruk, un banquer

d'Amsterdam. Consisteix simplement en un reconeixement de deute del banc que l'emet. Efectivament, el banc enlloc de respondre a les seves obligacions envers els clients entregan-los moneda metàl·lica, els entrega bitllets, documents en què el banc reconeix el seu deute per una quantitat determinada de metall amonedat. Aquests bitllets poden convertir-se, en qualsevol moment en què el seu posseïdor ho demani, en moneda metàl·lica.

Però els bitllet de banc són al portador, és a dir, anònims: no tenen un beneficiari ben personalitzat, sinó que poden circular de mà en mà sense cap limitació. I, a més a més, no comporten cap termini, de manera que poden circular indefinidament, fins a que algú no es decideixi a canviar-los per moneda metàl·lica.

Gràcies a aquesta gran mobilitat i perdurabilitat del bitllet de banc, es pot dir ja que existeixen dues circulacions monetàries permanents i ben diferenciades. Per una banda, la circulació de moneda metàl·lica concreta. Per altra banda, la circulació de bitllets de banc, que ja no tenen cap valor intrínsec, però que representen una promesa permanent de conversió en metall i, per tant, estan fonamentats en la confiança en el banc emissor, en la seva capacitat de fer front a les demandes de conversió. La circulació de bitllets de banc ja no és concreta; però guarda encara una relació amb la moneda concreta: la possibilitat permanent de convertir-se en ella.

Gràcies als bitllets de banc, els establiments bancaris tingueren la possibilitat de posar remei a l'escassetat de metalls preciosos, els quals, malgrat les succesives descobertes de mines al llarg del segle XIX, continuaven essent insuficients. El segle XIX és ja plenament industrialitzat: això fa augmentar i multiplicar les necessitats de poder de compra, a un ritme impossible de seguir pels metalls preciosos.

Gràcies als bitllets, els bancs tenen la possibilitat d'emetre en quantitats que superen amb escreix el metàl·lic dels seus dipòsits. Com ja s'ha dit, aquesta pràctica és corrent, i no ocasiona problemes sempre que es mantingui una proporció prudent entre metàl·lic i

bitllets. No només això: aquesta pràctica és absolutament necessària per al mercat, ja que a través d'aquests mecanismes es creen els instruments monetaris necessaris quan la quantitat de moneda metàl·lica és insuficient.

El sistema monetari basat en la circulació paral·lela de moneda metàl·lica i bitllets de banc convertibles en or és anomenat correntment **gold standard**. És el sistema que caracteritza tot el segle XIX.

7. El bitllet de banc inconvertible.

Finalment, però, també el gold standard es mostrà inadequat per a les necessitats d'un mercat tan desenvolupat com el del segle XX. Amb la nova evolució del sistema monetari, els instruments monetaris esdevindran ja totalment abstractes, totalment deslligats de qualsevol valor concret i intrínsec.

Durant el segle XIX, els Bancs Centrals dels diferents Estats anaren monopolitzant l'emissió de bitllets de banc, els quals esdevingueren així de curs legal. Però, cada cop que a un Estat se li presentaven problemes de tipus polític o utilitari -crisis de producció, guerres, revolucions...-, havent d'atendre més despeses, aquest Estat es veia en la necessitat d'emetre més i més bitllets, fins que arribava la inevitable crisi de confiança. Tothom buscava de convertir els seus bitllets en metall, i llavors l'únic recurs per a aquest Estat era de declarar el **curs forçós** dels bitllets, la qual cosa significava la impossibilitat de convertir els bitllets en metall preciós. Només quan la situació tornava a la normalitat podia restablir-se la **convertibilitat**.

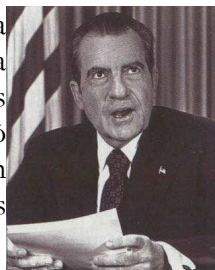

Cal assenyalar que un precedent important dels **bitllets de banc inconvertibles** es troba en el sistema Law (1716-1720), així com també en els assignats de la Revolució Francesa.

Durant la Primera Guerra Mundial, les enormes despeses bèl·liques provocaren el buidament quasi total de les arques dels Estats participants, l'or de les quals «emigrà», en gran part, als Estats Units. Els bitllets s'emeteren en grans quantitats i, evidentment, s'hagué de suprimir la convertibilitat.

A partir de llavors, els sistemes monetaris del «món civilitzat» s'han caracteritzat per la inconvertibilitat dels bitllets de banc, ja es tracta d'una inconvertibilitat oficial o només real. Després de la guerra, alguns països intentaren de restaurar una certa parcial convertibilitat, però la crisi de 1929 acabà definitivament la qüestió.

De manera que el sistema monetari sorgit de la Primera Guerra Mundial es basa en l'abandó de la moneda metàl·lica pel que fa a les relacions utilitàries a l'interior de cada Estat. En les relacions internacionals es manté el paper de l'or, però només fins a 1971, any en què el president Nixon deslligà el dòlar de l'or i denuncià unilateralment els acords de Bretton Woods, establerts l'any 1944.

El predomini del bitllet de banc inconvertible, que per a major comoditat del discurs anomenarem **paper-moneda**, és el tret característic de la nova etapa monetària. Aquest paper-moneda, el mateix que circula encara en els nostres dies, ja no té res a veure amb l'or ni amb cap metall ni mercaderia concreta. No representa cap quantitat d'or, ni pot ser convertit en ell.

Quina és doncs la natura del paper-moneda? Quin és el seu fonament? El paper-moneda es basa, senzillament, en la convenció social que ha fet d'ell l'instrument necessari dels actes d'intercanvi mercantil, i en la confiança que hom li fa en tant que instrument que apleix adequadament la seva funció. Per tant, la seva naturalesa és radicalment auxiliar-abstracta. El seu valor és el d'un instrument que ens ajuda en la comptabilitat i intercanvi de les mercaderies concretes; es tracta d'un valor auxiliar i abstracte, i no d'un valor

intrínsec i concret, el qual només pot ser detentat per les mercaderies concretes. El sistema monetari ha retornat, finalment a la seva fonamental naturalesa primitiva.

8. Referències bibliogràfiques d'aquest capítol.

- A. En referència al troc ante-monetari i a les relacions d'intercanvi utilitari entre els caçadors-recol·lectors,
 - o SAHLINS, M. Economía de la Edad de Piedra.
- B. En referència a les unitats monetàries abstractes entre els pobles primitius,
 - o GODELIER, M. Economía, fetichismo y religión en las sociedades primitivas (Cap. IX), Madrid, S.XXI, 1978.
 - o FIRTH, R. (compilador) Temas de antropología económica («El racionamiento primitivo», per Mary Douglas) Mèxic, Fondo de Cultura Económica, 1974 (e.o.1967).
 - o HERSKOVITS, M.J. Antropología económica (Capítol XI, «Dinero y riqueza»), Mèxic, Fondo de Cultura Económica.
- C. En referència a les unitats monetàries abstractes entre les civilitzacions antigues,
 - o FINLEY, M.I. El mundo de Odiseo (Capítol IV, Riqueza y Madrid, Fondo de Cultura Económica, 1980.
 - o CARLTON, E. Ideology and social order (pp. 136-137), London, Routledge & Kegan Paul, 1977.
 - o KLIMA, J. Sociedad y cultura en la Antigua Mesopotamia (Capítol X, «Comercio y crédito», Akal 1980 (e.o.1964).
 - o POLANYI, K. i altres. Comercio y mercado en los imperios antiguos, Barcelona, Ed. Labor 1976.
- D. En referència al sistema de comptabilitat i les butlles a l'Àsia Occidental,
 - o SCHMANDT-BESSERAT, D. «El primer antecedente de la escritura», a Investigación y Ciencia número 23, agosto 1978.
 - o The Cambridge Encyclopedia of Archeology, Cambridge University Press, 1980.

- E. En referència a la història monetària europea,
- o DASTÉ, B. La monnaie, vol. I La monnaie et son histoire, Paris, Les Éditions d'Organisations, 1976.

Notes:

¹Tots els coneixements referents al desenvolupament d'aquest sistema de comptabilitat els devem a les investigacions de Denise Schmandt-Besserat. Per a fer-ne l'explicació, ens servirem del seu article «El primer antecedente de la escritura», publicat a Investigación y Ciencia, número 23, de l'agost de 1978.

²En aquest cas es tracta, evidentment, de documents pre-escriturals.

Capítol 4. El sistema monetari actual.

1. Objectius d'aquest capítol.
2. Les formes del sistema monetari actual.
3. Invenció de diner en el sistema monetari actual.
4. La mundialització de les relacions utilitàries.
5. Les funcions del sistema monetari, avui.

1. Objectius d'aquest capítol.

Després del recorregut, tan ric en ensenyaments, al llarg de la història dels sistemes monetaris, es dedicarà a aquest capítol a l'anàlisi més detinguda del sistema monetari actual, i dels greus problemes socials que aquest sistema genera, tant a nivell de mercat i societat interiors com a nivell de comerç exterior i societat mundial.

2. Les formes del sistema monetari actual.

Al llarg de l'evolució dels sistemes monetaris, s'ha anat obrint una bretxa cada vegada més profunda entre el **valor concret-intrínsec** dels metalls preciosos, i el **valor auxiliar-abstracte** dels instruments monetaris. Amb l'adveniment del paper-moneda, aquestes dues realitats quedaren ja definitivament dissociades, i des de llavors no tenen res a veure l'una amb l'altra.

Arribats a aquest punt, el sistema monetari, lliure del llast pesant dels metalls, pot evolucionar cap a formes cada cop més intangibles, més dematerialitzades, més abstractes, d'acord amb la seva naturalesa primitiva.

I això és, efectivament, el que s'ha esdevingut, i el que continua esdevenint-se encara sota els nostres ulls. Avui, el paper-moneda, completament desvinculat de l'or, ja no és l'únic tipus d'instrument monetari utilitzat. A ell s'ha afegit l'anomenat **diner escriptural** o **diner bancari**, que és la invenció dels bancs per a fer front a l'escassetat de paper-moneda, l'emissió del qual intenta estar controlada per l'Estat a través del seu Banc Central.

El diner escriptural no són altra cosa que la inscripció d'unitats monetàries en un compte obert en un establiment bancari, al mode dels primitius instruments monetaris. Avui, hom deposita en el banc una certa quantitat de paper-moneda, i per aquesta mateixa quantitat el banc obre un compte corrent en el qual no hi haurà sinó inscripcions de moviments d'unitats monetàries. Els pagaments i els cobraments ja no es faran entregant bitllets de mà en mà, sinó per un simple joc d'escriptures entre comptes diferents: el del client i el del proveïdor.

Ara bé, actualment, en qualsevol moment, el propietari d'un compte corrent, si aquest és a la vista, té dret a convertir el muntant del seu compte en paper-moneda. Des d'aquest punt de vista, la circulació monetària representada per les passacions d'escriptures entre comptes corrents s'ha de considerar subsidiària de la circulació de paper-moneda: no en té una independència total.

La circulació monetària escriptural ha esdevingut l'instrument monetari per excel·lència en tots els països on el desenvolupament del comerç i la indústria concorren a multiplicar els intercanvis efectuats: és molt còmode, no es perd i, sobretot, com veurem en el proper apartat, és el mitjà per excel·lència del crèdit bancari. En alguns països, la circulació de diner escriptural arriba a representar fins a un 80% de la circulació monetària total.

La contínua evolució tecnològica, d'altra banda, està convertint ràpidament la circulació escriptural en circulació electrònica: unes simples pulsacions elèctriques i unes memòries magnètiques són suficients per a realitzar les passacions d'escriptures, i fins i tot es pot suprimir el ja clàssic «talonari de xecs» per sistemes sofisticats de transferència electrònica de fons.

Aquesta desmaterialització creixent de la realitat monetària és la prova més evident de la seva naturalesa fonamentalment instrumental-abstracta.

3. Invenció de diner en el sistema monetari actual.

Ens trobem doncs, actualment, amb dues formes diferenciades d'instruments monetaris:

1. D'una banda, els bitllets de banc o paper-moneda -juntament amb les peces de moneda, les quals tenen un valor nominal molt superior al seu valor metàl·lic intrínsec¹-. Aquestes formes són d'emissió monopolitzada per la Banca d'Estat o Banc Central, i constitueixen així els mitjants de pagament legals.
2. D'altra banda, els mitjants de pagament escriturals, emesos pels bancs no oficials, per tal d'escapar-se al monopoli anterior. Malgrat no tenir caràcter legal, aquests instruments són comunament acceptats i utilitzats per tothom, per la simple confiança en els establiments bancaris emissors.

Donat que hi ha dues circulacions monetàries paral·leles, també caldrà considerar dos tipus principals d'**invenció de diner** que es desenvolupen en l'actualitat.

A. Invenció de diner sota forma de paper-moneda.

Aquesta es dona sempre que es posen en circulació nous bitllets de banc, en una quantitat superior a l'existent fins al moment considerat.

Aquesta emissió suplementària de bitllets de banc (o també peces de moneda) pot tenir lloc sempre que el Banc Central realitza una de les següents operacions:

- operacions amb l'Estat: pot tractar-se d'anticips sobre els fons que l'Estat espera recaptar a través del impostos; o bé de crèdits concedits a l'Estat a través de l'adquisició de títols de deute públic.
- operacions amb els particulars -i, especialment, amb els bancs-: pot tractar-se, igualment, d'anticips sobre títols o mercaderies, o bé de crèdits als bancs, a través del **redescompte d'efectes comercials**.
- operacions amb divises: compres de divises estrangeres.

B. Invençió de diner sota forma d'unitats monetàries inscrites en compte corrent. Ja hem dit que la circulació de diner escriptural és subsidiària de la circulació de paper-moneda; però això no vol dir que en sigui simple substituïda. El procediment de les escriptures en compte corrent, certament, evita de fer córrer molts bitllets; però, a més a més, permet de crear nova circulació monetària. Per a aconseguir-ho, només cal que el banc obri un compte corrent sense que hi hagi dipòsit previ de bitllets. Aquesta és, avui dia, la forma més usual de crèdit bancari, ja es tracti de crèdit normal i corrent, de descompte d'efectes o de **pignoració** de valors.

En principi, l'única limitació a l'expansió d'aquest tipus de crèdit i conseqüent invenció de diner consisteix en el fet que qualsevol dipòsit a la vista -inclosos els que són fruit d'un crèdit- és convertible immediatament en bitllets a simple petició del seu propietari. Per aquest motiu, cal que el banc emissor guardi sempre una relació prudencial entre el total de dipòsits en paper-moneda realment efectuats pel públic, i el total de crèdits concedits, per tal que aquesta convertibilitat quedi sempre assegurada. Els bancs, doncs, no poden inventar poder de compra il·limitadament, sinó que han de subjectar-se a una proporció determinada entre invenció i dipòsits en paper-moneda.

Afinant una mica més l'anàlisi, la teoria comunament acceptada pels especialistes diu que la possibilitat d'invençió de diner bancari-escriptural és funció de tres realitats.

Primera: L'emissió de poder de compra per part del Banc Central. Ja hem dit que els **instruments bancaris-escripturals** són subsidiaris del paper-moneda, perquè es fonamenten en la seva convertibilitat en aquest. De manera que si no hi ha nova invenció de paper-moneda -o, en general, de passiu del Banc Central-, no hi pot haver nova emissió de **diner escriptural-bancari**. Si el Banc Central no crea nou poder de compra, tampoc no poden fer-ho els bancs privats.

Segona: La relació entre efectiu i dipòsits escollida pel públic. Efectivament, si la gent prefereix guardar el paper-moneda a casa, en lloc de dur-lo al banc, els dipòsits seran menors, i doncs serà menor la possibilitat d'inventar poder de compra a partir d'ells. Inversament, com més es diposita en el banc, més capacitat té aquest de concedir crèdits.

Tercera: La relació entre reserves i dipòsits que mantingui cada banc. Si entenem per reserves d'un banc la suma total del paper-moneda i peces de moneda dipositats en ell pels seus clients, més els dipòsits de dit banc en el Banc Central, veurem que correspon al que podríem anomenar la seva «massa de maniobra». La relació entre aquestes reserves i el total de dipòsits detentats pels seus clients (ja sigui mitjançant dipòsit previ d'efectiu, ja sigui per crèdit), és el que s'anomena coeficient de caixa, i ja hem indicat abans que era fonamental per tal d'assegurar en tot moment la convertibilitat d'aquests dipòsits. De manera, doncs, que la concessió de crèdits - que suposa obertura de nous comptes- no pot posar en perill aquesta relació.

Com que el coeficient de caixa és fonamental per a garantir la liquiditat del banc, és a dir, la seva capacitat de convertir els dipòsits en efectiu, el Banc Central compta amb dos instruments principals per a garantir-la:

- La imposició d'una reserva obligatòria: el Banc Central pot obligar els bancs a dipositar en ell una part dels seus dipòsits, immobilitzant-los.
- L'augment del tipus de redescòmpte: per aquest procediment s'obliga els bancs a augmentar també els seus tipus d'interès, i així es descoratgen les demandes de crèdit, especialment si és en forma de **descompte**.

De tot el que s'ha dit fins aquí, es desprèn que el Banc Central sembla jugar un paper fonamental de controlador en el procés d'invençió de diner escriptural-bancari, en primer lloc per la seva iniciativa com a inventor de paper-moneda, i en segon lloc pels

instruments de política monetària de què disposa per tal de supervisar i controlar l'acció dels bancs privats.

Però aquesta visió de la realitat, que és correntment acceptada i defensada per la majoria dels experts, pot ser posada en dubte, i molt fonamentadament.

En tot el que es dirà a continuació, ens remetem a l'article de Francisco Vergara «Les faux-fuyants du monétarisme²».

El primer que hom pot objectar, és que el propi Banc Central és incapaç de controlar la seva emissió monetària. Ja hem dit que el Banc Central inventa diners sempre que emet bitllets en funció de crèdit. Ara bé, el Banc Central no pot refusar als bancs el redescòmpte de paper firmat per empreses solvents, sense posar en perill tota la piràmide del crèdit, i tampoc no té cap mitjà per a impedir l'elevació del valor nominal d'aquest paper, elevació que augmenta, evidentment, el valor de la massa monetària.

En segon lloc, l'instrument que hom ha considerat sempre com al millor mitjà per a limitar el crèdit bancari, com és l'elevació del tipus de redescòmpte practicat pel Banc Central, sembla que obté precisament resultats contraris als esperats, és a dir, un major increment de la massa monetària, degut al fet que els alts tipus d'interès atreuen encara més els capitals.

Finalment, cal notar que avui existeixen multitud d'altres formes de liquiditat, a part del paper-moneda i dels instruments escriturals-bancaris, que ja no poden ser controlades pel Banc Central. La confusió que aquesta situació origina és fàcilment observable per la simple consideració de la dificultat que existeix per a definir el què s'entén per mitjans de pagament. F. Vergara cita Lord Kaldor: «No hi ha línia de demarcació clara, en el si del conjunt de la liquiditat, entre el que és moneda i el que no ho és. Sigui quina sigui la definició que hom seleccioni per a la moneda, aquesta definició estarà envoltada per una miríada d'instruments, més o menys líquids, que poden servir-li de substituïts³».

Al costat, doncs, dels instruments legals, teòricament controlats pel Banc Central, van apareixent nous instruments que el públic accepta i utilitza. I aquests instruments neixen no només dintre els bancs, sinó fins i tot en el si de les pròpies empreses.

Es fàcil deduir, de totes les consideracions anteriors, que no pot existir avui un control eficaç sobre la invenció de diner.

El resultat immediat d'aquesta situació és que cada banc, dintre dels condicionaments més o menys estrets que li imposa el Banc Central, actua segons les seves pròpies conveniències. I no existeix una articulació efectiva a nivell de **societat geo-política** que permeti de dibuixar estratègies globals per a tot el mercat. No és que les necessitats del mercat, els excessos o dèficits sectorials de liquiditat... siguin totalment ignorats: la prova n'és que la banca és encara, i més que mai, un bon negoci. Però aquestes necessitats són ateses empíricament, parcialment, i no en funció del bé comú, sinó gairebé sempre en favor dels sectors privilegiats de la societat.

Els Bancs Centrals no disposen d'instruments efectius per al control de la situació. I la teoria monetària tampoc no disposa de solucions conceptuals adequades, ja que ni tan sols no ha estat capaç, fins ara, de definir amb precisió i rigor el concepte de sistema monetari.

L'actual mala estratègia de mercat (i d'invenció de diner que se'n segueix) té la prova més palpable en l'actual crisi d'inflació-deflació (stagflació), que tant preocupa a tothom, i per a la qual ningú no sap trobar una solució.

4. La mundialització de les relacions utilitàries.

A la situació de desordre monetari que acabem de descriure, cal afegir tots els problemes derivats de l'actual mundialització de les relacions utilitàries.

El comerç entre països diferents és un fet cada cop més generalitzat i de més abast, i cal recalcar tots els seus avantatges i tots els

aspectes enormement positius que comporta. La divisió del treball a nivell mundial és un fet que cal potenciar, sempre que es faci segons el principi de l'equilibri real de balances, estratègia principal que cal seguir per a garantir la viabilitat del comerç exterior.

Ara bé, si veiem que el sistema monetari, en l'interior de cada societat geo-política, és una font d'error i confusionisme, no cal pas pensar que a nivell de concert mundial la situació resulti més confortadora. El que passa, simplement, és que en la confrontació de divises, els països més forts «exporten» els seus problemes monetaris als més dèbils, de manera que la situació d'aquests encara s'agreuja més. Els problemes monetaris travessen fronteres, i en aquest joc sempre hi ha uns vencedors i uns vençuts.

La qüestió monetària fonamental que es posa en tota transacció de comerç exterior, és la de quins mitjans de pagament cal utilitzar: ja que cada societat geo-política té una moneda de validesa estrictament interior.

Aquesta qüestió era fàcilment resolta en el règim de moneda metàl·lica intrínseca, d'or o de plata, perquè tots els pagaments es feien en metall mundialment acceptat.

En règim de patró or -és a dir: de moneda metàl·lica extrínseca o paper-moneda convertible- continua sense haver-hi, si més no en teoria, cap problema, ja que la convertibilitat de la **divisa** garanteix una paritat determinada en or, així com un equilibri dinàmic de balances. L'equilibri de balances es basa en diversos mecanismes: les transferències d'or dels països amb dèficit als països amb superàvit; el posterior moviment equilibrador del nivell general de preus; i tot això reforçat per la intervenció del Banc Central sobre el tipus oficial de redescpte.

Ara bé, amb la caiguda del patró or i, doncs, de la convertibilitat interna de les unitats monetàries de cada país, les relacions de comerç exterior esdevenen complexes i confuses. Entre 1930 i 1945, una sèrie de mesures proteccionistes, com ara aranzels,

contingentació, suspensió de la convertibilitat externa i del mercat lliure de divises, etc, reduïren en gran mesura el comerç mundial. Durant la Segona Guerra Mundial, la contracció fou màxima.

Per tal de trobar un sistema viable per a la represa del comerç mundial, el juliol de 1944 es firmaren els **acords de Bretton Woods**, en que els EEUU, de fet, imposaren allò que més els convenia.

Aquests acords contemplaven:

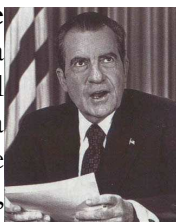
- el restabliment de la convertibilitat inter-divises;
- el compromís, per part de tots els firmants, de mantenir els tipus de canvi fixats dintre d'uns límits molt estrets;
- la constitució del dòlar i la lliura esterlina com a **monedes de reserva**, és a dir, mitjans de pagament internacionals, acceptats per tots els firmants com a pagament de les transaccions. Aquestes dues monedes conservaven, de cara únicament al comerç exterior, una convertibilitat en or, garantia de la seva fortalesa. Per aquest motiu, el sistema instaurat a Bretton Woods rebé el nom de **gold exchange standard** o **patró de canvis or**.

Tot i que, al cap d'un cert temps, aquest sistema assolí certament de redreçar i fer prosperar el comerç internacional en l'àrea occidental, el sistema comportava també els seus inconvenients, que no trigaren a fer-se palesos.

El principal inconvenient era la subordinació dels països considerats «febles» als considerats «forts». En efecte, quan una societat geopolítica qualsevol contreu un dèficit en la seva balança comercial, només té dos recursos: acudir al crèdit internacional, o bé acudir a la reserva de divises anteriorment acumulades. Ara bé, si el dèficit és contret per una societat geo-política emissora de moneda de reserva, aquesta societat pot, simplement finançar el seu dèficit mitjançant noves emissions monetàries.

Aquest fou, precisament, el cas dels Estats Units. Els EEUU s'han aprofitat de la seva posició monetària privilegiada tant com han pogut, reabsorbint enormes dèficits de la seva balança a través de l'emissió incontrolada de dòlars. A més a més, el dèficit dels EEUU no era fruit d'un excés d'importacions, sinó d'exportació de capitals, de manera que no corresponia a una entrada correlativa de mercaderies.

Aquesta manera de fer donà lloc a una tal **inflació de dòlars** a Europa (exportació d'inflació) que la convertibilitat del dòlar segons la raó oficial instaurada a Bretton Woods es posà en greu perill. La inconvertibilitat fou un fet des de 1967-68, encara que no fou declarada oficialment fins a l'agost de 1971, data en què el president Nixon denuncià unilateralment els acords de Bretton Woods.

Des de llavors, i malgrat els intents de reordenació que representaren els acords de Washington del desembre de 1971 - també denunciats unilateralment per Nixon el 1973-, el gold exchange standard ha estat definitivament enterrat, i en l'actualitat els **canvis de divises** són **flotants**, això és, no coneixen paritats fixes, sinó que es contracten en un mercat de divises, i no hi ha cap referència a una possible convertibilitat en or.

La **flotació de divises** no és, en ella mateixa, cap mal per al comerç exterior. La situació actual, doncs, no seria particularment greu si no fos per una constatació fonamental: fins que les monedes interiors de cada societat geo-política no es racionalitzin, el comerç exterior no podrà ser tampoc racional, i com a conseqüència, no podrà assolir el necessari equilibri de balances, que ha de ser la seva estratègia fonamental.

És impossible de realitzar un comerç exterior equilibrat mentre:

- a. Les unitats monetàries dels més forts continuïn subjugant les dels més dèbils. Malgrat la crisi per què ha passat, el dòlar ha

sabut anar trampejant la situació, i encara avui conserva una posició de preeminència i privilegi que li permet d'anar exportant tots els seus problemes monetaris interns.

- b. Continuí existint un mercat especulatiu de divises. Aquest punt és d'una importància cabdal. La possibilitat de canviar unes divises contra unes altres sense que aquest moviment respongui a un moviment paral·lel de mercaderies, encoratja en gran mesura la realització d'operacions purament especulatives. Quan aquestes es fan en gran escala (**moviments erràtics de capitals**), resulta que coadjuven a reforçar els desequilibris monetaris existents en el si de cada societat geopolítica. Posen llavors els Bancs Centrals entre l'espasa i la paret, obligant-los a accions extremes per tal de mantenir dintre de límits raonables la paritat de la seva divisa. Com sempre, els més perjudicats són els més dèbils, tant a nivell mundial com a nivell de cada societat interior.

5. Les funcions del sistema monetari, avui.

Ha arribat el moment de treure les conclusions finals de tota l'anàlisi dels sistemes monetaris que s'ha realitzat fins aquí.

Sobre la naturalesa del sistema monetari, les seves formes actuals ens mostren, més que mai, la seva fonamental abstracció. La confrontació històrica entre **nominalisme** i **metal·lisme** ha estat amplament guanyada pel primer, malgrat que els tòpics metal·listes de sempre continuïn conservant el seu lloc en la majoria de llibres i escrits sobre el tema. Però tots els autors crítics reconeixen avui que el sistema monetari és un mer instrument auxiliar sense cap necessitat d'assumir un valor intrínsec i concret. Només cal citar Schumpeter i Lord Kaldor.

Pel que fa a les funcions mercantils i socials dels sistema monetari, és fàcil de concloure, després de tot el que s'ha dit en aquest capítol, que es tracta més aviat de **disfuncions**: les funcions ancestralment

dutes a terme pels sistemes monetaris (vegeu el capítol 2) estan totalment deformades i desfigurades en l'actual.

1. Disfunció mètrica: la unitat monetària és, per la seva naturalesa, una unitat de mesura; però com a tal, reuneix actualment una sèrie de defectes que la inhabiliten per a acomplir amb precisió i fiabilitat aquesta funció. En el proper capítol s'especificaran les característiques mínimes que ha d'acomplir un sistema mètric racional i eficient.
2. Disfunció instrumental: els instruments monetaris actuals - paper-moneda i instruments escripturals- funcionen com a intermediaris en l'intercanvi de mercaderies; però avui, aquesta funció està molt desdibuixada, perquè és compartida per multitud d'altres instruments sobre els quals ningú no exerceix cap mena de control.
3. Disfunció documentària: aquesta funció, acomplerta només parcialment pels instruments escripturals, és totalment ignorada pel paper-moneda, que és anònim i despersonalitzat. De fet, podríem dir que el sistema monetari actual és un sistema anti-documentari. Aquesta realitat té conseqüències d'enorme importància, no només en el camp estrictament mercantil, sinó també en el camp social i més encara en el camp informatiu. Gràcies al seu anonimat, el sistema monetari actual permet que es cometin amb total impunitat actes de corrupció molt perjudicials per a la societat: robatori; evasió fiscal; evasió de capitals; caciquisme; soborn de jutges, polítics, funcionaris; etc.
4. Disfunció estratègica: a causa de les seves defectuositats mètriques i documentàries, el sistema monetari actual es troba incapacitat per a esdevenir l'instrument d'una **estratègia mercant-monetària** racional i eficaç: aquesta incapacitat es tradueix en la terrible crisi que es produeix, tant en els mercats interiors com en el comerç exterior.

L'única conclusió pràctica que hom pot treure de tot el que s'ha dit fins aquí, és que cal canviar el sistema monetari actual. Cal reinventar un sistema monetari racional i informatiu, capaç de complir amb eficàcia les funcions que, com hem vist, des del seu

origen se li encomanaren: un sistema monetari avui instrumentalment viable i pràctic gràcies a les modernes tècniques informàtiques.

Dedicarem els propers capítols a la descripció d'aquest possible nou sistema monetari, més racionalment adaptat a les exigències del mercat modern, i especialment es donarà importància a la funció de documentació i informació sobre el mercat.

Notes:

¹Quan, degut a la inflació, una peça de moneda fosa dona un benefici mercantil interessant amb relació al seu valor nominal, totes les peces de moneda d'aquest tipus desapareixen ràpidament de la circulació.

²F. VERGARA «Les faux-fuyants du monétarisme», Le Monde Diplomatique desembre 1983.

³Obra citada en la nota 2.

B. Cap a un sistema monetari racional.

Capítol 5. Premisses per a un instrument monetari racional.

1. Objectius d'aquest capítol.
2. Els sistemes mètrics-documentaris.
3. Les unitats de mesura.
4. Els procediments de mesura.
5. Els documents de mesura.
6. Conclusions.

1. Objectius d'aquest capítol.

En aquest capítol s'assentaran les bases mínimes indispensables a un sistema monetari racional, partint de la idea que aquest és un sistema mètric.

Aquests principis podran després aplicar-se a la ideació d'un nou instrument monetari, capaç de clarificar les relacions monetàries i d'aportar nou vigor al mercat.

2. Els sistemes mètrics-documentaris.

Com ja s'ha vist en els capítols anteriors, la característica definitòria dels **sistemes monetaris** és la de constituir un sistema de mesura abstracte per a la medició del valor de canvi de les mercaderies en un mercat donat.

De manera que podrem parlar de sistema monetari racional sempre que ens trobem davant d'un autèntic **sistema mètric**, és a dir, d'un sistema que proporcioni imatges fidels, però abstractades, de la realitat.

Els elements mínims indispensables a un sistema mètric eficaç són els tres següents:

1. Una unitat de mesura rigorosament definida, de naturalesa radicalment **convencional-abstracta**.
2. Un procediment de mesura que permeti, en la pràctica, l'acte de la medició: això és, que permeti d'assignar a cada concret fenomen elemental observat un nombre determinat i precís d'unitats de mesura.
3. Un document de mesura que deixi constància documentària de cada acte elemental de medició efectuat, per tal que tota persona competent pugui repetir aquest acte, i comprovar-ne l'exactitud, i també per tal que es pugui procedir a una posterior estadística i analítica del conjunt total de medicions efectuades.

En el cas del sistema monetari, cal també que es reuneixin els tres elements. A continuació, els examinarem un per un, en relació sempre als sistemes monetaris.

3. Les unitats de mesura.

Les unitats de mesura que hom inventa per a quantificar una dimensió qualsevol d'un fenomen qualsevol, són conceptes totalment abstractes, i llur invenció és totalment arbitrària. L'única condició que hom ha de complir, és que la definició de la unitat sigui molt precisa i rigorosa.

La unitat de longitud, per exemple, és el metre. Antigament, era definit com «la distància de la deumillonèssima part del quadrant del meridià terrestre». Actualment, però, avançant sempre cap a una major precisió i abstracció de les unitats, hom tendeix a definir el metre com «la longitud del trajecte recorregut en el buit per les ondes electromagnètiques planes durant 1/299.792.458 segons».

En ciència de mercat, la dimensió o pervalència que interessa principalment de mesurar és el **valor de canvi** de les mercaderies concretes; la unitat per a la mesura d'aquesta pervalència és la **unitat monetària**, que rep diferents noms en cada Estat, ja que cada un defineix la seva pròpia -com antigament cada país també definia les seves pròpies unitats de longitud, pes, volum...-.

Però, les unitats monetàries són una classe d'unitats de mesura molt especial, perquè no romanen estables. Efectivament, el valor de canvi de les mercaderies concretes no és sempre el mateix, no és idèntic en diferents situacions de temps i d'espai. La distància entre Barcelona i Madrid és sempre la mateixa; però el preu d'un litre de vi no és el mateix a Madrid que a Barcelona, o avui que fa deu anys, sinó que varia, en el temps i en l'espai, en funció d'una sèrie molt complexa de causes, que no és ara el moment d'analitzar.

Com que la realitat que vol mesurar és variable, la unitat monetària és també variable: no hi ha cap constant exterior invariable en relació a la qual definir el valor de la unitat monetària. De manera que la definició de les unitats monetàries no és fixa, sinó que varia correlativament a les variacions en el valor de canvi de les mercaderies concretes que mesura.

Per això mateix, la unitat monetària no pot definir-se en relació a una única mercaderia privilegiada, sinó que, en un **espai geo-polític** donat, ha de definir-se en relació al conjunt de totes les mercaderies que hi circulen en cada període de temps considerat.

4. Els procediments de mesura.

Un cop definida amb rigor i precisió una unitat de mesura qualsevol, cal inventar la manera de poder realitzar, en la pràctica, les medicions de fenòmens concrets que interessin a qualsevol persona.

Realitzar una medicció no és altra cosa que comptar el nombre d'unitats abstractes que per convenció hom assigna a un fenòmen concret qualsevol, d'acord amb la definició donada.

En el cas de les unitats de longitud, tothom coneix els «metres», els «regles», i tants altres instruments i tècniques de medicció, que constitueixen els procediments de mesura.

En el cas de les unitats monetàries, l'únic procediment imaginable per a realitzar la medicció del valor de canvi d'una **mercaderia**

concreta, és precisament el mateix canvi, el lliure contracte canviari-monetari realitzat entre dos agents del mercat. És la llibertat del joc del mercat que genera preus i salaris assignats a cada mercaderia concreta, en el mateix moment en què es realitza un acte de compra-venda.

Preus i salaris són entitats mixtes, concretes-abstractes, que resulten de cada acte de medició, de cada inter-comparació entre la mercaderia concreta a mesurar i la unitat abstracta mesuradora, en el mercat.

I, paradoxalment, és del conjunt de preus i salaris fixats en un espai-temps donat que hom pot, per una operació inversa a la d'aquesta fixació, definir el valor de la unitat monetària -anomenat **diner**- en aquest espai-temps. Ja que el valor de la unitat monetària no pot definir-se sinó com la seva capacitat de compra mitjana en cada espai-temps donat.

5. Els documents de mesura.

La darrera condició indispensable a tot sistema mètric eficaç i científic, és que tot acte de mesura realitzat estigui ben documentat i personalitzat, tant de cara a poder confirmar la seva validesa, com de cara a poder utilitzar els resultats elementals en l'obtenció d'**analítiques i estadístiques** del conjunt global o subconjunt sectorial observats.

Així, cada acte de mesura del valor de canvi de les mercaderies concretes -és a dir, cada intercanvi mercantil elemental- cal que estigui també plenament documentat.

Com ja s'ha vist en el capítol 2, en un sistema monetari racional, aquesta documentació es realitza automàticament a través dels **instruments-documentos monetaris**. Aquests són instruments en tant que serveixen per a facilitar els intercanvis; però també són documents perquè recullen i conserven cada acte mercantil efectuat a través d'ells.

Les condicions mínimes que hom pot exigir a una documentació seriosa són dues: primer, que cada acte de mesura lliuri el seu propi document; segon, que aquest document sigui exhaustiu, això és, que consignï totes les circumstàncies significatives que concorren en l'acte de mesura realitzat.

I és sobretot per aquesta banda que falla el sistema monetari actual: perquè està mancat de documentació adequada.

En els sistemes monetaris vigents, els instruments-documents estan constituïts, com ja sabem, per peces de moneda, paper-moneda i instruments escripturals. Però tots aquests instruments, són de naturalesa essencialment anti-documentària. Més que documentar, es pot dir que amaguen la realitat, degut a les característiques que s'enumeren a continuació.

1. Mobilitat: no documenten una única transacció mercantil elemental, sinó que serveixen en multitud d'intercanvis, circulen en el mercat per un temps indefinit, acomplint el seu paper instrumental en una quantitat desconeguda d'intercanvis elementals. Degut a aquesta mobilitat permanent, és impossible de fixar amb precisió cada un dels actes elementals d'intercanvi efectuats.
2. Uniformitat: els instruments monetaris actuals, i especialment el paper-moneda, en el qual es basen tots els altres, són idèntics entre ells. El paper-moneda només varia quant al nombre d'unitats monetàries que representa: però no forneix cap indicació respecte dels detalls particulars de cada intercanvi elemental en què intervenen. No ens diu què s'ha intercanviat, ni com, ni quan,... Aquesta uniformitat impedeix qualsevol intent d'anàlisi precisa de la complexa i fluïda realitat mercantil.
3. Anonimat: finalment, la majoria dels instruments monetaris actuals són anònims, és a dir, no informen sobre quins són els agents d'un intercanvi mercantil o d'un acte monetari qualsevol. No permeten doncs d'assignar responsabilitats als agents monetaris, i especialment si es tracta de paper-moneda. Des d'aquest punt de vista, el paper-moneda és, no només anti-

estadístic i anti-analític, sinó també i sobretot anti-social, perquè permet de realitzar tot tipus d'activitats monetàries sense que en quedi cap rastre personalitzador i responsabilitzador davant la Justícia.

Si bé únicament al paper-moneda i a les peces de moneda poden aplicar-se amb propietat les tres característiques anteriors, cal no oblidar que els **instruments bancaris-escripturals** són també essencialment anti-documentaris, malgrat que pugui semblar el contrari a primera vista.

Efectivament, una signatura en un xec, un nom, un número de compte corrent,... són elements, avui dia, personalitzadors. Però la documentació que proporcionen és molt parcial, per diversos motius:

- a. En primer lloc, molts xecs són «al portador», i doncs, només personalitzen un dels dos agents del canvi monetari efectuat.
- b. En segon lloc, la informació que proporcionen sol ésser considerada com a «secret bancari» o, si més no, és reservada a grups i sectors privilegiats: mai no és feta pública.
- c. Finalment, i donada la naturalesa subsidiària dels instruments bancaris-escripturals, aquests són sempre convertibles, a simple petició del propietari del compte corrent, en bitllets de banc completament anònims, quedant així tallat el rastre documentari-personalitzador.

Així doncs, els instruments escripturals-bancaris són potencialment documentaris; però no podran ser-ho plenament mentre coexisteixin i siguin subsidiaris d'un sistema d'instruments monetaris anònims i anti-documentaris. El sistema monetari, considerat en el seu conjunt, no serà un sistema documentari i informatiu fins que un instrument personalitzador, tancat en una única transacció elemental, i exhaustivament documentador, no esdevingui l'únic instrument monetari legal i real.

6. Conclusions.

Una de les condicions mínimes indispensables a qualsevol sistema mètric, la de disposar de documents de mesura elementalitzats, exhaustius i personalitzadors, no és acomplerta pel sistema monetari actual.

En conseqüència, aquest no pot constituir un bon sistema mètric. Ens cal, doncs, reinventar un instrument monetari capaç de constituir la garantia eficaç d'una medicació exacta i plenament documentada del valor de canvi de totes i cadascuna de les mercaderies intercanviades en un mercat donat.

Aquest nou instrument no es diferenciarà gaire dels actuals instruments escripturals-bancaris; però durà a la plenitud els trets que aquests només són potencials, i n'eliminarà Totes les imperfeccions mètriques-documentàries.

Capítol 6. La factura-xec telemàtica.

1. Objectius d'aquest capítol.
2. Què és la factura-xec.
3. Actualització telemàtica de la factura-xec.
4. Característiques mètriques-documentàries de la factura-xec.
5. El mercat telemàtic.

1. Objectius d'aquest capítol.

En acord amb les condicions que hem enunciat en el capítol anterior, es tractarà ara de definir un nou possible instrument monetari, que anomenarem **factura-xec**. En la factura-xec es basa la construcció d'un sistema monetari racional i informatiu, amb el qual es pot afavorir el desenvolupament d'un mercat clar i pròsper.

2. Què és la factura-xec.

La factura-xec no és sinó l'actualització d'allò que, en el capítol 2, hem denominat instrument-document monetari. Es tracta, simplement, d'un **document intra-comptable**, que cada agent de mercat ben personalitzat i responsabilitzat pot emetre, segons llei, i amb l'única limitació del seu saldo en compte corrent, per tal de reglar un acte d'intercanvi mercantil elemental.

L'anomenem factura-xec perquè, efectivament, reuneix alhora les característiques d'una factura i d'un xec.

Quant a factura, fa constar la plaça i la data de la transacció, especifica la quantitat i qualitat de la mercaderia concreta que és objecte de la transacció, el seu preu unitari i la quantitat total a pagar. Especifica també el nom de l'establiment del venedor.

Quant a xec, aquest mateix document fa constar la identitat del client, el nom del seu **establiment comptable** i el número del seu compte corrent, així com l'establiment comptable i número de compte corrent del proveïdor. En tant que document intra-

comptable, es constitueix en ordre de pagament del client al proveïdor, pagament que es realitza per simple **passació d'escriptures** entre els respectius comptes corrents, per mediació dels establiments comptables indicats.

El funcionament d'aquesta factura-xec és ben senzill.

Cada acte d'intercanvi mercantil comporta dos agents, que s'anomenen, respectivament, client i proveïdor. Tot client és emissor de la factura-xec, i el proveïdor n'és el beneficiari. Un cop la factura-xec, és omplerta amb totes les dades indicades més amunt, el client emissor la signarà. La passació d'escriptures que constitueix el pagament, és automàticament realitzada per l'establiment comptable a la simple presentació, per part del proveïdor, de la factura-xec degudament omplerta i signada pel client.

Aquesta factura-xec no pot ser mai endossada a un tercer: el proveïdor n'és l'únic beneficiari legal. Un cop realitzada la passació d'escriptures, és neutralitzada, microfilmada i arxivada a fins estadístics i judicials, i aquí s'acaba la seva circulació.

La factura-xec també pot comportar un termini de pagament segons llei; en tots els casos, l'interès anirà a càrrec del client-deutor-emissor que necessita ajornar el pagament: aquest és el procediment més equitatiu i més eficaç des del punt de vista del mercat.

Seria també molt senzill de crear una Caixa Interbancària que garantis el pagament al beneficiari de tota factura-xec emesa sense fons: aquesta Caixa Interbancària seria l'únic actor davant la Justícia contra l'emissor defallent. Només així pot arribar a inspirar confiança un tal sistema.

Un altre dels avantatges que permet la factura-xec, és una recaptació fiscal automàtica (veure capítol 11).

3. Actualització telemàtica de la factura-xec.

L'instrument monetari que acabem de descriure només pot esdevenir funcional, pràctic, àgil i còmode, si aprofita les possibilitats de la tecnologia de la transmissió i tractament a distància de la informació: això és, de la **telemàtica**.

L'aplicació de la telemàtica al sistema monetari no és cap novetat: ja tothom ha sentit parlar de diner electrònic, transferència electrònica de fons, o terminals de punt de venda.

Des de l'any 1970 començaren a instal·lar-se a Europa, Estats Units, Canadà i Japó els terminals de punt de venda. Com el seu nom indica, es tracta de terminals d'ordinadors situats en el mateix lloc de la venda. Per a pagar, el client entrega una targeta magnètica; el terminal, connectat amb els ordinadors dels bancs, comprova automàticament si el compte del client disposa de suficient poder de compra per a realitzar el pagament. Si és així, el compte del client és immediatament debitat pel valor de la compra, a benefici del compte del comerciant.

Més recentment han sorgit les targes de memòria: es tracta de targes que duen un microprocessador integrat, en la memòria del qual el Banc pot carregar una quantitat determinada de poder de compra. A l'hora de pagar, el comerciant posseïdor d'un aparell adequat per a llegir la targeta comprova que aquesta contingui suficient poder de compra i, si és així, acredita aquesta quantitat, amb indicació del compte del client, en profit del comerciant. El diner s'inscriu en una cassette o en una altra memòria auxiliar; quan la cassette és plena, el comerciant la porta al Banc, on se li abona en el seu compte. Quan en la tarja no queda poder de compra, el seu posseïdor la duu al Banc per a recarregar-la.

Aquestes i molts altres iniciatives de transferència electrònica de poder de compra, estan en marxa en els països més avançats, i no trigaran a imposar-se a tot arreu (vegeu annex II sobre implantació actual de la monètica).

Però és molt important d'adonar-se que aquestes noves realitats no s'engloben en el context d'una reflexió teòrica completa sobre el sistema monetari i la seva funció social. És precisament per a omplir aquest buit teòric que proposem la reflexió continguda en aquest assaig, i que oferim com a alternativa conceptual la **factura-xec telemàtica**. Aquesta pot ser viable i pràctica aprofitant els sistemes de pagament electrònic, com el de la tarja amb microprocessador.

Factura-xec telemàtica vol dir, senzillament, que tota factura-xec emesa ho serà a través d'un sistema telemàtic centralitzat a nivell de societat geo-política. Això donaria lloc a l'aparició d'un sistema monetari completament telemàtic, la qual cosa és avui, des del punt de vista tecnològic, perfectament plausible.

Un tal sistema monetari hauria de comprendre els següents elements mínims, interconnectats entre ells:

- A. Centres facturadors privats: tots i cadascun dels establiments de venda mercantil -empreses, comerços al major, comerços i indústries al detall-, per petits que siguin, constitueixen un centre facturador. Han d'estar, doncs, proveïts de mini-ordinadors facturadors i impressors de factura-xec, una per a cada acte elemental de venda-compra efectuat. Per tal que la factura esdevingui xec, cal que sigui signada pel client o bé, senzillament, acceptada a través de la seva targeta de pagament electrònic.
- B. Centres comptables privats: són els establiments comptables, és a dir, els Bancs de Negocis i les Caixes d'Estalvis. Aquests s'encarreguen de donar compliment a l'ordre de pagament que és la factura-xec: és a dir, realitzen la passació d'escriptures entre els dos comptes corrents, el del client i el del proveïdor. Si els centres facturadors estan telemàticament connectats amb els centres comptables, aquesta passació d'escriptures pot realitzar-se a l'instant mateix de la transacció. Els establiments comptables, a més a més, poden encarregar-se de micro-filmar i arxivar les factures-xec per ells gestionades, i de realitzar tots els estudis d'anàlisi i estadística que la comunitat els encarregui.

Les innombrables qüestions de tipus pràctic i polític que pot suscitar aquest punt les deixem per al capítol següent. Diguem, no obstant, que caldrà estudiar els mecanismes oportuns per a garantir, tant la inviolabilitat de la **xarxa monetària telemàtica** pel que fa a possibles manipulacions, com la seva impenetrabilitat pel que fa a les dades de tipus personals, les quals hauran de ser custodiades per una **Justícia** eficaç i independent de l'**Estat**. Així doncs, les **analítiques-estadístiques** elaborades a partir de la xarxa monetària telemàtica hauran d'efectuar-se sempre amb total omisió de les referències personalitzadores, i seran considerades d'interès públic.

- C. Centre telemàtic geo-polític: a aquest centre arribaran les dades analítiques estadístiques d'interès públic elaborades pels diferents establiments comptables; allà seran integrades, i es realitzaran les analítiques-estadístiques centralitzades-globals de tota la **societat geo-política**.
- D. Centre telemàtic geo-justicial: aquest centre, a les ordres de la Justícia de la societat geopolítica, rebrà la totalitat de dades de totes les factures-xec. Amb aquesta informació exhaustiva elaborarà la comptabilitat privada i empresarial; contrastarà les dades analítiques-estadístiques del centre telemàtic geo-polític en relació a les processades per ell independentment; i, protegirà contra qualsevol ingerència, sota secret professional i sistemes d'autocontrol, totes les dades personals, privades i professionals.

4. Característiques mètriques-documentàries de la factura-xec.

Podem recapitular tot el que s'ha dit fins aquí enumerant les característiques mètriques-documentàries de la factura-xec.

1. La factura-xec és estàtica: s'emet per a instrumentar i documentar un únic acte mercantil elemental: és tancada en aquest únic acte, i doncs, ja no pot servir mai més. Ha de ser neutralitzada i arxivada a fins únicament analítics-estadístics o justicials.

2. La factura-xec és diversificada: no és uniforme, com els bitllets de banc, sinó que s'emet expressament per a cada transacció, en funció de les seves característiques específiques. Però, a més a més d'aquesta individualització màxima de les factures-xec, caldrà preveure legalment uns subtipus bàsics de factures-xec, segons la classe de transacció de què es tracti (comerç exterior o interior, comerç inter-empresarial o de consum...), per tal de facilitar la tasca de la posterior anàlisi i estadística.
3. La factura-xec és personalitzada: fa constar els dos agents de la transacció que mediatitza: el client-deutor-emissor i el proveïdor-beneficiari.

Gràcies a aquestes característiques, la factura-xec telemàtica pot esdevenir l'instrument-document monetari capaç de convertir el sistema monetari en un autèntic sistema de mesura i informació quantitativa sobre els fets mercantils.

Però això, amb la condició indispensable que esdevingui l'únic instrument monetari legal i real, és a dir, que el paper-moneda anònim desaparegui completament. La factura-xec telemàtica que hem descrit no difereix gaire dels diferents models de pagament electrònic avui ja corrents. El que cal, doncs, és que el pagament electrònic perfectament documentat esdevingui l'única forma acceptable de transacció monetària, que desaparegui la possibilitat de convertir la circulació monetària documentada en circulació anònima i impersonal.

5. El mercat telemàtic.

La realitat resultant de la radical supressió dels instruments monetaris actuals, i la seva substitució per una xarxa monetària telemàtica com la que aquí s'ha esbossat, podria anomenar-se **mercat telemàtic**.

En un mercat telemàtic, cada transacció elemental està plenament documentada: hi ha per tant una total nitidesa de mercat, una transparència i una informació completes. Sempre que aquest

potencial informatiu sigui posat a disposició de tota la població, i no sigui reservat exclusivament com en l'actualitat a un sector privilegiat, s'obre la possibilitat enorme d'unes majors i millors riquesa, llibertat i capacitat d'actuació intel·ligent i eficient.

Hom podria objectar que el cost econòmic d'un tal mercat telemàtic seria excessiu; però aquesta objecció pot ser rebatuda si considerem els enormes beneficis socials que se'n podrien derivar:

- disponibilitat d'una informació precisa i exhaustiva sobre el mercat;
- en conseqüència, un millor coneixament científic del mercat;
- i una pràctica de conducció estratègica del mercat molt més racional i eficaç.

Aquests beneficis s'estenen a tot el cos social, i no a una minoria privilegiada. És fàcil la comparació amb d'altres despeses d'abast geo-polític, tan importants i tan poc beneficioses com puguin ser l'armament.

Per altra banda, amb la factura-xec telemàtica i el mercat telemàtic s'assoleix una desmaterialització monetària que mostra ben clarament la naturalesa essencial de qualsevol sistema monetari: **l'abstracció i instrumentalitat**, desprovistes de qualsevol necessitat de valor intrínsec de l'instrument que acompleteix aquesta funció.

En el sistema monetari que es proposa, el poder de compra de cada persona estarà constituït, simplement, per una xifra en el seu compte corrent. Aquest poder de compra es podrà mobilitzar, única i exclusivament, per l'emissió d'una factura-xec: la passació d'escriptures conseqüent és automàtica, a través de l'ordinador.

De fet, les possibilitats de la tecnologia telemàtica permeten, fins i tot, de prescindir de la materialitat de la factura-xec: ja que una simple memòria magnètica seria suficient per a dur, personalitzadament, el registre de totes les operacions monetàries efectuades per cada un i tots els agents del mercat.

Factura-xec de consum.

Zona de comptabilitat general.

Quantitat	Article	N. codi	Preu unitari	Total
15 kg.	Patates	015.24.35	50	750
10 kg.	Mongetes	015.49.84	50	1200
5 kg.	Taronges	015.36.75	50	250
	Total			2200
	5% Taxa Única de Solidaritat Social			110
	Total general			2310

Zona de protecció judicial.

Casa Joan	CARTA D'IDENTITA	
C/ Badalona, 35		
08018-Barcelona	CLIENT	Josep Coromines Andreu
N. colegial: 35.426	Codi personal	ABD 380314
Banc Mediterrani	Caixa d'Estalvis	N. 0246
N. v/c ABD 359.840	Pagament: immediat	a 30 dies
Nota: Pagament garantit per la Caixa Interbancària. Descompte a pagar pel client.		

Model de factura-xec de consum: és clarament diferenciada la zona de comptabilitat general -la qual és necessària per preparar estadístiques i anàlisi exactes a disposició de tota la societat- i la zona de protecció judicial -la qual es processen completament protegides sota secret professional, de la Justícia independent.

Capítol 7. Condicions polítiques mínimes per a la implantació de la factura-xec telemàtica.

1. Objectius d'aquest capítol.
2. La disjuntiva actual.
3. Una Justícia independent, protectora de l'arxiu monetari.
4. Socialització de la informació analítico-estadística.
5. Suggeriments legislatius sobre la transició monetària.
6. Equips i equipaments telemàtics.
7. Simplificació fiscal.

1. Objectius d'aquest capítol.

En aquest capítol s'intentarà de plantejar les condicions pràctiques mínimes que han de concórrer per tal que la implantació de la factura-xec telemàtica sigui, no només tècnicament viable -cosa que sembla completament aconseguida- sinó també i sobretot políticament viable, en el doble sentit següent:

1. Que la seva realització pràctica i adaptació a la realitat social sigui plenament satisfactòria, provocant el mínim possible de conflictes, tensions o problemes, del tipus que sigui;
2. Que redundi en un servei real a tota la **societat geo-política**, en un progrés del mercat i de la societat, i no en el privilegi, exclusivisme o **tirania telemàtica** d'uns pocs sobre tota la població.

La disjuntiva actual.

La proposta d'un instrument monetari transparent i informatiu com el que hem descrit en el capítol anterior acostuma a despertar immediatament reticències molt grans referents a una qüestió fonamental:

no serà la factura-xec l'instrument sofisticat d'un nou totalitarisme a l'estil del descrit per George Orwell en la seva obra

«1984», d'un poder i una opressió mai no vistos per part d'un Estat que ara ho podrà saber gairebé tot sobre els seus ciutadans? On quedaran la llibertat i la intimitat personals, fins avui fonamentades sobre l'anonimat, i molt especialment sobre l'anonimat monetari?

Abans de constestar adequadament aquesta objecció, cal parar esment en un fet evident. La revolució telemàtica és avui, ja, un fet imparable i irreversible, que afectarà cada cop més tots els camps de l'activitat humana, però sempre en una dimensió purament instrumental-auxiliar i al servei de qui tingui a cada moment el poder.

Per altra banda, cal també considerar que la telemàtica, com tota tecnologia, és susceptible d'utilitzacions molt diverses, en funció dels ideals i dels interessos inspiradors de cada acció concreta.

Per aquests dos motius, la telemàtica, com a instrument auxiliar potentíssim en el camp de la transmissió i tractament de la informació, implica necessàriament, o bé una gran esperança per a tots els pobles de la terra -a condició que s'entengui i s'apliqui com un instrument accessible a tothom, dedicat al servei de la llibertat, de la dignitat i de la informació de totes les **persones**-; o bé una gran amenaça de més **despotisme** i **poder** sobre les persones -si és que resulta monopolitzada pels poderosos de torn, al servei exclusiu dels seus interessos-.

La disjuntiva que s'acaba de plantejar és també clara en el cas de la factura-xec telemàtica.

Agradi o no, el cert és que el **mercat telemàtic** serà un fet d'aquí a molts pocs anys: en tots els països tecnològicament avançats estan en marxa diverses experiències de «diner electrònic» que no trigaran a estendre's amplament.

Ara bé, aquestes diferents iniciatives no s'engloben encara en el context d'una reflexió teòrica sobre el **sistema monetari** global i la seva articulació en la societat. D'aquesta manera, la **monètica** -és a

dir, el sistema monetari telemàtic- ens pot conduir molt més aviat al despotisme absolut profetitzat per Orwell i Huxley, que no pas a un món de llibertats concretes com el que desitgem.

Cal, doncs, acceptar el repte posat per la revolució telemàtica i, en lloc d'optar per solucions regressives -que en realitat són impracticables donada la irreversibilitat del fenomen-, esforçar-se per trobar els mecanismes concrets que han de protegir les **llibertats concretes** de tots els ciutadans.

En aquest capítol es proposaran dos d'aquests mecanismes. Cal advertir, però, que seran tractats des d'un punt de vista principalment pràctic, de mesures tècniques a prendre; mentre que les motivacions de fons i possibles repercussions socials d'aquests mecanismes seran tractades amb detall en un altre volum. (Vegeu **Alternativa cívica**, CEJB, Barcelona 1987).

3. Una Justícia independent, protectora de l'arxiu monetari.

El control de la població està inscrit en el mateix desenvolupament tecnològic-social de la telemàtica monetària, que s'està imposant tant si ens agrada com si no.

El problema a resoldre no rau, doncs, en el control, sinó en l'ús que se'n farà, i en l'**autoritat** legítima o el **poder** il·legítim que determinarà aquest ús.

Entre les diferents entitats socials i polítiques que podrien assumir aquesta funció, s'opta aquí per l'autoritat judicial, la qual, esdevinguda realment independent de l'Estat, podria encarregar-se amb objectivitat de la protecció de l'**arxiu monetari** total de la **societat geo-política**.

La **Justícia** no té comandament directe sobre el present de les persones, sinó que es limita exclusivament a sancionar el seu passat documentat. I, si és realment independent de l'Estat (de l'Executiu

i del Legislatiu), no pot sortir-se del quadre tècnic rígid de la llei, a la qual està totalment subordinada, i a ningú més.

Per aquests motius, la justícia pot constituir-se en l'autoritat més indicada per a vetllar amb eficàcia:

1. Pel respecte del secret privat i de la intimitat personal, als quals té dret tota persona. El secret privat només s'ha de poder fer públic en dos casos molt ben determinats:
 - a. quan consti l'autorització escrita de l'interessat al peu del document que fa públic;
 - b. quan hi hagi sentència ferma d'un Tribunal.
2. Pel respecte del secret professional, al qual estan obligades i tenen dret totes les persones, sigui quina sigui llur professió.

La Justícia, doncs, ha de ser l'única institució que tingui accés directe a la totalitat de les dades fornides per la xarxa monetària telemàtica. El dret d'accés de l'Estat i dels particulars estarà constitucionalment limitat a les dades de tipus analític-estadístic, és a dir, sense menció de noms ni d'identificació de personalitats.

També és convenient que, a la llarga, tots els equips que formen la xarxa monetària telemàtica -tant els equipaments materials com els equips humans- depenguin de la Justícia.

El fet que la Justícia sigui l'únic custodi de la informació monetària-telemàtica, i l'única autoritat que tingui accés en plenitud a la xarxa, no significa que aquest dret d'accés s'hagi d'exercir indiscriminadament. La llei haurà de preveure que la Justícia només podrà usar la informació que custodia en allò que faci referència a un cas d'instrucció concret. Quan un jutge d'instrucció tingui motius fonamentats de consulta dels documents monetaris relacionats amb el cas que estigui instruint, aquell jutge, i només ell, podrà examinar els documents relacionats, i només aquests podran ésser fets públics davant el Tribunal corresponent.

És evident, però, que a molts semblarà il·lusòria la possibilitat d'una Justícia neutral, objectiva, desinteressada. Els casos de corrupció entre els membres de l'autoritat judicial no són desconeguts.

Per aquest motiu, cal també prendre les mesures tècniques concretes que garanteixin la real independència de la Justícia respecte de l'Estat i de qualsevol mena de poder. Només aquesta independència pot retornar la confiança en la Justícia com a protectora eficaç de tots els membres de la societat geo-política.

Independència econòmica: per tal d'assolir-la, cal constitucionalitzar uns pressupostos judicials totalment independents dels de l'Estat, fixats, per exemple, en un % determinat del pressupost total, que aniria a parar automàticament a la Justícia, sense cap mena de discussió.

Independència institucional: l'òrgan judicial ha de ser, quant a institució, totalment independent de l'Estat. Això suposa, principalment, la desaparició completa del Ministeri de Justícia. Cada Col·legi de Justícia al seu nivell local i tècnic, i la Confederació de Col·legis a nivell de conjunt, han de ser els únics amb capacitat real de decisió i sanció, dintre el marc de la legislació establerta.

Independència organitzativa: fonamentada en les dues independències anteriors, la Justícia pot esdevenir realment auto-gestionada, amb plena llibertat d'organització i decisió en tots els àmbits i aspectes de la seva tasca específica: gestió, nomenaments, promoció, estudis, deontologia, elecció d'òrgans superiors, etc, etc.

Quan «el Govern paga, nomena i vigila¹», no pot existir una veritable independència, ni en el terreny personal, ni en el de les institucions.

4. Socialització de la informació analítico-estadística.

Una segona mesura política, imprescindible per a assegurar l'ús democràtic de la factura-xec telemàtica, és la **socialització** de la

xarxa monetària telemàtica i de tota la **informació analítico-estadística** obtinguda a través d'ella. Aquesta mesura és l'única garantia eficaç de poder assegurar que tota aquesta informació, tan important, sobre les dimensions monetàries del **mercat** i de la **societat**, no sigui monopolitzada per grups de poder, fàctics o oficials, en llur propi benefici i en contra de la població.

La **informació** és avui l'element decisiu a l'hora d'actuar amb eficàcia i intel·ligència.

Els banquers, per exemple, han exercit amb bastanta eficàcia des de molt antic la seva professió, gràcies al fet que posseeixen una bona informació sobre les necessitats del mercat en cada moment, i aquesta informació els permet maximitzar llurs beneficis i oferir bons negocis als seus clients. Però la informació disponible per cada banc i banquer té el greu inconvenient de ser molt parcial i subjectiva, ja que és solament sectorial en funció de les característiques professionals dels clients, que sempre són pocs en comparació amb el cens total d'habitants. Si el client fa un bon negoci, el banquer fa un negoci boníssim, ja que ell no ha posat sinó la seva intel·ligència, el seu «nas» i la seva informació, mentre que el client hi ha posat el seu diner -ja sigui propi o prestat pel banc-, el seu esperit d'empresa, el seu treball i el dels seus col·laboradors.

Però també es diu que «saber és poder»: i és que qui té la informació pot mirar d'obtenir el seu benefici aprofitant-se dels que no la tenen. Gairebé sempre que una informació qualsevol és mantinguda secreta, esotèrica, oculta, reservada a una minoria, aquest saber degenera en **poder sobre i contra les persones**.

Els sistemes actuals de poder a través de la informació són molt sofisticats, perquè poden servir-se de les tecnologies de la informació. En molts Estats tecnològicament capdavanters s'estan posant a punt sistemes telemàtics d'identificació i control **policíac** de la població. La informació monetària és monopolitzada pels bancs, si bé cadascun només sap allò que fa referència als seus propis clients. El pagament electrònic s'anirà estenent cada cop més,

i doncs, també la informació dels bancs sobre les activitats monetàries dels seus clients serà cada vegada més complerta.

Davant d'aquesta situació, cal plantejar amb claretat les diferents possibilitats d'acció:

- o bé deixem que les coses segueixin tal com són, uns pocs acumulant informació i la majoria desinformada;
- o bé renunciem a la monètica: això és impossible, donada la irreversibilitat del fenomen, i a més a més significaria renunciar a un progrés tècnic evident;
- o bé radicalitzem la situació, donant-li una configuració totalment nova: un sistema monetari plenament informatiu, però que posi a disposició de tot el cos social la informació així obtinguda -excepte les dades personals que queden protegides per la Justícia-.

Sembla que aquesta darrera pot ser la més intel·ligent de les tres alternatives.

La informació proporcionada per la xarxa monetària telemàtica ha de ser custodiada, en tot allò que siguin referències personals, per una Justícia independent de l'Estat i de qualsevol poder de fet o de dret.

Però la integració centralitzada de les factures-xec, un cop buides de referències personals, dóna lloc a una analítica-estadística sectorial i global de tota la societat geo-política, que pot ser fàcilment socialitzada: és a dir, posada a disposició de tota la població, en totes les seves classes socials i nivells de cultura.

Aquesta **socialització** de tota la xarxa monetària telemàtica i de tota la informació per ella proporcionada, implica, en el projecte que aquí es presenta:

- a. La lliure propietat i iniciativa privada en la producció de l'equipament tècnic, tant pel que respecta a màquines com pel que respecta a programes.
- b. La compra de tot l'equipament necessari per a la instal·lació de la xarxa i el seu manteniment, així com el pagament dels salaris de tots els membres dels equips de tècnics informàtics, íntegrament a càrrec del Tresor de la societat geo-política.
- c. I el lliure accés gratuït, per a qualsevol membre de la societat - individual i col·lectiu- a qualsevol informació analítica o estadística, sectorial o global, produïda per la xarxa monetària telemàtica, sempre buida de referències personals.

D'aquesta manera, la xarxa monetària telemàtica pot esdevenir un autèntic **patrimoni comunitari**, posant a l'entera, lliure, gratuïta disposició:

1. De tota la població, en general: ciutadans i entitats, que se sentin desitjosos d'estar contínuament informants sobre l'evolució de les **magnituds macro-utilitàries** de llur país, comarca, municipi, barri, etc.
2. De tots els **agents utilitaris**, tan els **productors** com els **consumidors**, però molt especialment els primers, que podran així actuar en el mercat amb major coneixement de causa i, per tant, amb major eficàcia.
3. De tots els investigadors del mercat, que comptaran amb una informació mètrica de gran qualitat, indispensable per a poder contrastar experimentalment els seus models, fins ara exclusivament teòrics.
4. I de l'Estat, el qual, com a gerent de la societat geo-política, comptarà així amb un instrument privilegiat per a dirigir i contrastar la seva acció legislativa i executiva.

La democratització i popularització de tota aquesta informació és també molt fàcil d'organitzar, a través de sistemes diversos: pantalles telemàtiques en edificis públics, cabines especials de consulta, o fins i tot la pantalla del televisor de casa. Les pantalles poden servir la informació en forma de gràfics, d'imatges sintètiques que juguin

amb formes, colors... de tal manera que en resulti una popularització assequible a qualsevol nivell de cultura i a qualsevol televident que utilitzi la pantalla del seu televisor.

5. Suggestiments legislatius sobre la transició monetària.

La proposició teòrica d'un canvi de sistema monetari ha d'acompanyar-se, si vol ser viable, d'un estudi complet i objectiu sobre la reforma de dur a terme aquest canvi.

No és ara el moment de realitzar aquest estudi, però sí que donarem aquí alguns suggeriments sobre la forma en què podria donar-se el pas des del règim monetari anònim actual a un règim en què la factura-xec telemàtica fos l'únic instrument monetari legal.

La primera acció de qualsevol Estat que vulgui adoptar la factura-xec com a únic instrument monetari legal ha de ser la supressió radical de tots els instruments monetaris vigents.

Caldrà donar, per llei, un termini per a la seva conversió en unitats monetàries inscrites en un compte corrent ben personalitzat.

Immediatament caldrà obligar per llei a la utilització exclusiva de la factura-xec telemàtica en tota transacció de mercat. Cap mercaderia no podrà canviar de mans sense la corresponent factura-xec; i, inversament, cap factura-xec no podrà ser emesa sense la corresponent transacció de mercaderia: aquesta és la regla fonamental de tota la nova legislació monetària. Les conseqüències pràctiques d'aquesta regla són múltiples i importants. Per posar alguns exemples: cap mercaderia que no sigui legal, que no figuri en l'aranzel de mercaderies, no podrà ser comprada ni venuda a través de factura-xec, ja que aquesta comporta obligatòriament el número aranzelari de la mercaderia intercanviada; els «regals» d'objectes valuosos, o de diners, seran materialment impossibles, ja que la factura-xec identifica el propietari real i legal de cadascun dels objectes comprats².

Ara bé, probablement aquesta ruptura no podrà ser realitzada en un instant, ja sigui per manca de parc informàtic suficient, ja sigui per desconeixement dels mecanismes per part dels usuaris. De manera que la llei haurà de preveure un sistema de transformació progressiva, atenent a les possibilitats de cada sector de població considerat.

Cal preveure, fonamentalment, dos casos:

A. Les empreses. Respecte de les empreses no es podrà fer, des del principi, cap excepció, ja que elles estan tècnicament preparades per a l'ús de la factura-xec. Qualsevol empresari -per individual o analfabet que sigui- ha de ser considerat com una unitat de producció, és a dir, com una empresa. Per tant, en les seves compres de **factors de producció** a altres empreses haurà d'utilitzar obligatòriament la factura-xec inter-empresarial.

Per a solventar els problemes que puguin presentar-se en el cas de productors mancats de capacitat o molt aïllats, caldrà organitzar per llei uns serveis comarcals d'ajut, a càrrec de la confederació local de Bancs de Negocis o Caixes d'Estalvis.

B. Els consumidors. Per als consumidors que, per raons culturals o per prejudicis del tipus que sigui, no puguin o vulguin, de moment, adherir-se al pagament per factura-xec, pot establir-se un sistema de transició progressiva.

En una primera etapa, per exemple, es deixaran en circulació «bitllets al portador» però aquests seran d'un màxim, per exemple, de 25 unitats monetàries i amb un límit de retirada de compte corrent de, per exemple, 1.000 unitats monetàries diàries.

Paral·lelament, s'anirà potenciant l'ús de la factura-xec de consum a través de, per exemple:

- l'establiment d'una **loteria gratuïta** de tota la societat geopolítica, basada en el número de neutralització de cada factura-xec de consum;
- l'atorgament de facilitats de **crèdit** a tots els comerços i indústries al detall per a la instal·lació d'aparells facturadors cada cop més simplificats i més interconnectats, d'ús fàcil i còmode tant per al venedor com per al comprador, a través de senzilles targetes de compte corrent.

En una segona etapa, quan l'anterior ja estigui prou avançada, es retiraran totalment els bitllets al portador. Únicament per als més recalitrants es podran vendre, diàriament i només a la Casa de la Vila de cada barri o municipi, uns talonaris de per exemple 1.000 bitllets en unitats monetàries i que només tindran un dia de validesa. Aquests talonaris s'adquiriran contra una factura-xec sobre compte corrent de l'interessat; els bitllets no utilitzats seran obligatòriament canviats el dia següent a la Casa de la Vila. Els bitllets utilitzats seran remesos al Banc de Negocis pel comerciant o industrial al detall que els haurà neutralitzats instantàniament amb el seu segell.

6. Equips i equipaments telemàtics.

Un altre aspecte molt interessant a l'hora de dur a la pràctica el sistema monetari proposat, és el dels equips humans i equipaments materials de què necessàriament ha de dotar-se tal sistema.

Efectivament, un sistema monetari telemàtic suposa la instal·lació d'una xarxa monetària completa als nivells esmentats en el capítol 6: nivell de centres facturadors; nivell de centres comptables; nivell de centre geo-polític i nivell de centre geo-justicial. I també suposa l'existència d'uns equips d'especialistes molt ben preparats que treballin en l'elaboració i millora dels programes d'anàlisi i estadística monetària.

La llei haurà de preveure, doncs, un pla coherent i viable per a la formació d'aquests equips humans i equipaments tècnics.

A. Equipaments materials. De la mateixa manera que la informació analítica-estadística sobre el mercat, les instal·lacions telemàtiques que la produeixen han de ser, a la llarga, socialitzades i considerades com un patrimoni comunitari de tota la societat geo-política.

El problema pràctic que es planteja primerament és, però, el de la constitució inicial d'una xarxa suficient per a dur a terme el sistema monetari telemàtic.

Una solució d'emergència, en cas de no disposar de recursos suficients per a muntar de nou una xarxa completa, podria ser el lloguer de totes les instal·lacions telemàtiques adequades ja existents en la societat geo-política considerada. Aquestes instal·lacions podrien llogar-se en els seus temps lliures, a preu de mercat lliure i amb opció de compra final.

B. Equips humans. Els equips humans encarregats d'elaborar i perfeccionar contínuament els programes monetaris hauran de ser finançats pel Tresor de la societat geo-política. Caldrà que siguin molt ben pagats per tal de poder competir amb la iniciativa privada quant a grau de qualificació personal professional.

Una qüestió també molt interessant, i que cal preveure, és la de la necessària triplicació del centre monetari telemàtic geo-polític i del centre monetari telemàtic geo-justicial³.

Efectivament, per tal de garantir la fiabilitat del sistema, tant la Justícia -documentació completa-, com l'Estat -documentació exclusivament comptable-mercantil- cal que, cadascun d'ells separadament i per tal de ser confrontat, realitzin llur auto-pilotatge de mercat i societat amb tres sistemes telemàtics diferents i tres equips humans totalment independents. Aquest objectiu s'ha d'anar aconseguint a poc a poc, a mesura que es disposi dels mitjants financers suficients, doncs és una garantia quasi total per evitar frauds i manipulacions informatives.

7. Simplificació fiscal.

Tot i que aquest tema serà tractat amb més detall al capítol 11, val la pena d'assenyalar ja ara que una de les possibilitats polítiques de més importància que obre la factura-xec telemàtica és la d'una gran reforma fiscal.

De fet, precisament el temor del fisc pot ser un dels motius que creïn més rebuig cap a la proposició aquí presentada: és evident que amb un sistema monetari telemàtic plenament informatiu, l'evasió i el frau fiscal esdevenen materialment impossibles i, doncs, l'Estat pot convertir-se en un amo despòtic.

La proposta política, per tant, ha de resultar atractiva per a tothom, i no esglaidora per a la majoria. Des d'aquesta perspectiva es viable l'opció següent, que es detallarà al capítol 11:

- Simplificació fiscal: instauració d'un impost únic, consistent en un tant per cent fix -variable cada any segons les necessitats pressupostàries a cobrir-, que hauria de pagar sempre el client sobre totes i cadascuna de les factures-xec emeses per ell.
- Reducció impositiva: tendència a la minimització progressiva del tant per cent impositiu en funció, tant de la impossibilitat del frau (que ocasiona un repartiment molt més equitatiu de la càrrega fiscal), com del sorgiment d'altres fonts alternatives del crèdit i finançament comunitari (veure capítol 10).

Notes:

¹Víctor Alba, «Un ministeri que sobra», AVUI, 15 de juny del 1984.

²Caldrà crear una institució especialitzada que estudiï les peticions de donacions de valors materials o monetaris, i en concedeixi raonadament o no la possibilitat de realització i legalització.

³La triple xarxa telemàtica de mutu autocontrol és habitual en tot pilotatge automàtic modern de vaixell o d'aeronau. La xarxa número 1, la més moderna, dóna les ordres llevat de si existeix una contradicció greu amb els paràmetres emprats per les altres dues

xarxes. En aquest cas, la xarxa número 2 pren el relleu autocontrolada per la xarxa número 3, etc... Aquest mecanisme permet revisar la xarxa aparentment avariada. Si les tres xarxes són de constructors diferents (hardware) i els seus «logicials» (software) han estat fruit intel·lectual inert de diversos equips d'analistes-programadors, és pràcticament impossible a ningú, d'incidir sincrònicament en els tres processos.

Aquest sistema impedeix manipular dades a qualsevol, fins i tot al «governant» que acostuma a no voler-lo implantar ens els bancs, les empreses i els estats per poder actuar «lliurement», malgrat això permeti «estafes» dels subordinats.

C. Sistema monetari racional i mesura de mercat.

Capítol 8. Mercometria i mercològica.

1. Objectius d'aquest capítol.
2. És l'actual economia una ciència experimental?
3. Conceptualització i delimitació de l'objecte d'estudi.
4. Contrastació experimental.
5. Estadística i estadístiques.

1. Objectius d'aquest capítol.

La reforma monetària proposada té conseqüències molt importants des del punt de vista del **coneixement científic del mercat**.

En aquest capítol es tractarà de veure com, mitjançant la factura-xec telemàtica com a únic instrument monetari legal, es fa possible de convertir definitivament el mercat monetari en «objecte d'estudi científic».

2. És l'actual economia una ciència experimental?

El caràcter científic del que avui s'anomena «economia» és certament molt discutit. Els propis economistes no han arribat a posar-se d'acord sobre si es reconeix o no a l'economia un estatut científic.

Les postures són divergents; la qüestió de fons, però, és el criteri que hom escull per a distingir allò que és ciència d'allò que no ho és. Així, aquells que assumeixen un criteri rigorós, que remetent tota ciència a la condició d'una contrastació experimental seriosa, admeten que l'economia, avui per avui, no té res de científica. Mentre que aquells que accepten criteris més amplis, opten per afirmar que l'economia és una ciència.

Des d'una visió rigorosa, que és la que aquí es propugna, la **ciència** pot definir-se com a «**cognició empírica fenomenològica pro-**

experimental». Això significa que tota **disciplina científica** comporta, com a mínim, el compliment de les següents condicions:

- a. observació qualitativa dels fenòmens estudiats;
- b. separació analítica de **pervalències** (valors privilegiats) en els fenòmens estudiats;
- c. quantificació i càlcul d'aquestes pervalències;
- d. postulació d'hipòtesis de treball, en funció dels resultats obtinguts en l'anàlisi i càlcul anterior;
- e. contrastació experimental de les hipòtesis: nous fets reals han de provar la validesa (confirmació) o invalidesa (**infirmació**) de la hipòtesi proposada per a explicar-los.

Si adoptem aquest criteri, el primer problema que cal resoldre és el de perquè l'economia no és actualment una disciplina científica.

Aquest problema es situa, evidentment, en el context més ampli de la científicitat de les «ciències socials» (com ja s'ha dit al pròleg). Les dues causes principals de l'actual carencia de rigor científic en aquest camp són, repetim-ho, els dos fets següents:

- a. la ideologia infiltrada, afavorida per la manca de precisió i d'**univocitat semàntiques**, genera confusions i equívocs, conflictes insolubles entre conceptes sense cap base empírica, i només duu a carrerons sense sortida;
- b. la manca d'instruments de medició exactes i precisos impedeix la contrastació experimental de les hipòtesis i models elaborats per a l'explicació dels fenòmens.

De la manera de superar aquesta situació ens n'ocuparem en els apartats següents.

3. Conceptualització i delimitació de l'objecte d'estudi.

La disciplina que rep el nom d'«economia» abarca actualment un conglomerat de coneixements aproximatius i d'hipòtesis poc contrastades, sense cap definició disciplinar rigorosa que els doni

unitat, i sense que el seu camp d'aplicació es trobi degudament acotat.

La divisió de l'economia en diferents parts i en diferents branques, així com la importància relativa d'aquestes, és una qüestió patentment ideològica, ja que varia segons els diferents autors i les diferents escoles. El mateix passa amb la definició dels conceptes elementals.

Per a fer front a aquesta situació, cal arribar a definir amb precisió i univocitat uns conceptes bàsics d'àmbit purament fenomènic, sense cap recurs a ideologies que confonen els **fenòmens** amb els **ideals**. Això és el que s'ha intentat de fer en el primer capítol d'aquest assaig. Com s'ha vist allà, en lloc de tractar d'una «economia» parlarem d'un «**utilitarisme**», entès com a «sistema de producció i distribució de béns utilitaris en el si d'una comunitat qualsevol» i, en lloc de tractar d'una disciplina «econòmica», parlarem d'«**antropobiofísica utilitària**¹».

En el cas dels sistemes utilitaris vigents en el «món civilitzat», l'antropobiofísica es concreta en «**mercològica**», i més específicament en «**mercològica monetària**», ja que aquests sistemes es caracteritzen per la presència d'un mercat mediatitzat per un sistema monetari.

Així, l'objecte d'estudi de la ciència mercològica són els mercats monetaris, definits com a «conjunt de canvis monetaris elementals en un espai-temps donat». Al voltant d'aquest eix fenomènic central poden anar-se estructurant les múltiples branques especialitzades - sectorials, aplicades, institucionals, macro/micro-mercantils, etc- de la disciplina.

Pel que fa al terme **economia**, que és tan ric en significats, és aquí reservat especialment per a denominar, d'acord amb el seu sentit originari, una certa estratègia d'equilibri de mercat, és a dir, una **tecnològica** mercantil, que sera tractada més endavant (capítols 10 i 12).

4. Contrastació experimental.

L'altra condició indispensable a tota disciplina que es vulgui científica, és la contrastabilitat experimental dels seus enunciats hipotètics.

Malgrat el seu alt valor **teòric**, un raonament deductivista pur -com el que ha predominat durant molt de temps i encara continua avui en mercològica- només pot generar explicacions totalment arbitràries, sense cap contacte amb la realitat dels fenòmens concrets que pretèn d'explicar.

Contràriament, tota disciplina que vulgui obtenir resultats eficaços, i no purament especulatius, ha de tocar de peus a terra, és a dir, ha de referir-se a fenòmens concrets de fàcil observació i quantificació, element per element. Els conceptes utilitzats han de ser operatius, és a dir, fàcilment identificables en la realitat fenomènica.

I, després, aquesta disciplina ha de poder comprovar si els seus enunciats s'amotllen als fets reals: és a dir, cal que torni al «camp de batalla» dels fenòmens dels quals ha partit, per tal de passar la prova de la contrastació experimental. Però, aquesta contrastació experimental només és possible si els fenòmens objecte d'estudi estan suficientment quantificats. Sense quantificació exacta no hi pot haver experimentació contrastadora.

Si s'aplica tot això al nostre objecte d'estudi -el mercat monetari- és immediata la comprovació que la factura-xec telemàtica és, actualment, un element imprescindible per a donar a la mercològica la qualitat de disciplina científica experimental. Efectivament, el sistema monetari és, com ja s'ha dit, el sistema mètric del mercat per excel·lència. I únicament amb un sistema mètric precís és possible de fixar i quantificar els fenòmens elementals, de cara a la contrastació experimental de qualsevol hipòtesi emesa. Gràcies a la factura-xec telemàtica, els fenòmens elementals del mercat, els **canvis monetaris elementals**, poden ser exactament mesurats i

documentats, constituint-se així una veritable **mercometria**, base indispensable de tota posterior **mercològica** experimental.

5. Estadística i estadístiques.

Molts dels models que, sobre el mercat o sobre aspectes concrets de la vida utilitària, fan avui els economistes, tenen forma quantitativa. Però la inexistència d'un sistema mètric adequat fa impossible la seva contrastació experimental, de manera que tals models es queden en simple **teoria**.

Un dels recursos més corrents en la investigació mercològica actual és constituït per l'**estadística**². L'estadística és una tècnica matemàtica que permet d'inferir, amb un grau de probabilitat donat, el valor de certs paràmetres considerats en una població, a partir del coneixement exhaustiu d'aquests paràmetres en una mostra reduïda seleccionada de dita població. L'estadística permet, doncs, d'extrapolar les dades mostrals a dades poblacionals, dins del marge de probabilitat escollit.

L'estadística s'utilitza amb molts bons resultats, en moltes ciències. Però es planteja, en el cas de la mercològica, un problema que cal resoldre. El problema no és el de la legitimitat de l'estadística: no es tracta de preguntar-se si es pot fer o no **inferència estadística** -ja que la seva utilitat és prou demostrada- sinó de preguntar-se per la fiabilitat de les dades mostrals de què hom parteix.

Sempre que es parli de fenòmens monetaris cal dir que, mentre el sistema monetari no sigui racionalitzat i convertit en un autèntic sistema mètric científic, la fiabilitat dels valors mostrals serà molt dubtosa i, per tant, la inferència estadística fallarà per la seva mateixa base.

La factura-xec telemàtica és, doncs, un instrument imprescindible per a garantir l'exactitud en la captació dels fenòmens mercant-monetaris que hom observa i que hom vol, després, generalitzar estadísticament.

Cal observar, però, que l'existència d'una mercometria -d'una comptabilitat global com la que pot obtenir-se per la centralització, segons programes adients, de la xarxa telemàtica monetària- farà que, en molts casos, el tractament estadístic-inferencial esmentat sigui reservat a problemes nous no elucidables per la factura-xec, ja que els valors dels paràmetres monetaris considerats en la població passaran a ser una dada coneguda amb exactitud i fiabilitat molt grans (únicament amb la font d'error imputable al propi sistema telemàtic).

Aquesta centralització comptable de l'activitat mercant-monetària serà analitzada amb més detall en el proper capítol.

Notes:

¹Antropobiofísica utilitària: «part de la física dels vivents que estudia les relacions utilitàries entre els sers humans».

²Cal diferenciar bé l'**estadística** (tècnica matemàtica) de les **estadístiques** (col·leccions de dades quantificades).

Capítol 9. Comptabilitat global del mercat.

1. Objectius d'aquest capítol.
2. La factura-xec telemàtica com a multicaptor automàtic dels fenòmens elementals del mercat.
3. L'omni-comptabilitat analítica-estadística del mercat.
4. Nivells de centralització comptable.
5. Dinàmica mercantil i estructura de l'omni-comptabilitat.

1. Objectius d'aquest capítol.

En aquest capítol es tractarà de veure com la factura-xec telemàtica, a través de l'estadística exacta i contínua que proporciona, pot donar lloc a una **comptabilitat de mercat monetari** de gran utilitat científica i política.

2. La factura-xec telemàtica com a multicaptor automàtic dels fenòmens elementals del mercat.

Els fenòmens del mercat -els intercanvis- són fenòmens ben concrets. Però, quan són mediatitzats per un sistema monetari -i esdevenen així **canvis monetaris elementals**- adquireixen una nova dimensió que és numèrica-abstracta. En un sistema monetari racional, aquesta nova dimensió és captada automàticament i exacta, a través del que hem anomenat «factura-xec».

Efectivament, com ja sabem, la factura-xec és, entre altres coses, un document mètric que enregistra un acte mercantil elemental amb totes les seves múltiples pervalències: això és el que anomenem un **multicaptor**.

El conjunt de dades així captades constitueix un ric material qualitatiu i quantitatiu que pot servir de base per al coneixement precís del mercat.

3. L'omni-comptabilitat analítica-estadística del mercat.

La integració centralitzada i automàtica de tota la informació proporcionada per cada una i totes les factures-xec emeses en cada espai-temps considerat dóna lloc a una «mesura, anàlisi i estadística (sempre segons programa de tractament d'aquesta informació) contínues i dinàmiques del **mercat monetari**», que anomenarem **omni-comptabilitat mercantil**.

Aquesta omni-comptabilitat pot ser de gran interès per a tota la població: polítics, empresaris, jutges, professionals liberals i ciutadans en general. És precisament aquest tipus d'informació - amb ommissió sempre de les dades personalitzades- que cal socialitzar, segons s'ha dit en el capítol 7.

Els programes d'anàlisi i estadística comptables haurien de ser el més complets possibles. Convé utilitzar totes les tècniques comptables existents; si en un principi això no és tecnològicament possible, es poden establir criteris de prioritat per anar, de mica en mica, abastant tots els camps, aspectes, sectors... del mercat.

També l'exercici o període comptable considerat pot anar-se reduint progressivament en funció de les possibilitats tecnològiques de la xarxa monetària telemàtica.

4. Nivells de centralització comptable.

Si es volen obtenir resultats eficaços en la conducció econòmica de la societat geo-política és evident que la centralització de la xarxa telemàtica ha de realitzar-se a nivell de tota la societat, per tal d'obtenir-ne les **magnituds macro-mercantils**.

Però aquesta **centralització comptable** -que és totalment abstracta i, per tant, no suposa centralització política ni de cap altre tipus- ha de realitzar-se en seccessives etapes, que podrien ser les següents:

- a. Nivell d'**establiments comptables**¹: cada establiment comptable, després d'haver transmès a la Justícia tota la informació continguda en les factures-xec signades pels seus

clients, podrà realitzar les estadístiques i analítiques del subconjunt mercantil representat per dites factures.

- b. Els establiments comptables enviaran aquests resultats parcials a centres d'àmbit geogràfic superior -municipis, i d'aquests a comarques, etc- cada un dels quals realitzarà la integració al nivell local corresponent.
- c. Finalment, podrà realitzar-se la centralització global a nivell de societat geopolítica. (Veure esquema número 1 de l'annex I).

5. Dinàmica mercantil i estructura de l'omni-comptabilitat.

La tasca d'organitzar amb detall l'estructura de l'omni-comptabilitat mercantil proposada, així com els programes telemàtics que han de dur-la a terme, cal encarregar-la a tècnics i experts en la matèria.

No obstant, poden dissenyar-se ja des d'aquí unes bases generals, unes guies que resulten de la simple observació del mercat: ja que l'anàlisi formal del mercat ha de respondre necessàriament, i adaptar-se el màxim possible, als processos i característiques dels fenòmens que es desenvolupen cada dia en el mercat.

En una primera aproximació analítica, que intenti de copsar el mercat en la seva realitat i complexitat dinàmica i contínua, podem considerar el mercat monetari o intercanvi de mercaderies a través de convencions monetàries, com una realitat on conflueixen els següents elements:

- a. Les **mercaderies** (produïdes o productores), objectes passius de l'intercanvi.
- b. Els **agents de mercat**, subjectes actius de l'intercanvi.
- c. Els **intercanvis de mercaderies** ells mateixos, fenòmens ben concrets però mediatitzats per una convenció abstracta que permet assignar a cada mercaderia intercanviada un **valor mercantil** determinat (**preu** o **salari**).
- d. El **sistema monetari**, que és la convenció abstracta que els agents de mercat accepten i utilitzen per a agilitzar els intercanvis.

Aquests elements estan íntimament lligats entre ells: cap no existeix per ell sol, sinó que és funció de tots els altres i, per tant, la seva distinció és merament analítica. Però aquesta anàlisi és absolutament necessària:

- si volem donar una interpretació científica del mercat amb conseqüències de pràctica eficaç;
- i si volem legislar unes normes racionals d'actuació mercantil que puguin afavorir i desenvolupar el mercat en cadascun dels seus elements i sectors reals.

Cada combinació diferent de mercaderies i agents dóna lloc a un tipus d'intercanvi determinat. Si realitzem una classificació dels principals tipus d'intercanvis, podem arribar a distingir en el mercat uns grans **cicles**, també de molt interès per a la interpretació científica i reglamentació pràctica del mercat:

- **1. Cicle de la producció².**
 - 1.1. Subcicle de la «producció i comerç a l'engròs».
 - 1.2. Subcicle de la «producció de béns inversius».
 - 1.3. Subcicle dels «comerços i indústries al detall».
- **2. Cicle del consum.**

Una explicació més detallada de tots els elements i cicles mercantils, així com de les implicacions pràctiques de la seva distinció, es donarà en l'annex I³.

Notes:

¹Bancs de Negocis i Caixes d'Estalvis.

²S'ha de tenir present que la producció de qualsevol empresa moderna és de valors exclusivament precio-mercantils.

³La seva lectura permet aprofundir en les possibilitats de l'omni-comptabilitat mercantil. No és, però, imprescindible en una primera

aproximació al tema central del llibre, degut al seu caràcter eminentment tècnic.

Annex I. Anàlisi de la comptabilitat global.

Segons el que s'ha dit en el darrer apartat del capítol 9, es considera el mercat com una realitat complexa on conflueixen uns agents i unes mercaderies per a donar lloc a uns intercanvis, mediatitzats per un sistema monetari, i estructurats en un cicles i subcicles principals.

Tots aquests elements seran examinats amb major detall a continuació.

I. Les **mercaderies**. Les mercaderies són els béns utilitaris en tant que intercanviats en un mercat. Són doncs l'objecte passiu d'intercanvi, essencial en tot mercat. Hom pot considerar dues classes fonamentals de mercaderies:

a. Les **mercaderies productores**. Els anomenats «factors actius de producció», «agents productius» o «mercaderies productores» són aquelles forces que, en el si d'una empresa, col·laboren en la producció de béns utilitaris. Es tracta certament d'autèntiques mercaderies -si més no a partir d'un cert moment històric- perquè els seus propietaris les cedeixen a canvi d'una remuneració que és anomenada genèricament **salari**. En el mercat actual, les mercaderies productores que col·laboren en el procés productiu d'una empresa -i són remunerades per ella- poden subdividir-se en les següents categories:

1. L'**empresa** mateixa¹, quant a tal, que s'autoremunera percebent uns beneficis residuals totals. D'aquests s'haurà de descomptar els dividends que legalment l'empresa deu als seus accionistes. La retribució de l'empresa la constitueix, per tant, les reserves que són dotades amb càrrec a beneficis.
2. El **treball**, adquirit per l'empresa contra els salaris pròpiament dits, pagats tant a l'equip laboral com a l'equip directiu (equip empresarial o staff).
3. El **capital**, adquirit per l'empresa
 - contra uns dividends proporcionals a la part dels beneficis que és distribuïda als accionistes, si es tracta de capital participant en l'empresa;

- contra uns interessos fixos, si es tracta de capital no participant en l'empresa (obligacions, pagarés, hipoteques, etc).
4. L'**invent**, adquirit per l'empresa, sigui contra un sol pagament, sigui contra unes regalies, sigui segons contracte mixt. Probablement, els quatre factors (privats) de producció que acabem de detallar no seran immediatament acceptats com a tals. Els manuals i tractats clàssics d'economia, per exemple, reconeixen únicament els tres següents: treball, capital i recursos naturals. La relació de factors actius de producció aquí presentada respon, simplement, a una voluntat de pragmatisme: allò que és remunerat per l'empresa serà considerat com a factor de producció. L'empresa, en tant que perceptora de beneficis, i l'inventor, en tant que receptor de regalies, han de ser doncs considerats com a factors de producció. Fixem-nos que tots ells són ben definits i personalitzats: la producció és una tasca de l'home.

Pel que fa als **recursos naturals**, i molt especialment a la terra, seran aquí considerats, no com a factors actius de producció, sinó com a factors passius, mercaderies produïdes que l'home transforma en la tasca de la producció de noves mercaderies produïdes. (Veure esquema número 2 d'aquest annex).

- b. Les **mercaderies produïdes**. Les mercaderies produïdes (objectes inerts, **éssers servils** i serveis utilitaris) són els béns utilitaris obtinguts per l'acció transformadora de matèries primeres que realitzen les mercaderies productores. En relació al lloc que ocupen dintre dels processos productius, poden classificar-se com segueix:
1. **Mercaderies socialment no finites**. Són aquelles que encara no han acabat la seva vida mercantil, sinó que han de romandre en el mercat per algun dels motius següents:
- perquè són comprades per una empresa amb la finalitat de transformar-les i vendre-les novament a un altra empresa; es tracta, llavors, de mercaderies tecnològicament i

socialment no finites, que anomenarem normalment mercaderies de producció corrent;

- perquè són compreses per una empresa que les utilitzarà instrumentalment en els seus processos de producció; es tracta, llavors, de mercaderies tecnològicament finites però socialment no finites, que anomenarem correntment mercaderies d'inversió;
- perquè són compreses per una empresa del tipus comerç o indústria al detall per tal de vendre-les als consumidors; es tracta, llavors, de mercaderies tecnològicament finites i socialment no finites, que anomenarem mercaderies destinades al consum.

2. **Mercaderies socialment finites.** Són aquelles que acaben la seva vida mercantil, pel fet que són compreses pel consumidor, el qual ja no realitzarà cap transacció amb elles sinó que, simplement, les consumirà. (Veure esquema número 3).

II. Els **agents del mercat.** Els agents actius de l'intercanvi -els subjectes intercanviadors- es classifiquen també en funció del tipus de mercaderies que intercanvien. Hom pot considerar, així, la següent classificació:

- a. **Empreses**, que adquireixen i venen mercaderies socialment no finites, i adquireixen mercaderies productores pagant, a canvi, un salari.
- b. **Productors** (incloses les empreses), que intercanvien les seves mercaderies productores contra un salari.
- c. **Consumidors**, que adquireixen mercaderies socialment finites als comerços i indústries al detall.

III. Els **cicles del mercat.** De totes les classificacions considerades fins ara se'n segueix fàcilment una anàlisi del mercat conjunt amb els següents **cicles** basats en el tipus de transacció efectuada, sempre en referència a les mercaderies produïdes:

- a. **Cicle de la producció**, on hi són compresos tots els intercanvis de mercaderies produïdes socialment no finites, i que es descomposa en:
 1. Subcicle de la producció i comerços a l'engròs, que comprèn tots els intercanvis de mercaderies de producció corrent.

2. Subcicle de la producció d'inversió, que comprèn tots els intercanvis de mercaderies d'inversió utilitària.
 3. Subcicle de comerços i indústries al detall, que comprèn tots els intercanvis de mercaderies destinades al consum.
- b. **Cicle del consum**, on hi són compresos tots els intercanvis de mercaderies produïdes socialment finites, és a dir, els intercanvis efectuats entre comerços i indústries al detall i els consumidors.

Cal també considerar un altre cicle mercantil: el cicle del comerç exterior, que no s'explica només pel tipus d'intercanvi efectuat -ja que comprèn intercanvis de qualsevol tipus possible de mercaderies- sinó, principalment, pel corresponal comercial (comprador o venedor), que en aquest cicle és sempre exterior a la pròpia societat geopolítica.

IV. Implicacions pràctiques. Com ja s'ha dit en aquest mateix capítol, l'anàlisi dels diversos elements i cicles del mercat respon a una voluntat de màxima clarificació **fenomenològica**, per a un coneixement científic més rigorós i per una pràctica política més eficaç.

Cal recordar aquí que el coneixement **exacte** de cadascun d'aquests elements i cicles només és possible a través de la implantació de la factura-xec telemàtica com a únic instrument monetari legal i real. El sistema monetari és un dels elements claus en el mercat, i si no s'hi ha fet referència en aquest annex, és perquè es dona per suposat tot el que fins aquí s'ha dit al respecte.

És ara el moment de plantejar algunes de les incidències tècniques de l'anàlisi efectuada. La clara distinció d'elements, processos i realitats mercantils fa possible, efectivament, una organització tècnica del mercat més eficient, en funció de cada possible opció política considerada.

Es plantejaran a continuació algunes de les normatives en què es pot plasmar legalment tot el que fins aquí s'ha exposat. Les motivacions de fons per a aquestes normatives -és a dir, l'opció política que les inspira- no seran obertament explicitades, ja que constitueixen el tema d'un altre volum (Vegeu col·lecció

«Textos»). Es descriurà, doncs, la normativa proposada des d'un punt de vista exclusivament tècnic i fent referència als tipus de factures-xec, als estatuts d'agents mercantils, als tipus de comptes corrents i als tipus d'establiments comptables.

a. Diferenciació legal de tipus de factures-xec. Els diferents tipus d'operacions monetàries implicats pels diferents cicles mercantils i els diferents agents suposa, per a major comoditat i simplificació dels programes telemàtics, que es legislin tipus de factures-xec telemàtiques diferenciats per a cada tipus ben caracteritzat d'operació monetària. Aquesta diferenciació serà molt fàcil de dur a la pràctica a través de codis numèrics, colors, etc (el paper i els formats essent estandarditzats), i incluint les següents divisions:

▪ 1. Factures-xec de compra-venda de mercaderies produïdes.

▪ 1.1. Factures-xec inter-empresarials, és a dir, de compra-venda de mercaderies socialment no finites, entre dues empreses (cicle de la producció):

▪ Factures-xec de compra-venda de mercaderies de producció corrent (subcicle de la producció i comerç a l'engròs);

▪ Factures-xec de compra-venda de mercaderies inversives (subcicle de la producció inversiva);

▪ Factures-xec de compra-venda de mercaderies destinades al consum (subcicle de la producció per al consum, és a dir, compres dels comerços i indústries al detall envers els majoristes).

▪ 1.2. Factures-xec de consum, és a dir, de compra-venda de mercaderies socialment finites, entre un comerç o una indústria al detall i un consumidor (cicle del consum).

▪ 2. Factures-xec de compra-venda de mercaderies productores.

Es tracta de les factures-xec salarials, entre una empresa i els col·laboradors assalariats per ella. Aquestes factures-xec no s'establiran mercaderia per mercaderia, sinó que

cada empresa les farà globals de totes les mercaderies productores que hagi comprat durant un període considerat. Tindran, doncs, forma de nòmina de personal, en la qual es consignarà la totalitat de les remuneracions que l'empresa ha de fer efectives. Aquestes factures-xec nòmimes seran transmeses a la Confederació General dels establiments comptables, la qual distribuirà els salaris entre els comptes corrents dels assalariats beneficiaris. També cal afegir que tots aquests tipus de factures-xec s'han de diferenciar degudament segons es tracti de compres-venda dintre del comerç interior de la societat geopolítica o bé de compres-venda a nivell exterior (del que es parla en el capítol 13). (Veure esquema número 4).

b. Diferenciació legal d'estatuts d'agents mercantils. La llei reconeixerà únicament els següents tipus d'**agents mercantils**:

1. Les **empreses** (simples productors), que compren mercaderies productores i mercaderies produïdes, que combinen i transformen per a l'obtenció de noves mercaderies produïdes que vendran.
2. Els **productors-consumidors**, que venen a una empresa la seva mercaderia productora i, amb el salari obtingut, poden participar com a compradors en el cicle del consum.
3. Els **simples consumidors**, que no tenen cap mercaderia productora intercanviable en el mercat de producció². A aquests agents, simplement consumidors, la societat geopolítica els reconeixerà uns **salaris de solidaritat social** a través dels quals podran participar en el cicle del consum com a compradors; aquesta serà la seva única intervenció en el mercat. Els **estatuts socials** de cadascun d'aquests agents mercantils hauran d'estar molt ben definits per la llei, per tal que no sigui possible cap ambigüitat. (Veure esquema número 5)

c. Diferenciació legal de tipus de comptes corrents. Per a una major clarificació mercantil i social dels estatuts esmentats, les diferents operacions monetàries -representades per les corresponents factures-xec- es realitzaran també a través de tipus ben precisats de **comptes corrents**, i només a través d'ells. Els diferents tipus de comptes corrents que es podran obrir en un establiment comptable seran tres:

1. Comptes corrents de producció (només en Bancs de Negocis): són els comptes corrents de les empreses dedicades a la producció. Totes les operacions interempresarials i el pagament dels salaris privats (com s'ha dit) es realitzen a través d'un d'aquests comptes -i cada empresa en pot obrir tants com vulgui o li convingui-.
2. Comptes corrents d'estalvi de producció: són els comptes corrents en els quals els professionals utilitaris (és a dir, treballadors, capitalistes, empresaris, inventors) ingressen llurs remuneracions salarials-privades, pagades per l'empresa: salaris, interessos, regalies i beneficis, respectivament.

Segons que un professional utilitari rebi una única remuneració salarial-privada, o en rebi més d'una, es distingiran:

- comptes corrents d'estalvi de producció uni-assalariada (només en Caixes d'Estalvi);
- comptes corrents d'estalvi de producció multi-assalariada (només en Bancs de Negocis). En un cas com en l'altre³, les operacions que es podran fer a través d'un compte corrent d'estalvi de producció seran únicament les dues següents:
 - invertir un capital, mitjançant el contracte adequat, ja sigui amb un Banc de Negocis, ja sigui directament amb una empresa (si l'inversor és un uni-assalariat, com que en cobrar els interessos es convertirà en multi-assalariat, haurà de cancel·lar el seu compte

corrent d'uni-assalariat i obrir-ne un de multi-assalariat);

- transferir la quantitat que es vulgui al «compte corrent d'estalvi de consum», que a continuació s'explica.

3. Comptes corrents d'estalvi de consum (només en Caixes d'Estalvis): aquests comptes corrents poden ser alimentats, única i exclusivament, per:

- poder de compra d'origen privat, procedent dels comptes corrents d'estalvi de producció;
- poder de compra d'origen comunitari, procedent dels «salari de solidaritat social» legislat⁴. (Veure esquema número 6). A partir d'un compte corrent d'estalvi de consum, sigui quin sigui l'origen -privat o comunitari- del seu poder de compra, únicament poden realitzar-se operacions de compra-venda de mercaderies finites: és a dir, de consum. En cap cas no es podrà fer cap altre tipus d'operació, ni es podran transferir quantitats des d'aquest compte corrent a un altre qualsevol.

d. Diferenciació legal de tipus d'establiments comptables. Finalment, cal considerar també com a necessària la distinció radical de dos tipus d'**establiments comptables**, de característiques i funcions molt divergents. Aquesta distinció se situa en el context més ampli de la distinció entre «**societat utilitària**» i «**societat liberal**» (vegeu capítol 14).

Bancs de Negocis i Caixes d'Estalvis es diferenciaran radicalment pels tipus de funcions i serveis que, segons llei, podran oferir a la societat utilitària, i pel tipus de remuneració que percebran per aquests serveis.

1. Els Bancs de Negocis. Seran empreses utilitàries com qualsevol altres, especialitzades en oferir «serveis comptables» a totes les altres empreses utilitàries no

comptables. Però els seus serveis es limitaran única i exclusivament al cicle de la producció. Efectivament, com ja hem vist, en els Bancs de Negocis només s'hi podran obrir «comptes corrents de producció» (de les empreses) i «comptes corrents d'estalvi de producció multi-assalariada» (dels professionals utilitaris multi-assalariats). Això vol dir que només manejaran poder de compra pertanyent al cicle de la producció, i mai no podran manejar poder de compra pertanyent al cicle del consum. Els serveis oferts pels Bancs de Negocis seran, fonamentalment, els següents:

- en primer lloc, duran la gestió dels comptes corrents abans esmentats i, per aquesta feina, percebran del Tresor una comissió pactada entre el gremi dels Bancs de Negocis⁵ i les autoritats monetàries de l'Estat. Cal assenyalar aquí que els professionals utilitaris multi-assalariats hauran de constituir-se, per al cobrament dels seus ingressos múltiples, en una empresa sota forma jurídica de «societat d'accions», sigui unidividual, sigui multi-individual: de manera que tots els clients dels Bancs de Negocis seran, per llei, empreses.
- en segon lloc, i això constituirà llur tasca i llur negoci principal, els Bancs de Negocis es podran dedicar al negoci específicament bancari de la «**capitalització**»: això és, la conversió de l'estalvi acumulat en els comptes corrents, en capital utilitzable en el cicle de la producció. Efectivament, des de sempre, els bancs s'han dedicat a proveir el mercat del «poder de compra» que, en cada espai-temps concret, li manca per a poder continuar o augmentar els seus processos productius. Aquest poder de compra venut al cicle de la producció rep, pròpiament, el nom de «**capital**». Els bancs «produeixen capital», a través d'una sèrie de tècniques i procediments bancaris: préstec, descompte de lletres, etc, que, com ja hem vist en el capítol 4, suposen sempre una **invenció de diner** sobre els

dipòsits efectuats pels clients. Però, com direm més endavant, la **socialització** de tots els saldos positius dels lliures comptes corrents impossibilita els Bancs de Negocis de «capitalitzar» sobre dits saldos, els «recursos aliens». De manera, doncs, que els Bancs de Negocis hauran de limitar la seva «invençió de diner», única i exclusivament als capitals i reserves propis i a les quantitats que, provinents de comptes corrents, siguin dipositades a termini i, doncs, contractualment i explícitament cedides al Banc amb fi de capitalització. Aquests dipòsits a termini en els Bancs de Negocis no seran socialitzats.

- Finalment, els Bancs de Negocis s'encarregaran, també, comissionats per l'Estat, de la distribució dels «crèdits comunitaris a la inversió» (vegeu el capítol 12) i, per aquest servei, cobraran, per cada crèdit concedit, l'interès bancari normal (avancem que els «**crèdits comunitaris a la inversió**» comporten un interès doble de l'interès bancari ordinari).

2. Les Caixes d'Estalvis. Es dedicaran també al servei de la societat utilitària, però només dintre del cicle del consum. Ja que el cicle del consum és socialment globalitzant, és a dir, inclou tots els membres de la societat geo-política, donarem a les Caixes d'Estalvis un **estatut liberal**: els seus serveis no seran remunerats directament pels seus clients, sinó que seran gratuïts, i finançats per la comunitat, a través dels corresponents «salari i pressupostos de solidaritat social» (vegeu el capítol 12). El servei primer de les Caixes d'Estalvis és la gestió dels «comptes corrents d'estalvi de producció uni-assalariada» i dels «comptes corrents d'estalvi de consum». Però, a més a més d'aquest servei pròpiament utilitari, les Caixes d'Estalvis tenen per finalitat funcions socials no-utilitàries, directament relacionades amb la vida social de cada una de les persones inscrites en elles. En primer lloc, doncs, les Caixes d'Estalvis -estructurades localment per barris, i confederades a nivell de societat geo-política- faran de

«Registre Civil»: tot ciutadà serà inscrit en la Caixa d'Estalvis del seu barri, on immediatament se li obrirà un «compte corrent d'estalvi de consum» amb un número telemàtic que conservarà durant tota la seva vida, i que l'identificarà en totes les seves activitats socials. La Caixa d'Estalvis s'encarregarà de l'expedició, conservació i arxiu de tots els altres documents necessaris en la societat civilitzada: carnet sanitari, llibre d'escolaritat, papers del cotxe, fitxa justicial, etc, tots ells amb el mateix número telemàtic anterior. Tots aquests i d'altres serveis socials i informatius seran enterament gratuïts. (Veure esquema número 7).

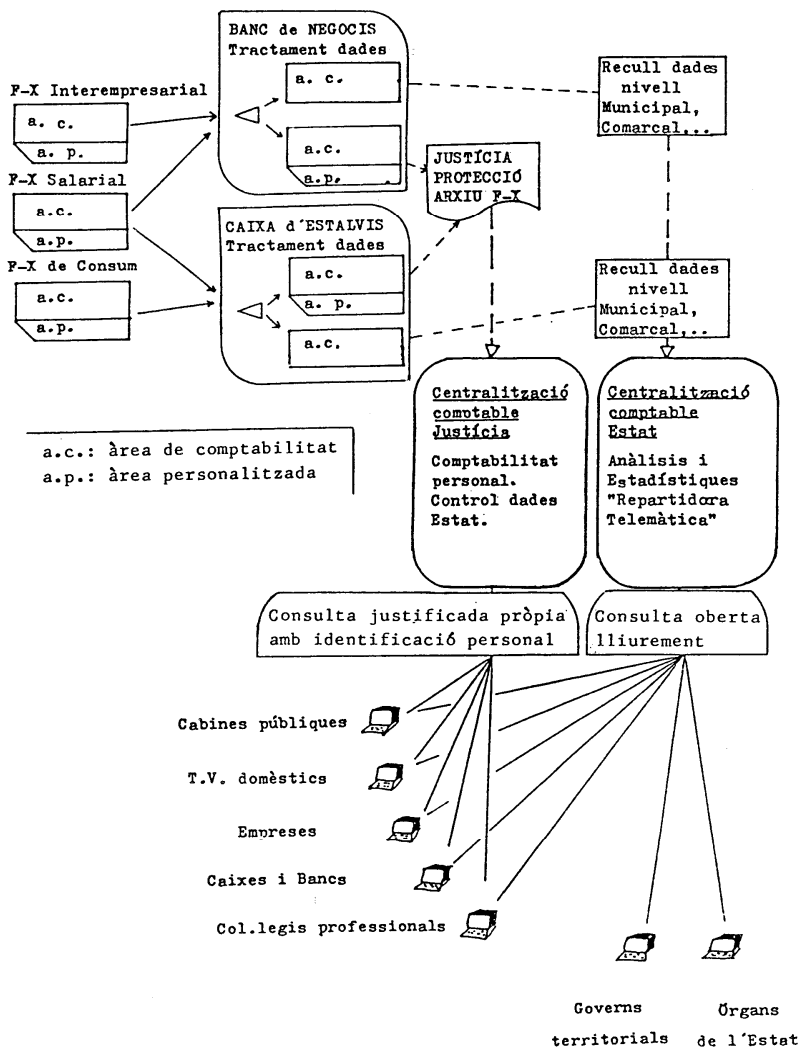
Notes:

¹Empresa = persona individual o, més eficaçment, col·lectiva, capaç de creativitat en la contratació i coordinació de capitals, treball i invents, i en la producció de valors precio-mercantils. ²És el cas, per exemple, de tots els professionals i col·lectius liberals i de tots els actualment marginats, per raó de diner, que aquí es consideraran totalment exclosos del mercat de producció. ³Aquesta distinció es fa per a poder saber, en tot moment, quants uni-assalariats hi ha en la societat geo-política; i això ho volem saber perquè un dels objectius socials proposats és, precisament, la desaparició d'aquesta categoria de professionals utilitaris: els uni-assalariats. Això serà possible gràcies al desenvolupament de l'auto-gestió, que implica la participació del treballador en els beneficis de l'empresa. ⁴Els comptes corrents d'estalvi de consum dels professionals utilitaris estaran alimentats simultàniament per tots dos tipus de poder de compra, ja que ells, a més de la seva remuneració salarial-privada, rebran un «salari de solidaritat social» de tipus general (vegeu capítol 12); en canvi, les persones no utilitàries tindran, en virtut del principi d'omni-solidaritat, un «compte corrent d'estalvi de consum» alimentat exclusivament per poder de compra d'origen comunitari. Com veurem en el capítol 12, aquestes persones són: els individus sense professió liberal ni treball utilitari, per qualsevol raó; les famílies, independentment dels

ingressos salarials dels seus membres; els professionals liberals; les institucions liberals; les lliures associacions de ciutadans amb finalitat no lucratives: tots ells són «simples consumidors», en oposició als professionals utilitaris, que són «productors-consumidors».

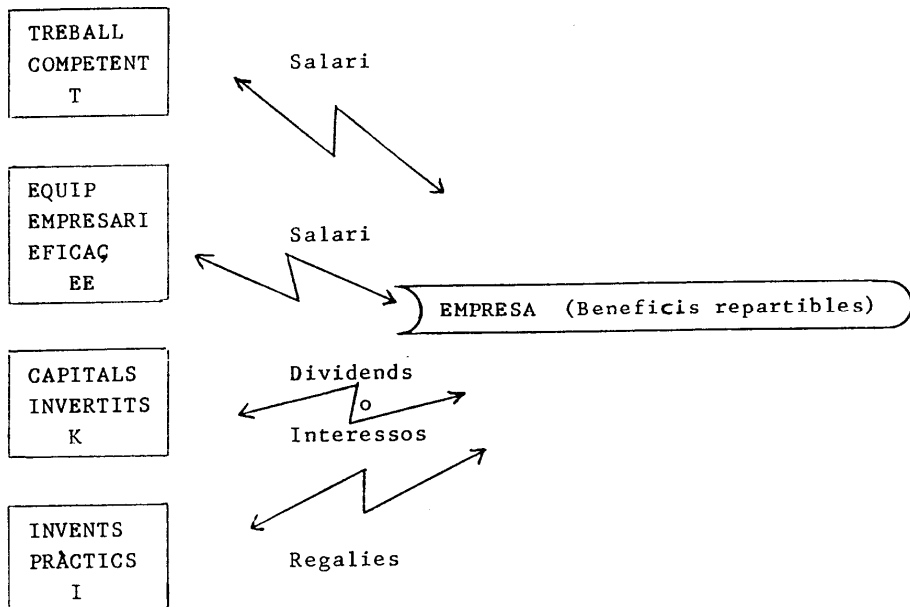
⁵Com s'explica en el capítol 14, totes les empreses utilitàries estaran obligades a reunir-se en **gremis**.

Esquema 1. Procés de la centralització comptable de les factures-xec.

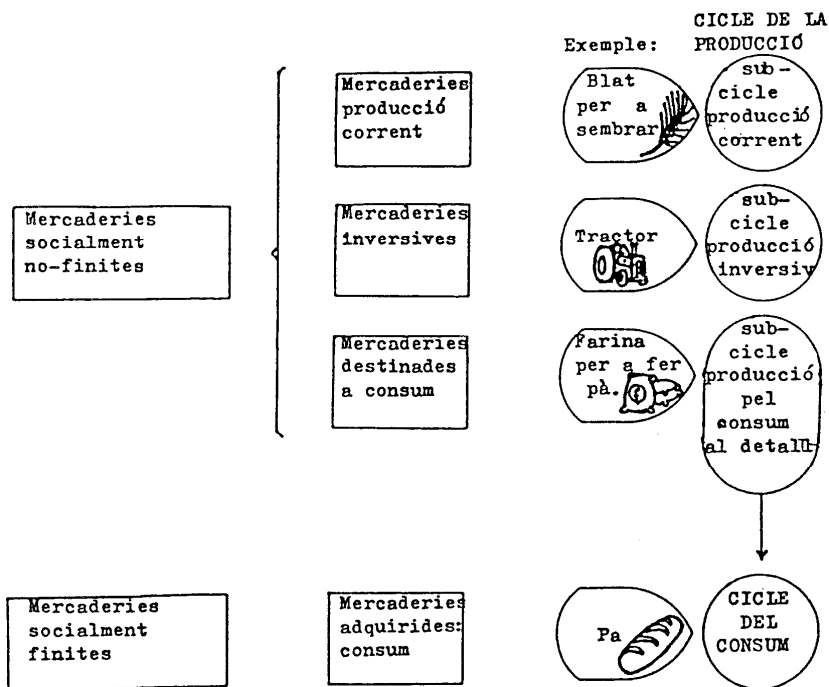
En aquest gràfic s'explica el procés de centralització comptable de les diferents factures-xec (F-X) -a través dels Bancs de Negocis o de les Caixes d'Estalvis- perquè quedi evidenciada la doble centralització que es proposa: la merament estadística a nivell de l'Estat i la personalitzada, directament protegida per la Justícia.

Esquema 2. Mercaderies productores i llur retribució dintre de l'empresa.

La retribució a dins de l'empresa dels beneficis repartibles es fa entre els quatre factors de producció: el treball i l'equip empresarial reben salaris; els capitals també els reben però sota nom de dividends o interessos, i els invents pràctics, sota forma de regalies.

Esquema 3. Tipus de mercaderies produïdes i cicles del mercat.

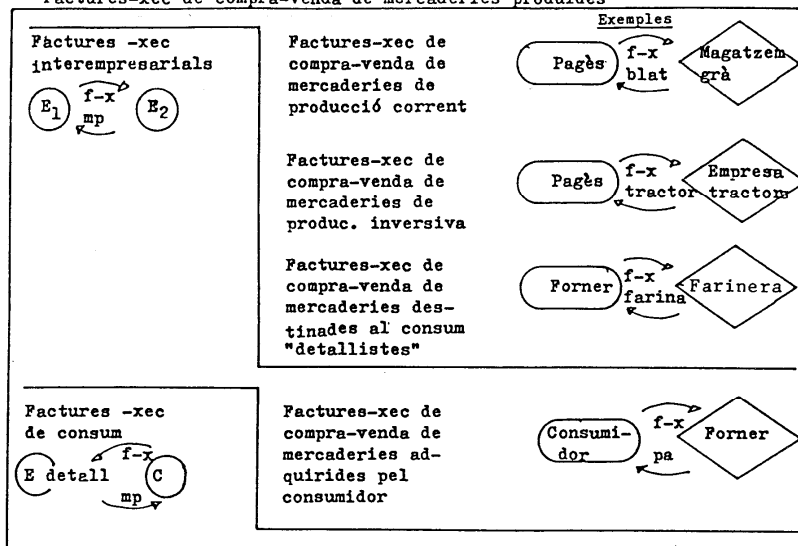

Aquest esquema situa gràficament les diferents mercaderies produïdes en funció dels cicles de producció i de consum (darrera columna de la dreta). Cal insistir que només les mercaderies socialment finites (a la part baixa del quadre) són les que acaben la vida mercantil. Totes les altres són socialment no-finites, encara que tecnològicament puguin ser finites, i romanen en el mercat pel fet de no haver arribat a possessió dels simples consumidors.

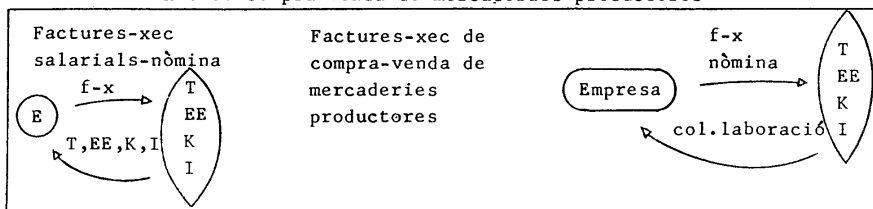
Esquema 4. Tipus de factures-xec en el mercat interior.

Cal que hi hagi tantes factures-xec diferenciades com tipus

Factures-xec de compra-venda de mercaderies produïdes

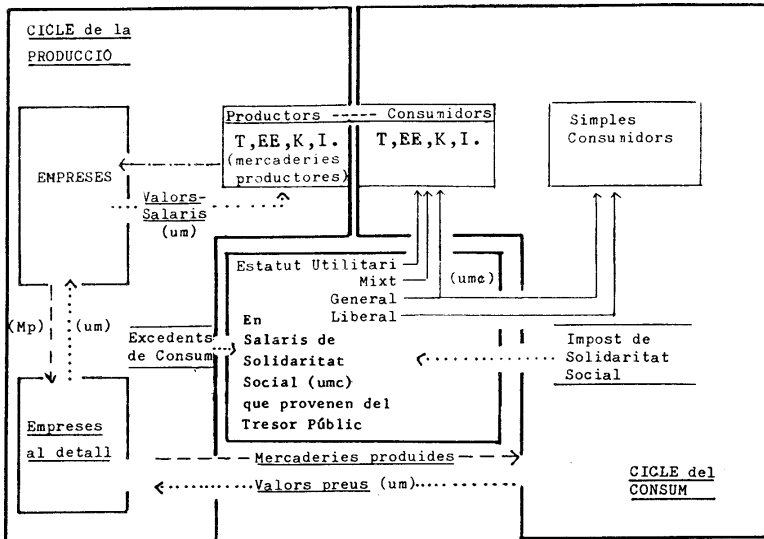
Factures-xec de compra-venda de mercaderies productores

d'operacions monetàries. Per tant, se'n necessitaran cinc: els quatre primers tipus de factures-xec per a operacions de compra-venda de mercaderies produïdes (tres, a nivell inter-empresarial i el quart per a les compres dels simples consumidors), mentre que el darrer tipus es reserva per a les diferents retribucions empresarials (vegeu l'esquema número 2).

Llegenda: f-x, factura-xec; mp, mercaderies produïdes; C, consumidor; T, treball; EE, equip empresarial; K, capital; I, invent; E, empresa (E1, E2,... E detall).

Esquema 5. Agents del mercat.

Els agents del mercat poden ser empreses (a l'esquerra del quadre), productors-consumidors (al centre) i simples consumidors (a la dreta). S'indiquen també els estats socials de cadascun d'aquests agents mercantils.

Pel que fa al Tresor Públic (Comunitari), aquest s'alimenta:

1. monetàriament, de l'Impost de Solidaritat Social sobre compres (diner actiu);
2. dineràriament, dels saldos positius diaris de tots els cc/cc a la vista (diner passiu), i
3. econòmicament, dels excedents de mercaderies produïdes, calculades als seus preus de venda, tant per inversió com per consum.

Cal recordar:

1. que els productors-consumidors esdevenen simples consumidors quan utilitzen els cc/cc d'Estalvi de Consum (vegeu esquema número 6);
2. que l'impost de Solidaritat Social el situem dintre del cicle de consum perquè, en definitiva, és alimentat per l'últim comprador.

Llegenda:

mp, mercaderies produïdes ---->

Mp, mercaderies productores>

um, unitats monetàries>

umc, unitats monetàries comunitàries _____>

T, treball; EE, equip empresarial; K, capital; I, invent.

Esquema 6. Tipus de comptes corrents a la vista.

Tipus de compte corrent.	Establiment Comptable.	Titulars.	Nombre de compte corrent.	Funció.
Comptes Corrents de Producció.	Bancs de Negocis.	Empreses productores (Societats per accions S.A.).	Indefinit.	Operacions interempresarials i pagament nòmines salari.
Comptes Corrents d'Estalvi de Producció.	Banc de Negocis (multiassalariat).	Professionals utilitaris T, EE, K, I.	<u>una sola</u> individual	Ingrés dels salaris privats. • Dues operacions: Invertir capital. • Transferir al compte corrent de consum.
	Caixes d'Estalvis (uniassalariat).	Treball (T).		
Comptes Corrents d'Estalvi de Consum.	Caixa d'Estalvis.	Professionals utilitaris i simples consumidors.	<u>una</u> individual o <u>una</u> familiar indistint.	Alimentat per: • diner privat transferit del compte corrent d'Empresa de Producció. • diner comunitari dels sss. Única operació: compra-venta de consum.

Per a una millor clarificació mercantil i social dels estatuts socials dels agents mercantils (vegeu esquema número 5) es proposa la següent diferenciació de comptes corrents: cc/cc de producció, cc/cc d'estalvi de producció, i cc/cc d'estalvi de consum. Pel que fa als cc/cc d'estalvi de producció, es distingeix si un professional utilitari rep una sola remuneració (treballador assalariat) o vàries. Finalment, en relació a la utilització de Bancs de Negocis o Caixes d'Estalvis, aquest esquema es completa amb el següent (esquema número 7).

Llegenda: E, empresa; EE, equip empresarial; K, capital; T, treball; I, invent; sss, salaris de solidaritat social.

Esquema 7. Tipus d'establiments comptables.

Nom.	Estatut.	Funcions.	Comptes corrents a la vista.	Comptes corrents a termini.	Clients.
Bancs de Negocis.	Empresa utilitària.	<ul style="list-style-type: none"> • Serveis comptables a empreses del cycle de la producció. • Concedir préstecs basats sobre dipòsits a termini o reserves pròpies. • Distribuir crèdits comunitaris. 	<ul style="list-style-type: none"> • Cc/cc de Producció. • Cc/cc d'Estalvi de Producció Multiassalariats. 	<ul style="list-style-type: none"> • Cc/cc a termini amb contracte de capitalització. 	Empreses.
Caixes d'Estalvis.	Estatut Liberal. Servei Gratuït finançat pel Tresor comunitari.	<ul style="list-style-type: none"> • Utilitària: Serveis comptables al cycle del consum. • Social: Registre Civil, Centre de documentació ciutadana. Jutge de família, etc. 	<ul style="list-style-type: none"> • Cc/cc d'Estalvi de Producció (uniassalariats). • Cc/cc d'Estalvi de consum. Alimentat pel c/c d'Estalvi de Producció i pels salaris de solidaritat social. 	<ul style="list-style-type: none"> • no 	Productors-consumidors i simples consumidors. <ul style="list-style-type: none"> • professionals liberals (vida individual i vocacional). • institucions i associacions liberals. • la antisocietat actual dels marginats (a suprimir radicalment).

Diferenciació dels **Bancs de Negocis** i les **Caixes d'Estalvis** pels seus estatuts, funcions, operacions, tipus de comptes corrents i clientela.

Sistema monetari racional i estratègies de mercat.

Capítol 10. Una hipòtesi sobre estratègia de mercat interior.

1. Objectius d'aquest capítol.
2. Enunciat general de la hipòtesi.
3. Aproximació a una formulació algebriica de la hipòtesi i estratègia conseqüent.
4. Estratègia real del mercat interior.
5. Socialització del bé comú mercantil.

1. Objectius d'aquest capítol.

En el capítol 2 s'ha dit que el sistema monetari és l'instrument d'una funció importantíssima: la d'estratègia equilibradora del mercat.

L'equilibri del mercat a què es fa referència és aquell que s'obté quan al **volum precio-mercantil total** (mercaderies produïdes expressades pels seus preus), li correspon una **massa monetària d'hisenda activa** (compres reals de dites mercaderies) exactament igual. Això significa, simplement, que totes les mercaderies produïdes són venudes, que no hi ha excedents ni dèficits de producció.

Aquest equilibri no s'obté de manera automàtica, sinó que, per norma general i degut a la mateixa dinàmica del mercat, el poder de compra disponible és inferior a la capacitat productiva del mercat. Aquesta situació de desequilibri ha de corregir-se mitjançant una estratègia equilibradora coneguda amb el nom d'**invenció de diner**.

En aquest capítol, es presentarà un projecte per a la racionalització d'aquesta estratègia, a partir, evidentment, de la implantació de la factura-xec telemàtica com a únic instrument monetari legal. La factura-xec telemàtica és l'única que pot proporcionar la informació necessària per a dita racionalització.

El projecte es presentarà sota forma d'hipòtesi de treball sobre el mercat, hipòtesi que caldrà posar a prova experimentalment, i precisament a través de la implantació de la factura-xec telemàtica.

2. Enunciat general de la hipòtesi.

La hipòtesi que serveix de base a l'estratègia que es proposarà, l'anomenarem «hipòtesi de la invenció política de diner comunitari, en funció dels excedents de producció», o breument «**hipòtesi del bé comú mercantil**».

Consisteix en postular, en el mercat:

1. Una insuficiència crònica de poder de compra;
2. La presència activa d'unes forces de producció comunitàries no remunerades pel mercat;
3. I, com a conseqüència, la possibilitat d'inventar un poder de compra comunitari remunerador d'aquelles i equilibrador del mercat.

En realitat, la constatació d'una insuficiència crònica de poder de compra en el mercat, més que no una hipòtesi, pot dir-se que és un fet quasi-evident per a qualsevol observador objectiu. Es tracta de sub-consum i de sub-inversió, és a dir: d'excedents no venuts de mercaderies de consum i de mercaderies d'inversió, realment ja produïdes i de qualitat tecnològica que les fa vendibles.

És aquesta constatació pràctica que guia els Bancs en la seva actuació diària: la concessió de crèdits no és sinó l'aprofitament intel·ligent d'una sobreabundància productiva desaprofitada per manca de poder de compra. Els enormes beneficis dels bancs són prova evident que la invenció de diner és absolutament necessària per al mercat.

És també aquesta insuficiència crònica de poder de compra que explica el deute públic de tots els Estats contemporanis. El deute públic no és altra cosa que la invenció de diner per part de l'Estat

per tal de fer front a les necessitats pressupostàries: però aquesta invenció està basada en les capacitats productives reals de tota la societat geo-política, perquè, si no fos així, ja faria molt de temps que aquests Estats es trobarien en fallida total.

El fenomen complementari de la insuficiència de poder de compra, és el de la presència d'unes forces productives molt importants, però no remunerades pel mercat històric i actual. Aquest fenomen ha estat estudiat darrerament sota el nom genèric de **factor residual**. Alguns economistes s'adonaren que la producció total d'una societat geo-política tecnològicament desenvolupada, no podia explicar-se completament pel recurs als factors clàssics de producció: treball i capital. La porció inexplicada s'atribueix llavors a un factor residual de producció, més o menys desconegut i inquantificat, però assimilat generalment al progrés i acumulació tecnològics i culturals de cada societat.

La novetat que aquí es presenta, respecte de la formulació d'aquest factor residual, rau en dos nuclis principals:

1. La possibilitat, gràcies a la factura-xec telemàtica, d'arribar a una medició exacta i precisa del factor residual, gràcies a les dades analítiques-estadístiques fornides contínuament per la xarxa monetària telemàtica.
2. L'accentuació de la naturalesa comunitària d'aquest factor residual, anomenat aquí **bé comú**. En una visió àmplia -i, evidentment, sotmesa a contrastació experimental tan aviat com estigui en marxa la factura-xec telemàtica-, el factor residual pot ser identificat amb les múltiples dimensions comunitàries de tot procés productiu: la llibertat, la pau, la cultura acumulada, la llibertat d'informació, la innovació tecnològica, els invents ja caiguts en el domini públic, etc. Són consecucions comunitàries que, de manera natural, espontània i expansiva, potencien el rendiment dels actes de producció. D'aquest reconeixement fonamental se'n deriva una conseqüència política importantíssima: la possibilitat d'inventar un poder de compra,

que remunerar aquestes **forces productives comunitàries**, ha d'esdevenir també un patrimoni comunitari.

Deixarem de banda, de moment, totes les implicacions directament polítiques d'aquest plantejament, per a dedicar-nos exclusivament al seu vessant tècnic.

3. Aproximació a una formulació algèbrica de la hipòtesi i estratègia conseqüent.

A. Estratègia auxiliar de mercat.

Hi ha una condició prèvia a la formulació de qualsevol equilibri estratègic del mercat, que és una condició purament **logística**, indispensable si hom vol controlar l'efectivitat de l'estratègia escollida, i doncs la validesa de la hipòtesi proposada.

Aquesta condició l'anomenem **estratègia auxiliar de mercat**, i es tracta, senzillament, d'establir un equilibri total entre la **massa monetària abstracta en circulació** i la **massa valòrica mesuradora de totes les mercaderies intercanviades**.

Aquest equilibri s'estableix automàticament en un règim monetari de factura-xec, mentre que no s'acompleix de cap de les maneres en el sistema monetari actual.

Efectivament, en cada factura-xec elemental s'acompleix que les unitats monetàries implicades es corresponen perfectament als valors mercantils de les mercaderies intercanviades. Si això succeeix en cada factura-xec, també succeirà en el mercat global, quan tota transacció sigui mediatitzada per factura-xec.

En el sistema monetari actual, al contrari, les unitats monetàries en circulació no se sap mai a què corresponen, ja que és possible de realitzar moviments monetaris en el buit, això és, sense moviment correlatiu de mercaderies; i això de forma completament indocumentada.

Només si la massa monetària en circulació correspon exactament al valor de les mercaderies intercanviades, expressat per **preus** (valors precio-mercantils) i **salaris** (valors salario-mercantils), és possible de preguntar-se per altres equilibris de mercat. Aquest primer equilibri, tot i que formal, és indispensable, ja que és la garantia que el mirall del sistema monetari produeixi imatges exactes de la realitat del mercat. I sense imatges exactes i fiables, és impensable de dissenyar estratègies eficaces per al mercat, així com controlar-ne els resultats.

B. Els canals de sortida del mercat productiu interior.

Abans de continuar avançant, cal que ens deturem per a considerar quins són els sectors on, estratègicament, és més convenient de situar la invenció de diner equilibrador del mercat.

Cal recordar aquí les anàlisis del capítol anterior, en què s'establiren dos cicles principals del mercat: el cicle de la producció i el cicle del consum. En el cicle de la producció s'establiren tres subcicles denominats de la següent manera: el subcicle de la producció corrent, el subcicle de la producció inversiva, i el subcicle del comerç i les indústries al detall.

De tots aquests cicles i subcicles, el subcicle de la producció corrent és el bàsic i fonamental, el motor de tot el mercat, ja que ell alimenta tots els altres, o sigui, tant alimenta els altres dos subcicles de la producció, com el cicle del consum (aquest a través del subcicle del comerç i de les indústries al detall).

Per altra banda, tots els valors precio-mercantils produïts en el subcicle de la producció corrent i del comerç a l'engròs van a parar, finalment, o directament al subcicle de la producció inversiva, o indirectament al cicle del consum. Per aquest motiu, direm que el subcicle de la producció inversiva i el cicle del consum constitueixen els **canals de sortida del mercat productiu interior**, és a dir, els llocs per on surt i on va a parar tota la producció corrent i tot el comerç a l'engròs.

Si aquests dos canals de sortida funcionen bé, i són capaços d'absorbir tota la producció del subcicle de la producció corrent, aquest gaudirà també de bona salut i podrà créixer i desenvolupar-se. De manera que la bona salut dels canals de sortida és fonamental de cara al funcionament de tot el mercat.

L'objecte de tota aquesta reflexió era de delimitar els cicles o subcicles del mercat en què seria més oportú d'injectar el diner estratègicament inventat. La conclusió de tot el que s'ha dit és que aquesta injecció s'ha de fer en el subcicle de la producció inversiva i en cicle del consum, els dos canals de sortida del mercat interior: és aquí on el poder de compra inventat pot resultar més dinamitzador de tot el mercat.

Això no significa que en els altres sectors del mercat no calgui o no es pugui inventar poder de compra. Significa únicament que la invenció de poder de compra en aquests altres sectors no és tan prioritària, i doncs, no cal que sigui objecte d'estratègia monetària comunitària, sinó que pot continuar exercint-se privadament, a través del sistema bancari, com fins ara.

C. Càlcul.

El càlcul de la quantitat de poder de compra que cal inventar per a reequilibrar estratègicament el mercat de la seva insuficiència de poder de compra d'inversió i de consum, es basa en la simple consideració dels excedents de producció inversiva i consumptiva existents en el mercat en cada moment donat, clara expressió d'una capacitat productiva desaprofitada per manca de poder de compra, i de fàcil i segur coneixement a través de la implantació de la factura-xec telemàtica.

En el subcicle de la producció inversiva, tindriem llavors:

El poder de compra inversiu a inventar és igual: a les venes potencials en inversió menys les compres reals en inversió.

Les vendes potencials s'obtenen per declaració de les pròpies empreses productores de mercaderies inversives. Les compres reals s'obtenen per la simple suma de les factures-xec d'inversió corresponents al període considerat (diner privat inversiu actiu).

Igualment, en el cas del cicle del consum, tindríem:

Poder de compra de consum a inventar és igual: a les vendes potencials en consum menys les compres reals en consum.

Les vendes potencials s'obtenen aquí per la suma de totes les factures-xec de compra dels comerços i indústries al detall als seus proveïdors, suma a la qual cal afegir el marge comercial mínim d'aquests comerços i indústries. Les compres reals s'obtenen, com en el cas anterior, per la simple suma de factures-xec de consum (diner actiu de consum).

4. Estratègia real del mercat interior.

Resumint tot el que s'ha dit fins aquí, l'estratègia de mercat que es proposa consisteix en inventar, de manera rigorosament quantificada, un poder de compra que, en funció sempre dels excedents de producció presents en el mercat, s'injectarà en dos sectors clau: el de la producció inversiva i el del consum.

Aquesta invenció ha de posar remei a la insuficiència crònica de poder de compra que pateix el mercat, reequilibrant-lo i donant-li nova vitalitat.

Fins ara, la invenció de diner ha estat una funció duta a terme pels Bancs i pels Estats. Ara bé, el fet que no existeixi un sistema monetari informatiu significa que ni els Bancs ni els Estats poden elaborar la seva estratègia d'acord amb un coneixement exacte de la realitat mercantil.

En conseqüència, moltes vegades l'estratègia resulta desequilibradora perquè:

- a. no és global ni integrada a nivell de tota la societat geo-política;
- b. no és exacta, sinó gairebé sempre excessiva o deficitària, provocant així les conegudes crisis d'**inflació** i **deflació monetàries**;
- c. el poder de compra inventat no va a parar, finalment, a aquells sectors socials i mercantils on faria falta per tal d'equilibrar el mercat.

La simple posada en marxa d'un sistema monetari telemàtic permet d'eliminar tots aquests inconvenients. La factura-xec telemàtica és la base:

- de la confirmació o infirmació experimental de la hipòtesi de la possibilitat d'inventar diner en funció dels excedents de producció;
- i, en cas de confirmació, del coneixement exacte i precís de l'abast d'aquesta possibilitat.

D'aquesta manera, l'estratègia d'invenció de diner pot esdevenir, per primera vegada, racional i científica.

Ara bé, la tècnica purament mètrica-monetària de la invenció de diner, que es resol per la simple inscripció de xifres en un compte corrent, és alhora un instrument potentíssim de política econòmica. I és quant a tal que suscita gran quantitat de qüestions.

Efectivament, aquesta invenció de diner ha d'englobar-se coherentment en el si d'una opció política que determini els subjectes i els límits de l'acció monetària; i ha de dotar-se de les mesures tècniques que garanteixin l'acompliment dels objectius polítics.

Com ja s'ha assenyalat diverses vegades, no és aquí on s'explicitarà amb detall l'ideari polític subjacent a la praxi monetària que es proposa. Però sí que caldrà donar-se algunes pinzellades, i, sobretot, caldrà enumerar algunes de les mesures tècniques que, amb la

finalitat d'aconseguir els objectius perseguits, s'apliquin directa o indirectament sobre l'organització del sistema monetari.

El proper apartat es dedicarà a l'exposició d'aquestes mesures.

5. Socialització del bé comú mercantil.

Segons la hipòtesi exposada, la capacitat d'inventar diner s'explica per l'existència, en el mercat, d'unes forces de producció de naturalesa comunitària, unes forces comunitàries que no són remunerades adequadament i es tradueixen en excedents de producció no vendibles.

Aquestes forces comunitàries de producció no són cap misteri, sinó que poden explicar-se de diferents maneres.

Una explicació factible és la que pren en consideració l'esforç productiu de les generacions passades. Ningú, per exemple, no paga «royalties» per a poder construir o utilitzar una roda.

Una altra explicació possible és la que té en compte el nivell cultural global d'una comunitat: la saviesa, la pau, la cultura, l'educació, el desenvolupament tècnic, el benestar social, psicològic, material..., són factors que, indirectament però innegablement, contribueixen en gran mesura a elevar la productivitat de cada comunitat humana.

Un altre factor important a tenir en compte és la llibertat mercantil. Com més lliurement pot organitzar-se un mercat, disposant de tota la informació estadística, exacta i exhaustiva, major és la seva vitalitat, i major és, doncs, la seva capacitat de generar excedent mercantil.

No es pretén de donar aquí una explicació rigorosa i completa sobre l'actuació dels agents de producció comunitaris; es vol, simplement, recalcar que tots aquests factors actius de producció no poden ser considerats com a propietat privada de ningú, sinó que són

patrimoni de tota la comunitat. És per aquest motiu que es propugna la socialització d'aquest bé comú.

La socialització del bé comú mercantil no significa, de cap de les maneres, la socialització dels excedents de producció, els quals pertanyen a cada lliure productor. Per **socialització del bé comú mercantil** s'entén que la capacitat d'inventar diners en funció dels excedents de producció inversiva i dels excedents dels comerços i de les indústries al detall, és patrimoni de la societat geo-política: aquesta, a través del seu gerent -l'Estat- és l'única amb capacitat constitucionalment reconeguda per a inventar diners en funció dels excedents de producció inversiva i de consum.

Cal, però, distingir clarament aquesta invenció socialitzada de la invenció bancària de diners, que podrà existir paral·lelament a ella. La clau d'aquesta distinció fonamental rau en les diferents garanties monetàries que donaran suport a aquests diferents tipus d'invenció de diners.

Tradicionalment, els bancs s'han servit indiscriminadament dels anomenats **recursos aliens** com a garantia dels seus crèdits. Aquí es proposa, en canvi, de limitar el camp d'acció d'aquestes entitats privades als **recursos propis**, o contractualment cedits a elles a tal efectes.

La garantia abstracta-monetària de la invenció comunitària de diners estarà constituïda per tots els saldos positius de tots els comptes corrents a la vista (diners no despès, o passiu). Aquests no podran ser utilitzats pels Bancs, sinó que seran considerats com un estalvi comunitari del qual únicament la societat geo-política, a través de l'Estat en tant que gerent, podrà servir-se. Aquesta situació pot anomenar-se socialització de tots els lliures saldos positius dels comptes corrents a la vista. «L'estalvi privat total és un bé comunitari».

Els establiments comptables duren la gestió dels comptes corrents, però mai no podran concedir préstecs ni realitzar cap mena d'operació basada sobre els seus saldos positius.

En conclusió: en matèria d'invenció de diner cal distingir dues pràctiques i tècniques molts diferents:

- A. L'anomenat **préstec bancari**, realitzat privatament pels bancs de negocis, d'acord amb unes tècniques molt antigues, però amb una garantia limitada als capitals i reserves propis o específicament cedits a ells amb tal fi (dipòsits a termini). Tot préstec bancari inclou una clàusula de devolució del capital en un termini fixat.
- B. La invenció de diner comunitari, sota dues formes:
 - o **crèdits comunitaris a la inversió**, en funció dels excedents de producció inversiva.
 - o **finances comunitàries al consum**, en funció dels excedents de producció dels comerços i de les indústries al detall.

Totes dues formes (crèdits i finances comunitàries) comptaran amb la garantia auxiliar dels lliures saldos positius dels comptes corrents a la vista. La contrapartida de la socialització d'aquests saldos, que permet la invenció de diner comunitari, serà l'assignació d'un «**interès comunitari**», per exemple del 6%, a cada saldo positiu, sempre a lliure disposició del seu propietari privat.

Capítol 11. Estratègia fiscal.

1. Objectius d'aquest capítol.
2. Un impost únic per a constituir la massa monetària de solidaritat social.
3. Avantatges per a la recaptació.
4. Avantatges per al contribuent.
5. Impost progressiu sobre el consum i de major simplicitat que l'I.V.A.
6. Transitorietat de les mesures impositives.

1. Objectius d'aquest capítol.

En el capítol anterior s'ha descrit una estratègia per a l'equilibri del mercat interior, basada en la invenció comunitària de diner en funció dels excedents de producció inversiva i de consum. És el que anomenàvem **bé comú mercantil**.

Aquesta estratègia té com a conseqüència, no només l'equilibri del mercat, sinó també la constitució d'una **massa monetària comunitària** (crèdits i finances) que ha de servir per a realitzar la despesa pública, és a dir, per a finançar totes aquelles activitats que la societat geo-política assumeix com d'incumbència seva, i no d'iniciativa privada (els anomenats serveis públics).

Deixant de banda la invenció de diner -practicada per tots els Estats moderns a través dels seus Bancs Centrals-, l'altre procediment clàssic per a la constitució d'una massa monetària comunitària és el de la fiscalitat.

Durant el període inicial necessari per a comprovar si l'estratègia racional de la invenció política de diner comunitari és suficient per a les atencions comunitàries pròpies de la societat geo-política, cal extremar la prudència estratègica del mercat. Per això i amb l'objecte de superar tota eventual **infirmació** experimental de la hipòtesis o la insuficiència real dels excedents de producció inversiva i de producció consumptiva, la llei pot preveure el recurs a la fiscalitat.

La factura-xec que ens ofereix una estratègia racional per a la invenció de diner, també pot convertir-se en l'instrument d'una dràstica simplificació i racionalització fiscals, com s'intentarà de demostrar en aquest capítol.

2. Un impost únic per a constituir la massa monetària de solidaritat social.

Els sistemes fiscals actuals són absurdament complicats per al contribuent, i costosíssims per als diferents ens recaptadors, degut al gran nombre de funcionaris que es necessita per al seu cobrament i inspecció.

Aquesta situació pot ser molt fàcilment superada gràcies a la factura-xec, ja que aquesta permet d'aplicar un únic impost fixat en un tant per cent determinat per la llei sobre el muntant de totes i cadascuna de les factures-xec emeses en la societat geo-política, a pagar sempre pel client.

La simplificació que aquest sistema representa és enorme: hi ha un únic impost, igual per a tothom, que és funció directa de la despesa de cadascú; hi ha un únic ens recaptador, la societat geo-política; i el cobrament és automàtic, ja que tota factura-xec emesa comporta automàticament l'abonament de l'impost, la qual cosa elimina qualsevol mena de burocràcia recaptadora.

La massa monetària obtinguda a través d'aquest impost únic seria redistribuïda equitativament i solidària al **sector creditici-inversiu** i al **sector financer-consumptiu** segons els diferents estatuts, com tractarem en el proper capítol.

3. Avantatges per a la recaptació.

Els dos avantatges principals de cara a la simplificació de la recaptació de l'impost són els següents:

1. Automaticitat i simplicitat de càlcul: només cal obtenir el tant per cent legislat sobre el muntant de cada factura-xec. Tota discussió amb inspectors és sobrera. Això abarateix enormement els costos de recaptació, ja que tots els cossos de funcionaris especialitzats desapareixen.
2. Automaticitat de recaptació: el tant per cent legislat haurà de ser inscrit obligatòriament en cada factura-xec, de manera que serà automàticament pagat junt amb ella. El control del compliment d'aquest requisit l'efectua la mateixa xarxa telemàtica, de manera que esdevé gairebé impossible l'engany o frau fiscal. Finalment, els mateixos establiments comptables poden descomptar, de cada factura-xec per ells gestionada, el tant per cent indicat, i transferir-lo directament a un compte corrent del Tresor. A canvi d'aquest servei, els establiments comptables rebrien una comissió pactada entre la seva confederació i les autoritats monetàries. Aquesta seria l'única despesa originada per la recaptació de l'impost únic¹.

4. Avantatges per al contribuent.

L'avantatge principal d'un impost únic com el proposat, de cara al contribuent, és que li facilita enormement el compliment de les obligacions fiscals. El consumidor ja no haurà de preocupar-se mai més dels impostos, perquè cada factura-xec signada comportarà automàticament el pagament del tant per cent corresponent a l'impost.

Per la seva banda, l'empresari podrà calcular anticipadament, a cada exercici, el total dels impostos a pagar sobre les seves compres de matèries primeres, de béns d'equip o de factors de producció (treball, capital, equip empresarial, invent) i podrà, en conseqüència, carregar aquesta despesa sobre el seu preu de cost.

És evident que els treballadors, quant a tals agents de producció, no paguen cap impost: és l'empresari qui compra el seu treball i, com a client, és ell qui paga l'impost. El treballador només pagarà impostos en tant que client-consumidor.

Probablement aquest impost resultarà per al contribuent molt més barat que no el conjunt d'impostos diversos que paga actualment.

El tant per cent no serà gaire elevat, si considerem que tota factura-xec emesa comporta el pagament automàtic de l'impost i s'elimina, per tant, el frau fiscal actual. L'obligatorietat de la factura-xec suprimeix de socarel, com és fàcilment comprensible, tota economia submergida: així, el rendiment de l'impost seria directament proporcional al volum real total del mercat de la societat geolítica.

5. Impost progressiu sobre el consum i de major simplicitat que l'I.V.A.

Com s'acaba de dir, l'**impost únic de solidaritat social** és proporcional al volum real de la compra consignada en cada factura-xec. Per ell mateix és doncs progressiu per a qui compra més, i en particular ho és l'àrea del consum: el consumidor que gasta molt paga més que el consumidor que fa menors despeses².

L'avantatge de l'impost únic de solidaritat social en relació a l'**impost sobre el valor afegit (IVA)** és que el primer no permet interpretacions de la llei fiscal ni discussions sobre la seva aplicació, mentre que tota llei referent a l'IVA és susceptible d'interpretacions i de discussions que exigeixen una burocràcia (autèntica «burocràcia») inspectora i àrbitre.

Quant a l'equitat entre els dos tipus d'impost, cal dir que en els dos casos el qui paga és el client i el mercat en general, no l'empresa. Degut però al que hem dit sobre les interpretacions d'aplicació de l'IVA, les empreses poderoses tenen més mitjants de complicar i discutir la seva aplicació i en poden sortir més beneficiades que les empreses normals, que són les úniques que interessen en el mercat lliure i responsable que es proposa.

La massa monetària recaptada per l'impost únic de solidaritat social és, en definitiva, redistribuïda en forma de finances (salaries de solidaritat social) i crèdits.

6. Transitorietat de les mesures impositives.

L'impost únic per a l'obtenció de la massa monetària de solidaritat social comporta la supressió de tots els altres impostos (de l'Estat, de les Autonomies, dels municipis,...) i només serà establert, mantingut i eventualment augmentat, reduït, suprimit o reestablert, quan sigui necessari per prudència política, com s'ha dit a l'inici del present capítol, o quan l'omnicomptabilitat estadísticament exacta de tota la societat geo-política demostri que, en la pràctica, la invenció política de diner comunitari solvent en funció dels excedents de producció real no és suficient per a la política econòmica democràticament escollida.

Resumint:

La prudència política aconsella «amortiguar» la hipòtesis del bé comú mercantil sota forma d'excedents de producció inversiva-creditícia i de producció consumptiva-financera amb les següents mesures:

1. una fiscalitat simple i eficaç;
2. la socialització dels saldos positius diaris dels lliures comptes corrents a la vista.

Si la hipòtesis del bé comú mercantil es va confirmant experimentalment es podrà reduir, en conseqüència pràctica, el tant per cent de l'impost sobre l'import de cada factura-xec.

Notes:

¹Cal estudiar i legislar un sistema **gremial** que eviti la competència deslleial de les empreses verticals -formades per múltiples seccions productives especialitzades d'un mateix producte final- en relació a

les empreses horitzontals molt més especialitzades i clients entre elles, competència originada pel fet que les primeres tindrien menys càrregues fiscal que les segones.

²L'acumulació dels impostos successius que pressiona sobre el preu final no té massa importància ja que:

- en el mercat interior, la fiscalitat proposta té per finalitat la redistribució equitativa de la renda (RNB);
- en el comerç exterior, en cas necessari, es pot fer la bonificació corresponent al cost final excessiu.

Capítol 12. Repartició solidària de la massa monetària comunitària.

1. Objectiu d'aquest capítol.
2. Els Crèdits a la inversió.
3. Les finances al consum.

1. Objectiu d'aquest capítol.

Economia és el terme que reservem especialment per a designar la repartició equitativa de la riquesa comunitària, ja sigui aquesta obtinguda mitjançant la invenció de diner de solvència comunitària (crèdits i finances), ja sigui obtinguda impositivament.

Sobre els principis que informen aquesta activitat pròpiament econòmica, segons l'etimologia clàssica del terme¹, no ens hi deturarem: deixem aquesta qüestió per a un altre estudi d'aquesta col·lecció.

En aquest capítol ens referirem exclusivament als aspectes tècnics d'aquesta repartició, per tal que puguin ser objecte d'estudis més aprofundits per part dels tècnics i especialistes en la matèria.

Com ja s'ha dit, la riquesa comunitària es distribuirà sota dues formes ben diferenciades: els **crèdits** i les **finances**. Entrarem ara a descriure una possible organització polític-tècnica d'aquesta repartició de crèdits i finances.

Tan sols recordar que en el cas prudencial o comprovat que els excedents de producció no fossin suficients per a cobrir les necessitats comunitàries en crèdits i/o finances, definides per llei democràtica per la societat geo-política, aleshores caldria utilitzar, com a font alternativa, l'impost únic de solidaritat social, segons un tant per cent calculat en funció d'aquestes necessitats.

2. Els Crèdits a la inversió.

A) Càlcul.

Els **crèdits a la inversió** estaran calculats, globalment i sectorialment, sobre els respectius **excedents de producció inversiva** en cada exercici econòmic considerat.

B) Distribució.

Els crèdits a la inversió es concediran:

- a totes les empreses que vulguin realitzar una inversió necessària per a augmentar la seva eficàcia productiva, però que no disposin de suficient poder de compra. Hauran de presentar garanties tècniques i comercials de poder tirar endavant amb èxit el projecte presentat, però no s'exigiran garanties materials.
- a tots els candidats a empresaris que presentin un projecte amb garanties d'èxit, i que no disposin de recursos propis suficients per a iniciar la seva posada en marxa, ni per a demanar un préstec bancari.

Tot i que el subjecte concessor dels crèdits a la inversió és la societat geo-política, els Bancs de Negocis actuaran com a intermediaris en aquesta concessió. Ells compten amb uns mitjans humans i tècnics que ni hi ha cap necessitat de duplicar. Els Bancs, doncs, seran encarregats, per delegació de la societat geo-política, de l'estudi dels projectes d'inversió o creació de noves empreses que es presentin. Jutjaran sobre llur credibilitat, i decidiran sobre la concessió o no del crèdit demanat, sota la seva exclusiva responsabilitat.

Per tal de compensar aquesta activitat, els Bancs distribuïdors de crèdit cobraran un interès bancari normal -motiu pel qual l'interès que pagaran els crèdits comunitaris serà el doble de l'interès bancari lliure-. Els Bancs, però, acceptaran responsabilitat completa en cas d'insolvència de l'empresa creditada, per un sistema de parcial corresponsabilitat solidària de cada empleat bancari concessor de cada crèdit, de tots els empleats concessors de crèdits i del mateix Banc. Aquest sistema es mostra molt eficaç en tots els gran bancs de

negocis amb empleats competents i ben pagats, responsables personalment de cada negoci contractat per cada un d'ells i corresponsables tots junts a partir del moment en què el responsable directe no pot cobrir la totalitat de la part que li correspon de les possibles pèrdues.

Resumint, les condicions del crèdit comunitari a la inversió, ben diferenciades de les del **préstec bancari**, seran les següents:

1. El creditat no necessita d'avals propis ni de tercers sobre propietats o capitals ja realment existents. La seva única garantia consistirà en la capacitat productiva-tècnica de l'empresa.
2. La concessió del crèdit comportarà la designació d'un co-gerent, que supervisarà la gestió de l'empresa i la utilització del crèdit, per compte del Banc concessor.
3. Durant un període inicial, per exemple de 3 anys -termini que generalment es considera necessari perquè qualsevol equipament productiu nou doni el seu rendiment normal- no caldrà pagar interessos. Transcorregut aquest període inicial, però, es pagaran interessos dobles del lliure interès bancari. La meitat d'aquest interès serà per al Banc concessor i l'altra meitat anirà a parar al Tresor.
4. No hi haurà clàusula fixa de devolució del crèdit; però fins que el crèdit no hagi estat tornat, es continuaran pagant interessos dobles i el co-gerent designat pel Banc restarà a l'empresa.

L'objectiu principal dels crèdits comunitaris a la inversió és la promoció de la creació de **riquesa empresarial-privada**, d'acord amb els criteris de màxima producció, òptima qualitat i mínim d'esforç i de risc. Per aquest motiu, el criteri fonamental a l'hora de concedir aquests crèdits serà el de l'eficàcia tècnica-productiva demostrada pel sol·licitador.

Ara bé, a través dels crèdits comunitaris, també és possible d'afavorir un tipus o altre de formació empresarial, de manera que aquests crèdits poden esdevenir elements molt importants de política econòmica, en el sentit d'afavorir certs tipus d'empresa que

la societat geo-política consideri més convenients o més interessants.

Així, un cop acomplerta la condició indispensable d'eficàcia productiva, es podran establir línies preferencials de crèdits per a aquelles empreses que reuneixin determinades característiques: empreses autogestionàries, empreses de talla optimitzada, etc.

3. Les finances al consum.

A. Càlcul.

Les **finances comunitàries al consum** són diner repartit a fons perdut -és a dir, gratuïtament- per a despendre única i exclusivament en consum.

El volum de massa monetària que pugui ser destinat a finances comunitàries al consum serà funció dels excedents de producció de consum realment existents en el mercat (excedents de producció en poder dels comerços i indústries al detall).

B. Finalitats.

L'objectiu principal perseguit pel repartiment de finances comunitàries, és de fer desaparèixer radicalment tota misèria i tota marginació social per raó de diner, assegurant a tots els membres de la societat geo-política un mínim vital digne.

Per aquest motiu, el criteri que mou el repartiment de finances, no és l'eficàcia productiva, ni els sols mèrits socials, sinó també la consideració objectiva de les necessitats vitals-mínimes de consum de tota la població, necessitats que cal atendre segons el principi d'una total solidaritat comunitària.

C. Repartiment.

La consideració de les necessitats vitals-mínimes de consum de la població porta a distingir, en el seu si, uns grups molts ben diferenciats quant a possibilitats de consum.

En primer lloc, hi ha els «**productors-consumidors**»: són els **professionals utilitaris**, que realitzen el seu consum a través d'un poder de compra de doble origen:

- a. d'origen salarial-privat, remuneració de la seva participació activa en la societat utilitària-productiva;
- b. d'origen financer-comunitari, en virtut de l'Estatut General i, ocasionalment, de l'Estatut Utilitari que a continuació veurem.

En segon lloc, hi ha els «**simples consumidors**», que no pertanyen a la societat utilitària-productiva, però sí a la utilitària-consumidora. Els simples consumidors són:

- a. els **professionals i col·lectivitats liberals**, que gaudeixen única i exclusivament d'un poder de compra per a consum d'origen financer-comunitari, en virtut de llur Estatut Liberal;
- b. i els individus sense professió, així com les famílies (independentment dels ingressos particulars de cada un dels seus membres), que gaudeixen també d'un poder de compra per a consum d'origen financer-comunitari, en virtut de l'Estatut General.

Les necessitats diferencials d'aquests dos grups principals, -així com dels subgrups que en ells es puguin considerar- hauran de venir reflectits per l'existència d'**estatuts financers** diferents. Aquests seran, bàsicament, quatre, que definirem a continuació:

Estatut general: a l'Estatut General s'hi podrà acollir tothom sense distinció, sigui quina sigui la **categoria utilitària-consumidora** de què es tracti, ja que servirà per a garantir, a cada persona individual i a cada família, certs mínims vitals, iguals per a tothom, indispensables al llarg de la seva vida i, especialment, en

circumstàncies desfavorables de qualsevol mena (enfermetat, accident, invalidesa, incapacitat, defunció).

Estatut utilitari: assignat als productors-consumidors, és a dir, als professionals utilitaris. Aquests, per la seva pertinença al mercat salarial-productiu, disposen d'un poder de compra per a consumir. Per tant, l'Estatut Utilitari només contemplarà l'ajut del professional utilitari en certes circumstàncies desfavorables que se li poden presentar: atur, vaga i lock-out.

Estatut liberal: assignat als simples consumidors de professió liberal, és a dir, a aquelles persones que desenvolupen una professió de servei a la societat sense ser remunerats privadament pel mercat. Si no són remunerats pel mercat, els professionals liberals no disposen de poder de compra. En conseqüència, la societat geopolítica els ha de proveir, a través de l'Estatut Liberal, dels salaris i pressupostos professionals de solidaritat social suficients per a viure dignament i desenvolupar llur professió amb tots els mitjans necessaris.

També les col·lectivitats liberals seran mantingudes per **pressupostos financers-liberals**. Entre elles s'inclouen tot allò que avui s'anomena «seguretat social» i «serveis públics»: educació, medicina, sanitat, comunicacions, obres públiques..., Estat..., Justícia...; això significa que totes aquestes institucions seran completament gratuïtes per a tota la població.

Estatut mixt: aquest és un Estatut a mig camí entre l'utilitari i el liberal, ja que està pensat per a un tipus de professional molt especial: els artesans.

Els professionals utilitaris en atur que vulguin dedicar-se a l'artesania, així com els artesans de sempre, podran acollir-se a l'Estatut Mixt, que els permetrà perfeccionar l'ofici i vendre al mercat la seva producció artesanal alhora que rebre un ajut financer de la comunitat.

Tots aquests estatuts financers consistiran, a la pràctica, en l'assignació de:

1. **salari mensual de solidaritat social** a tots els seus beneficiaris individuals i familiars;
2. **pressupostos financers, ordinaris i extraordinaris de solidaritat social** ja sigui per a l'exercici normal de la professió en el cas de les vocacions liberals, individualment o en equip, ja sigui per a llur normal continuïtat i eficàcia en el cas de les col·lectivitats, associacions i institucions liberals.

La massa monetària financera total de què disposi la societat geopolítica en cada exercici, serà dividida en dues parts segons llei:

1. una part destinada als pressupostos liberals ordinaris i als salaris de solidaritat social segons estatuts;
2. una part destinada als pressupostos i assignacions extraordinaris.

Per a calcular l'import dels salaris i pressupostos de la primera part es pot utilitzar un senzill sistema de punts. A cada salari individual i pressupost ordinari correspondrà un nombre determinat de punts a fixar políticament per una llei constitucional. Així, aquesta part de la massa monetària financera serà dividida pel nombre total de punts que representen tots els salaris individuals i els pressupostos ordinaris. Això donarà el valor del punt i per tant el valor monetari dels diferents salaris de solidaritat social i dels pressupostos ordinaris.

És obvi que el valor del punt podrà augmentar única i exclusivament en funció de l'augment de la massa monetària financera de la societat geo-política, és a dir: de la seva prosperitat productiva-econòmica. Però també podria donar-se el cas que aquesta prosperitat, aquesta massa financera, disminuís. En aquest cas, el que no es pot fer és abaixar el valor dels salaris i pressupostos socials ordinaris que ja han estat concedits.

Aquest valor haurà de mantenir-se mitjançant la utilització momentània de la garantia comptable que representen els lliures saldos positius diaris dels comptes corrents a la vista, el conjunt dels quals és socialitzat com el que és: estalvi comunitari.

Però la solució general del problema deficitari general plantejat depèn de l'augment o restabliment de l'impost de solidaritat social en la quantia vitalment necessària al cos social.

Notes:

¹Dels molts significats que hom atribueix al terme «Economia» aquí prenem el de «repartició solidària»:

- NOMIA = repartició equitativa
- OIKOS = «bé comú de la polis o societat geo-política»

Xenofont reduí el seu significat al de «Bé comú de la comunitat familiar: la casa», ja que aquest era el tema molt restringit del seu estudi.

Capítol 13. Estratègia d'equilibri en el comerç exterior.

1. Objectius d'aquest capítol.
2. L'equilibri de les balances de pagament.
3. La qüestió de les «divises».
4. Invenció de diner exterior.

1. Objectius d'aquest capítol.

En aquest capítol es parla de l'estratègia d'equilibri en el **comerç exterior** com a complement del que ja s'ha dit referint-se al mercat interior al capítol 10.

La tesi fonamental és que s'ha d'assegurar l'equilibri de la balança de pagaments i que, per a obtenir-lo, la implantació de la factura-xec telemàtica pot esdevenir l'eina insubstituïble ja que proporciona un coneixement exhaustiu de la seva situació a cada moment. D'aquesta manera es pot fixar una política duanera adequada per a contrarestar els desequilibris entre les importacions i les exportacions.

D'altra banda, la utilització de la factura-xec de comerç exterior fa impossible l'especulació de capitals internacionals fomentada per l'actual sistema del mercat de divises, ja que totes les operacions es fan en unitats monetàries interiors i només és el Tresor qui podrà detentar divises, establint diàriament les equivalències de la unitat monetària interior amb les divises estrangeres a partir d'un «patró» arbitrari relacionat amb el mercat internacional del metall or.

Finalment, com ja hem dit al capítol 10 referint-nos al cas del mercat interior, aplicarem una estratègia similar per inventar diner comunitari destinat al comerç exterior, sempre en funció dels excedents de producció.

2. L'equilibri de les balances de pagament.

L'estratègia fonamental que hauria de perseguir tot comerç exterior sà és que el total de les exportacions de mercaderies (productores i produïdes) s'equilibri amb el total d'importacions de mercaderies (productores i produïdes): l'equilibri amb el total d'importacions de mercaderies i el d'exportacions.

Si aquest equilibri no es dóna, cal, a la llarga, que cessi el comerç exterior, perquè el país deficitari (que importa més que no exporta) es posa en una situació interna d'insolvència insostenible, que perjudica també el seu creditor.

Aquest equilibri és relativament fàcil d'establir amb la pràctica de la factura-xec telemàtica, perquè aquesta proporciona un coneixement exhaustiu de la situació de la balança de pagaments a cada moment, amb cada país (tractat bilateral) o grup d'estats (tractat multilateral). En funció d'aquesta situació, hom pot imposar uns «drets duaners» variables: si la balança amb cada Estat contractant estranger està en equilibri, els drets duaners seran nuls; els drets a la importació pujaran amb les balances deficitàries, i els drets a l'exportació pujaran amb les balances amb superàvit.

Els drets de duana propis, així automàticament establerts segons una escala legal ben coneguda de tothom, seran, per simple demanda, comunicats a qualsevol empresa interessada, pròpia o estrangera, independentment de quin sigui el producte a importar o exportar: l'únic factor a tenir en compte és l'equilibri de balances existent amb el país de destinació o d'origen considerat. Aquests drets de duana seran garantits a l'empresa interessada per un període de temps prudencial, si es compromet a realitzar l'operació, segons factura pro-forma presentada, dintre el termini fixat.

S'aconsegueix per aquest sistema un equilibri dinàmic i continuat de balances, que és la millor garantia per a un bon funcionament del lliure comerç internacional propi, en funció de la pròpia legislació, però sobretot en funció de totes les lliures **iniciatives privades-solvents**.

L'Autoritat de Comerç Exterior i Duanes també tindrà en compte que, en cada factura pro-forma presentada per a conèixer els drets de duana, els preus facturats siguin conformes als preus mínims de venda, a l'engròs i al detall, establerts en l'aranzell general interior. En el cas que els preus estrangers siguin inferiors a aquests preus mínims, fixats pel gremi respectiu (o en llur defecte per la **Justícia econòmica especialitzada**), els drets duaners «anti-dumping» seran exactament la diferència entre el preu d'origen de cada mercaderia importada i el preu interior d'aranzell.

Referent a exportacions de serveis (nolis, assegurances, etc...), salaris laborals, interessos, dividends, regalies, repatriacions de capitals, etc, corresponents a inversions, empreses o invents estrangers en el propi país, i amb referència a exportacions de capitals del propi país a qualsevol país estranger, l'Autoritat del Comerç Exterior i Duanes haurà de respectar, no solament la legislació general anteriorment mencionada, sinó, a més, els contractes realitzats, segons legislació vigent especialitzada, entre ella i qualsevol persona privada (individual o col·lectiva) o institucional-pública.

3. La qüestió de les «divises».

Com ja hem vist en el capítol 4, el comerç exterior suposa unes relacions monetàries internacionals que avui dia estan caracteritzades per la «flotació de divises»: no hi ha tipus de canvi fixos, sinó que aquests fluctuen i evolucionen segons la cotització de cada divisa en el «mercado de canvis».

La cotització de cada divisa hauria de flotar, en principi, segons la situació productiva i monetària de cada societat geo-política; de fet, però, la irracionalitat del sistema monetari actual permet que les fluctuacions ajustadores normals es vegin ampliades, pertorbades, fins i tot capgirades, per causa dels anomenats «moviments especulatiu de capital» o «hot money». En aquest cas, les cotitzacions fixades no corresponen a cap realitat mercantil, sinó a les voluntats especulatives, i en lloc de servir a un major i millor

desenvolupament dels mercats interiors i exteriors, no fan sinó perturbar-los i sumir-los en el desordre i la contradicció.

La primera condició a complir per qualsevol sistema monetari racional, com ja hem vist, és que «no hi pot haver moviment monetari sense el corresponent i correlatiu moviment invers de mercaderies concretes (ja siguin mercaderies produïdes o mercaderies productores)». Aquesta mateixa regla cal aplicar al comerç exterior, i, per tant, és evident que queda suprimit de soca-rel el «mercat de divises» en qualsevol societat geo-política que adopti la factura-xec telemàtica com a únic instrument monetari legal. Canviar una moneda en una altra, sense que el motiu no sigui una transacció real amb l'exterior, serà instrumentalment i totalment impossible.

El «canvi de divises» a efectes comercials serà un assumpte a resoldre centralitzadament per l'Estat, gerent de tota la societat geo-política, de la següent manera: tota transacció comercial amb l'exterior, ja sigui d'importació o d'exportació, de mercaderies productores (capitals, treballs, invents, equip empresarial), comportarà l'establiment d'una «factura-xec exterior».

Poden presentar-se dos casos:

Cas A.

1. Les factures-xec telemàtiques de comerç exterior seran sempre consignades en les unitats d'una divisa estrangera (ja sigui la divisa de l'Estat estranger contractant, ja sigui una divisa d'acceptació internacional pactada entre ambdós).
2. L'importador o exportador estranger pagarà o cobrarà, segons el cas, en la tal divisa: però aquesta anirà a parar a -o sortirà de- el Tresor, que serà l'únic que podrà detentar divises.
3. L'importador o exportador propi no podrà detentar divises: en el seu compte corrent només figuraran quantitats (abonades o debitades, segons el cas) en unitats monetàries interiors. Per a efectuar la trasllació d'unitats estrangeres a unitats interiors, es

recorrerà a un senzill mecanisme d'«equivalències-or»: una llei constitucional determinarà un «patrò-or» arbitrari per a la unitat monetària interior, cara el comerç exterior, que serà confrontat diàriament, en el mercat internacional del metall or¹ amb cada divisa estrangera. De les relacions diàries «or-unitat monetària interior» i «or-divisa estrangera (segons preus en el mercat lliure)», se'n deduirà, lògicament, una relació «unitat monetària interior-divisa estrangera», que serà la utilitzada per a efectuar la traducció numèrica entre aquestes dues.

Cas B.

Una altra alternativa -excepcional almenys al principi- per a realitzar el comerç exterior consistirà en que l'agent estranger accepti de pagar, o de ser pagat, en unitats monetàries interiors. En aquest cas, li caldrà obrir un compte corrent en unitats monetàries interior (contra l'entrega de mercaderia, si es tracta d'un exportador, o contra l'entrega de divises, si es tracta d'un importador). Evidentment, el compte corrent obert només serà vàlid dintre de la societat geo-política. Aquest serà el cas més corrent quan es tracti de turisme estranger o d'inversions estrangeres en el propi país.

Amb aquest sistema desapareix tota possibilitat d'especular sobre la unitat monetària, i les fluctuacions del valor de canvi d'aquesta respecte de totes les altres divises es deuran, únicament, a la pròpia evolució del mercat de producció.

4. Invenció de diner exterior.

La mateixa estratègia d'invenció de diner comunitari que hem vist en el mercat interior, pot aplicar-se, si convé, i en funció sempre dels excedents de producció existents, al comerç exterior.

Quan tota la producció no pot ser absorbida pel mercat interior - malgrat els crèdits concedits i les finances repartides- llavors es poden concedir «crèdits i finances» als països estrangers interessats per les mercaderies excedentàries.

El comerç exterior es constitueix, així, en el tercer **canal de sortida** del mercat interior.

Igualment, qualsevol Estat estranger (tractats bilaterals), grup d'Estats estrangers (tractats multilaterals), qualsevol empresa o grup d'empreses estrangeres poden concedir al propi Estat crèdits inversius i finances consumptives, segons conciliació contractual-legal de llurs interessos amb els propis de la societat geo-política.

La fórmula per a l'equilibri de balances del comerç exterior és llavors la següent, molt simplificadament:

$$\text{Comerç Exterior} = \frac{I_p + I_e + id_p}{E_p + EE + ide} = 1$$

I_p = Importacions privades

I_e = Importacions per crèdit i finances concedits per l'estranger

id_p = interessos i devolucions de capitals, crèdits i finances concedits per l'estranger.

E_p = Exportacions privades

EE = Exportacions per crèdit i finances concedits a l'estranger

ide = interessos i devolucions capitals crèdits i finances concedits per l'estranger.

Notes:

¹El preu del metall or fixat a Londres és acceptat per tots els països del món; això permet establir aquesta equivalència cara al mercat exterior, ben allunyada de cap retorn a la moneda concreta, ni intrínseca ni extrínseca.

Capítol 14. Unes noves regles de mercat.

1. Objectius d'aquest capítol.
2. Libertat i llibertinatge en el mercat.
3. Lleis mínimes per a la protecció de les llibertats mercantils.

1. Objectius d'aquest capítol.

El mercat és el marc en què s'ha de situar aquest assaig sobre la possibilitat d'una reforma del sistema monetari en consonància amb les actuals tecnologies de la informació. La hipòtesi aquí presentat és que el sistema monetari ha d'esdevenir científic i, com a tal, plenament informador per a tothom de tots els actes mercantils efectuats¹. A més a més, aquesta informació ha d'estar a l'abast comprensible de qui ho desitgi.

Malgrat, doncs, que el mercat sigui el terme de referència al llarg de tot l'assaig, mai no se n'ha parlat explícitament. Aquest capítol es dedicarà a la reflexió sobre les noves formes que podria adoptar un mercat amb un sistema monetari com el descrit.

No es parlarà, ara, de les repercussions estrictament tècniques, que ja han estat tractades: coneixement científic del mercat, anàlisi i estadística global del mercat, formulació d'estratègies d'equilibri del mercat, etc. Sinó que s'intentarà d'anar més enllà per tal de formular possibles pràctiques socials innovadores en el si del mercat.

L'anomenat «mercat lliure», objecte de tants fervors i malediccions en la crítica històrica dels dos darrers segles, és un element clau en l'entramat social. Efectivament, les regles de funcionament d'un mercat -no les estrictament monetàries sinó totes elles- tenen gran importància per al desenvolupament de la societat geo-política total.

En definitiva, doncs, en aquest capítol s'intentarà demostrar que la reforma monetària proposada pot ser la base per a la formulació d'unes noves «regles del joc mercantil» que facin possible la

constituïció d'un mercat realment lliure, de cara a una societat també realment lliure.

2. Llibertat i llibertinatge en el mercat.

El mercant lliure, entès com la llibertat d'actuar en el mercat sense sotmetre's a cap mena de disciplina, de reglamentació equilibradora de les diverses forces i interessos oposats, ha resultat sempre una entabanada en la qual els més forts s'han imposat sobre els més dèbils.

Les empreses grans enfonsen les petites, els empresaris exploten els treballadors, la publicitat manipula els consumidors..., tota mena d'injustícies i de crims mercantils s'han consumat i continuen consumant-se sota el vel protector de la moneda anònima, que confereix la més absoluta impunitat al seu utilitzador. El poder del diner anònim en el mercat i, per extensió corruptora, en tota la societat, és el que hom anomena **plutarquia**.

Davant d'aquesta realitat tan evident de la corrupció permanent del mercat, molts han optat per negar-lo, proposant la instauració d'una planificació burocràtica que estableixi el que s'ha de produir, com, quan, a qui s'ha de vendre, què s'ha d'estalviar..., en funció de les necessitats de tota la població, equitativament.

Però, històricament, aquest sistema de centralització estatista no ha acabat de donar els resultats esperats i, de fet, noves formes de mercat lliure i de mercat negre sorgeixen en el seu si.

Una opció més realista pot consistir a trobar i establir els mecanismes que facin que la llibertat de mercat no degeneri en llibertinatge i plutarquia.

Una llibertat de mercat real ha de ser:

- a. Llibertat per a tothom. Cal impedir que el fort trepitgi el dèbil, que el peix gran es mengi el petit. Per això, la llei haurà de

protegir amb efectivitat les llibertat i els drets de tots i cadascun dels agents de mercat.

- b. Llibertat responsable. Cada lliure acte de mercat ha de ser personalitzat i, en conseqüència, responsabilitzat davant la Justícia. La utilització obligatòria de la factura-xec per a qualsevol transacció mercantil és la garantia d'aquesta responsabilització.

El tema de la responsabilitat és clau de cara a un mercat realment lliure. Només la claredat i la transparència, possibilitades per un instrument monetari documentari i personalitzador, poden eliminar la **plutarquia**, «el poder ocult del diner anònim», que converteix la «llibertat» en opressió.

Gràcies a la factura-xec telemàtica, els jutges d'instrucció d'una «Justícia especialitzada en el mercat monetari» podran rebre tota la **documentació omni-personalitzada**, en cada cas concret i en tot el referent a transaccions monetàries. Com ja s'ha dit en el capítol 7, l'accés a l'arxiu personalitzat ha de ser reservat precisament a la Justícia. Qualsevol acte mercantil podrà, a partir d'aquest moment, ser conegut i jutjat objectivament.

Un mercat clar, realment lliure i responsable, podrà sense cap mena de pors i reticències dedicar-se a la consecució dels següents objectius:

- una producció màxima, de qualitat òptima, al servei de tota la població, emprant el mínim d'esforç i de risc per part dels diferents factors privats de producció;
- una inversió màxima i òptima en el cycle de la producció, també amb un esforç i risc que siguin tecnològicament els mínims possibles;
- un consum màxim i òptim per part de tots els membres de la societat, sense caure en el consumisme estúpid provocat actualment per les tècniques publicitàries.

Abans de continuar endavant, però, cal aclarir un punt fonamental, un principi bàsic que cal afegir als ja esmentats per a aconseguir un correcte funcionament del mercat. Es tracta de la necessària distinció entre la **societat utilitària** i la **societat liberal**. Com ja sabem, la societat utilitària és la formada per tots els agents mercantils i les seves relacions. Però, en tota societat, existeix un altre sector, que ancestralment es declara de vocació desinteressada de servei al proïsme: es tracta de la societat liberal, que si bé actualment està quasi en la seva totalitat mercantilitzada, hauria de ser, en realitat, netament diferenciada i separada del mercat. Només així el mercat pot funcionar a ple rendiment i, només així, les activitats i professions liberals poden retornar a la seva vocació originària.

3. Lleis mínimes per a la protecció de les llibertats mercantils.

Un mercat realment lliure per a tothom ha de regir-se per unes noves regles de joc que configuren un camp en el qual hi hagi el màxim de llibertats per a tothom, sense que aquestes llibertats siguin l'excusa ni el fonament per a la constitució de grups de **poder**.

El conjunt de mesures i normatives proposades ha d'estar, alhora, tan lluny del clàssic «laissez faire» com de la no menys clàssica planificació burocràtica.

Les llibertats mercantils que, des de sempre, el propi mercat ha reconegut, poden resumir-se en els següents principis:

- a. llibertat d'iniciativa i propietat privada de tots els agents mercantils;
- b. llibertat de competència lleial entre tots els agents mercantils;
- c. dret a una naixent i creixent **propietat comunitària** (segons la hipòtesi proposada en el capítol 10).

Per a protegir aquestes llibertats es proposa la implantació d'un conjunt de mesures; entre les quals destaquen les següents;

- Lliure contractació i descontractació, tan per part de l'empresa com per part del seu personal col·laborador, en favor d'una major eficàcia productiva. Un **salari social** automàtic i indefinit d'**atur** n'és la contrapartida.
- Organització gremial de les empreses: les empreses es reuniran en gremis, constituïts aquests en entitats liberals que establiran una disciplina interna del mercat, segons lleis constitucionals.
- Salari mínim interprofessional, que ha de ser el doble del salari social d'atur forçós. Aquest salari mínim és la garantia pràctica contra el llibertinatge del liberalisme, que compta amb la pressió de la misèria del «proletariat de reserva» per a mantenir unes condicions de treball indignes i uns salaris de fam.
- Interès mínim comunitari per a tots els saldos de comptes corrents a la vista, que afavoreixi tant l'estalvi dels assalariats com el de les empreses.
- Preus de venda mínims anti-dumpig, elaborats per cada gremi per tal d'evitar la formació de monopolis. Els monopolis utilitzen precisament la tàctica de rebaixar els preus per sota del cost per enfonsar la competència, i després poder pujar-los a voluntat.
- Publicitat gremial: supressió de tota publicitat per empresa i elaboració d'una única publicitat per gremis, totalment objectiva i gratuïta.
- Socialització de certs serveis, únicament aquells que, per motius tecnològics, resultin més eficaços si són monopolitzats (aigua, llum, telèfon, informàtica, etc) als nivells locals més apropiats (municipals, comarcals, societat geo-política, etc). Aquest monopoli ha d'implicar la completa gratuïtat per a l'usuari. Cal, però, reconèixer la llibertat de crear serveis privats competidors amb els serveis monopolitzats.
- Progressiva reducció dels impostos, en funció de la confirmació d'un creixent «bé comú mercantil» representat pels excedents de producció. Tots els impostos s'han de reduir a un únic «impost de solidaritat social» a extingir paulatinament.
- Salaries socials-financers, també en funció de la riquesa comú, i establerts, com ja s'ha dit en el capítol 12:
 - o per a tota la població (Estatut General);

- per a certes contingències dels professionals utilitaris (Estatut Utilitari);
- per a tots els professionals, institucions i associacions liberals (Estatut Liberal).
- per a empreses artesanals i per a serveis públics amb capital mixt i preu polític (Estatut Mixt).

El desenvolupament tècnic i les motivacions polítiques d'aquestes mesures són tractades en altres volums (Vegeu col·lecció «Textos» i Alternativa cívica).

Notes:

¹Sempre amb exclusió, com ja sabem, de les dades personalitzades, d'accés reservat a la Justícia.

Annex II. Dades sobre la implantació actual de la monètica.

-Extractes de premsa 1984-1987-

«La tarja intel·ligent pot provocar canvis fonamentals en el funcionament econòmic de la societat. Per exemple, utilitzades com a claus, les targes intel·ligents poden proporcionar el grau de seguretat necessari per fer que les xarxes d'ordinadors siguin veritablement viables. Per tal que pugui funcionar un sistema totalment electrònic de compensacions bancàries i de transferències de fons resulta imprescindible garantir que no tinguin accés al sistema els usuaris no autoritzats. Les targes intel·ligents poden crear aquesta autèntica unió entre informàtica i telecomunicacions.

Les targes intel·ligents canviaran també la forma en que es realitzen les transaccions comercials senzilles. Ha passat ja algun temps des que el sistema de troc, és a dir, de l'intercanvi directe d'un bé per un altre, fos reemplaçat pel sistema de canviar bens per unitats normalitzades de riquesa. Més tard, les pròpies unitats de riquesa foren reemplaçades per rebuts, és a dir, certificats que representaven una certa quantitat d'or o plata. Actualment, aquells certificats han estat reemplaçats per bitllets i xecs bancaris. En un futur, el paper moneda pot ser reemplaçat per «unitats de poder adquisitiu», emmagatzemades electrònicament en targes intel·ligents».

(Investigación y Ciencia, gener 1986, número 112, Robert McIvor a «Tarjetas Inteligentes» -versió castellana de Scientific American-).

«Es preveu que a finals de 1988, amb uns vint milions de targes en servei, la moneda electrònica s'haurà convertit en «moneda corrent» a França.

L'agost del 1985, arran d'unes experiències realitzades a Caen, Blois i Lyon, el conjunt dels bancs francesos agrupats en el GIE (Agrupació d'interés econòmic) «Carta bancaria», decidí la generalització de la tarja amb microcalculador, anticipant-se així àmpliament a altres països.

A l'extranger, en la categoria de targetes amb memòria simple, la societat italiana SGS realitzà la primera tarja de prepagament pels telèfons públics de Milà. Recentment, la Bundespost ha difós targetes similars a Bonn i Aquisgran, mentre que a Lilleström (Noruega) s'ha desenvolupat un experiment d'abonament molt semblant al de França. Es tracta també d'una tarja amb microcalculador utilitzada amb motiu dels campionats del món d'esquí del l'any passat a Bormio, Itàlia.

Al Japó, l'activitat dels industrials de la traja de plàstic i de semiconductors és intensa. Actualment són més de deu els fabricants que comercialitzen targetes amb microcalculador de dues plaquetes. Durant aquest temps, als EUA, Mastercard porta a terme dos experiments importants: un a Virgínia, amb la societat MCTI (filial nortamericana de la BULL) i un altre a Florida, amb Casio.

Tothom sab que la seguretat absoluta no existeix i que solament és possible aproximar-se a ella aplicant el següent principi: «el cost del frau no ha de guardar proporció amb l'eventual benefici que d'ell es pugui derivar». El nivell de seguretat que ofereix la tarja amb microcalculador no pot comparar-se amb cap de totes les solucions emprades abans de la seva aparició. Aquest es degut sobretot a les seves característiques físiques. No és possible preveure si algun dia la tecnologia permetrà «llegir» el contingut de les memòries mortes programables en tecnologia MOS de manera directa, és a dir, sense passar per les vies elèctriques previstes a aquesta fi.

La targa amb pistes magnètiques solament és un suport passiu de la informació. Qualsevol persona mitjanament hàbil pot llegir i escriure el contingut de les seves pistes. La seva utilització no ofereix altre seguretat que la presa d'una «petjada» de les informacions que figuren en relleu en la mateixa tarjeta y que, la majoria de la vegades, s'accepta com a suficient. Això fa que els fraus operats amb targetes de crèdit hagin adquirit una creixent importància en els darrers anys, especialment als EUA que ha passat de 1,7 milions de dòlars al 1979 a 2.300 milions de dòlars el 1985, i

continuen creixent. Aquest frau inquieten principalment els bancs, el que explica llur interès per la tarja activa».

(Mundo científico, número 59, -versió castellana de «La Recherche»-, «Las tarjetas activas» per Michel Ugon i Louis Guillou).

«En el futur, podem predir-ho amb tota seguretat, no existirà el diner com ara el coneixem. Les transaccions seran simples anotacions en els nostres comptes corrents, degudament classificades en els macroordinadors dels bancs. Els actuals sistemes de tarjes de crèdit i els caixers automàtics que encara espanten a una gran part dels usuaris potencials, avançaran de tal manera que cap operació, per petita que sigui, podrà realitzar-se sense la participació d'algun d'aquest mitjans de pagament.

La implantació generalitzada d'ordinadors en l'entorn que habitem portarà com a conseqüència una reducció de costos d'informació que farà els mercats més competitius. Es facilitarà la investigació per models, de molta importància en camps en que, com les ciències econòmiques o l'astronomia, no admeten l'experimentació.

No tot seran però, avantatges en aquest futur que s'apropa. La creu de la moneda vindrà marcada per una pèrdua irremissible de la intimitat personal. Grans ordinadors, estatals i privats, acumularan en les seves immenses bases de dades tota la informació necesaria respecte els moviments, aficions, relacions i, si ens apreten, pensaments de cada ciutadà. Serà impossible que qualsevol actuació individual s'escapi al registre i control per part d'alguna base de dades. Quan tots aquests bancs estiguin interconnectats, solamnet pitjant un botó o un número de carnet d'identitat, algú tindrà accés a unes pormenoritzades memòries que el protagonista en qüestió mai haurà escrit.

Les conseqüències polítiques que aquesta situació en pot portar no son difícils d'imaginar: la concentració de poder a partir de la informació dipositada en mans d'uns pocs individus, que mourien el

món des d'un terminal, podria abandonar el terreny de l'especulació per entrar en el del possible».

(Conocer, número 35, desembre 1985).

«Reducir els abusos beneficia, al cap i a la fi, a tothom. Els ordinadors poden proporcionar les tècniques necessàries per a controlar, amb molta més eficàcia que mai en la història, els abusos, fins i tot, dels propis ordinadors.

Però si els ordinadors vigilen als ordinadors, qui vigila els vigilants?. La qüestió no és nova, i te solució. Cada guardià no perd de vista (de vista elctrònica, clar) els altres. En un sistema de govern democràtic això s'anomena «separació de poders».

Quines altres benediccions ens portarà l'automatització?. Un dels somnis és un món sense diner.

El comput electrònic automàtic dels havers personals actualitzat després de cada transacció?

Imaginem que cadascú tingués un dispositiu sintonitzat amb llurs petjades digitals... Amb una operació preestablerta, el dispositiu ens donaria l'estat exacte del nostre compte corrent, la quantitat disponible per les nostres transaccions.

Quasevol transacció imaginable -ingressos per sou, inversions, despeses des de la compra d'un diari a la renda d'accions- solament quedaria legalitzada quan els dispositius de totes les parts que intervinguèssin en la transacció fóssin introduïts en un terminal de computador, que transferiria els imports (en impulsos elctrònics) d'una tarja a una altra. Obtindriem una processó interminable de xecs firmats a l'instant, per valor de qualsevol quantitat inferior al líquid disponible.

L'Administració podria descomptar automàticament els impostos sobre qualsevol transacció, en proporció al seu import i al nivell de renda del subjecte que reb el diner.

El concepte de riquesa perdria importància en una societat com aquesta en la que no circulés el metall físic, perquè el diner seria menys visible. I això seria més cert si la societat del segle XXI trobes alguna manera lògica de mitigar, almenys parcialment, la desigualtat en la distribució de la riquesa; en una societat sense diner seria menys dolorós pagar els impostos, perquè les transaccions mai es farien visibles.

Abusos? Disminuirien, perquè el frau fiscal i l'estafa serien més difícils. Gran part de la inhumanitat de l'ordinador es que, una vegada que està programat i funciona correctament no admet intromissions en el seu comportament».

(Muy interesante, número, 41, 1984. Isaac Asimov, Qui necessita diner?).

«La Banca ha comès en molts països l'error d'intentar imposar als establiments comercials terminals d'ús exclusiu, és a dir, connectats a una sola entitat financera o utilitzables amb un únic mitjà de pagament. El comerç s'hi ha oposat, a voltes amb virulència.

Malauradament, les entitats financeres tenen tendència, en la legítima recerca d'avantatges competitives, a oblidar una premissa fonamental: la característica fonamental del diner es la universalitat de la seva acceptació.

El diner electrònic ha d'ésser tan universal com el bitllet del Banc d'Espanya -o , més encara, com el dòlar acceptat a tot el món-. Un terminal instal·lat en un comerç ha de servir per a tot mitjà de pagament i com és impossible que els accepti tots, s'han de crear

grans famílies compatibles tècnicament entre si, ni que competeixin en termes comercials.

Però s'ha d'anar encara més lluny. El terminal no solament ha de servir per a tots els mitjans de pagament, si no que ha d'integrar-se en el propi sistema de facturació del comerç, sigui la caixa enregistradora, el surtidor de gasolina o el peatge de l'autopista.

Tot això seria impossible sense un requisit previ: la intercomunicació de totes les entitats financeres. Als EUA això és quasi ciència ficció, per la multiplicitat de les entitats i dels sistemes de telecomunicacions. A Anglaterra, malgrat existeix una xarxa pública de transmissió de dades, les entitats financeres no han aconseguit encara posar-se d'acord. A França i a Espanya anem per millor camí. El veí del nord, que te nacionalitzats tant el sistema financer com el de comunicacions, està implantant un sistema únic.

A Espanya, el monopoli de telecomunicacions podria facilitar les coses...».

(Dinero, 1984, extraordinari número 9, Eduardo Merigo -President de VISA Espanya- a «La Revolución de los medios de pago»).

«La tarja electrònica de pagament CP8 desenvolupada per Bull, compta amb nous components que augmenten la capacitat de memòria. Incorpora ja memòries específiques de 16 i 32 Kbits.. que permeten un substancial augment de la informació emmagatzemada per a realitzar les transaccions per a les que ha estat dissenyada. Bull ha cedit licències de fabricació a vàries empreses europees i americanes i també les societats japoneses estan interessades en aquesta tarja amb microporcessador o «smart card».

(Cinco Dias, 6-8-1986).

«Després d'haver posat en funcionament la targeta de crèdit de la Unió de Botiguers d'Arenys de Mar, les peticions dels municipis de la comarca i d'altres poblacions d'arreu del Principat han fet

plantejatr als comerciants arenyencs la possibilitat de crear una targeta de crèdit dels botiguers de Catalunya».

(Punt Diari, 18-1-1986).

«Els estrangers que vagin aquest estiu a Lloret de Mar podran evitar la pèrdua o robatori dels seus documents d'identitats gràcies a l'ús d'una tarja que s'els facilitarà quan dipositin aquests en hotels o a l'Ajuntament».

(La Vanguardia, 12-6-1986).

«La Comissió Europea ha proposat implantar en la Comunitat, abans del 1992, una tarja bancària de pagament que pugui ésser utilitzada per tots els caixers automàtics de la totalitat dels països comunitaris. Si s'implanta aquesta mesura, els ciutadans de la CE podran realitzar diverses operacions (ingressos i retirada de diner, sollicitud de talons..) sobre el seu compte corrent bancari en el seu país d'origen en qualsevol dels caixers automàtics dels estats membres de la Comunitat.

En l'actualitat existeixen a la Comunitat dos sistemes de pagament: el de banda magnètica i el micropocessorador, i segons les propostes de la Comissió, «la targeta europea de pagament» tindrà els dos sistemes».

(Cinco dias, 13-1-1987).

«Ara, paral·lelament al desenvolupament tecnològic de la indústria de semiconductors, les possibles utilitzacions de les targes intel·ligents s'han anat concretant i és per això que els analistes comencen a parlar del sorgiment d'un nou mercat que podria atènyer els 2.000 milions de dòlars el 1992.

En aquests moments circulen a França uns 7 milions de «chip cards» utilitzades en el telepagament de les trucades per telèfon públic, i a la vora d'un milió d'ús bancari. Segons els plans

gubernamentals, al 1990 la major part dels comerços francesos disposaran de lectors de targetes intel·ligents.

Japó, semblantment que França, ha apostat fort en el camp de les targetes intel·ligents. Tot el contrari del que passa en el cas americà. La indústria americana no ha reaccionat davant l'avanç japonès i francès cosa que ha suposat un cert retardament tant en el terreny tecnològic com en el de les aplicacions pràctiques.

Segons els seus defensors, en 1990, les targetes intel·ligents poden representar, pels fabricants de semiconductors, un focus de demanda tan important com ho ha estat el mercat dels ordinadors personals».

(Actualidad electrónica, gener 1987, Carles Aleixandre a «Los fabricantes de semiconductores ven en las targetas inteligentes una posibilidad de futuro»).

«Avantatges del sistema de pagament CP8:

Pel titular de la tarja, aquesta representa un instrument de pagament al comptat limitat pel poder de compra negociat amb el seu banquer. Es a dir, l'equivalent a un talonari de xecs, tots ells avalats. Això permet provar immediatament la seva solvència, i conservar les senyals inequívokes de les opeacions que ha efectuat. En tot moment pot conèixer el saldo restant disponible en la seva tergeta. Quan aquesta s'ha exhaurit l'envia a l'agència del seu banc contra l'extracte de les opeacions que ha memoritzat, vàlid com a rebut i obté la seva revalorització en forma d'una nova tarja, en la que el valor i la validesa poden ser diferents.

Pel comerciant, tot pagament fet amb aquesta targeta equival a un pagament en efectiu. A més assegura la legitimitat del titular. El risc de no cobrament per falta de fons desapareix ja que en cas d'insolvència, inclús parcial, l'aparell de transacció ho detecta i la transacció no pot efectuar-se. S'evita la manipulació d'efectiu. El

registre de pagaments rebuts se simplifica i accelera. S'eliminen els costos lligats a la comptabilització i a la transmissió de xecs.

Pel banquer, el sistema de pagament CP8 ofereix un grau de seguretat incomparable. Els costos i riscos d'errors associats a la manipulació de paper i efectiu poden així, suprimir-se. El caràcter privat de les transaccions i dels missatges que generen està perfectament protegit. Amb la telemàtica, es pot concebir el que un particular pugui inicialitzar pagaments informàtics donant ordres de transferència de fons en temps real al seu banc a partir d'un terminal públic -caixer automàtic- o privat, del tipus Videotex.

El sistema de pagament CP8 ofereix una alternativa als pagaments en efectiu, xecs o xecs de viatge, per targetes de crèdit i també a les transferències de fons per girs i adeutaments sobre compte bancària del deutor».

(Bull, El sistema CP8, Nou sistema de pagament).